

MATTHEW
TE LONO TAUKAREKA
I NAA TARATARA MATTHEW
TE HAKATAAKOTO
TE LAUPEPA NEI

Te Lono Taukareka inaa taratara Matthew etaratara maa naapurepure TeAtua nituku ma ana tama imua raa, teenei e hakattino i Jesus, teenaa maa Jesus raa ko te tama ma ki hakasao naa tama te maarama nei inaa haisara laatou. Te lono taukareka nei see mee maa e taratara koi ki naa Jew, te kanohenua ni haanau mai ai Jesus no tipu ake Ia, teenei setaratara e hano ki naa tama hakkaatoa i te maarama nei.

Matthew e hakamoe hakaraa o i loo ana taratara nei ki hainauhie taatou te paupau. Te laupepa nei e kaamata kite saaita Jesus ni haanau, aa ki otiraa kutaratara itana saaita ni hakaukautapurua John aa itana saaita ni usuusuhia Satan. Teenaa kutaratara hoki itana saaita nikaamata i ana heuna no hakahea ka akonaki te henua inaa taratara TeAtua, aa i ana hakamasike naa tama e mmaki i Galilee. Imuri naa taratara nei raa, Matthew ku hakatuu hoki i te masike ana Jesus i Galilee no hano ki Jerusalem, teenaa kutaratara inaa vana ni ssura i te wiki hakaoti Jesus, no tae ki tana saaita ni tuukia kite kros no mate aa i tana saaita ni masike i te mate no ora hoki.

Te Lono Taukareka inaa taratara Matthew nei etaratara maa Jesus kote Tisa hakamaatua teelaa e iloa tetarataraina a Ia te hakataakoto naa Loo TeAtua, aa e akonaki te henua

i naa tiputipu te Nohorana TeAtua. Te mahi ana ana akonaki nei e vvae no hakatuu kilaro naa tahito taratara e rima: (1) Naa akonaki i aruna te Mouna, teenaa e taratara i naa sosorina ma naa heuna naa tama te Nohorana te Lani, aa e taratara hoki i naa vana naa tama naa e lavaa temee aa ma naa vana ma kissima ilaatou imuri (sapta 5-7); (2) Naa taratara Jesus ni kauake ki tana taka sinahuru maa te takarua disaipol ite saaita naa tama naa ni heunatia a Ia ki oo no mee ana heuna (sapta 10); (3) Naa parapol ite Nohorana te Lani (sapta 13); (4) Naa tiputipu te disaipol maaoni (18); aa (5) Naa taratara ite hakaoti te maarama nei aa te sura iho te Nohorana te Lani (sapta 25-25).

Naa takkoto naa taratara iloto te laupepa nei

Naa tippuna Jesus aa te haanau mai ana Jesus 1
—2.23

Naa heuna John te Baptis 3.1–12

Jesus e too te hakaokau tapu aa e usuusuhia
Satan 3.13—4.11

Jesus e mee ana heuna i Galilee 4.12—18.35

Te wiki hakaoti Jesus i Jerusalem aa i naa kina
tauppiri ki Jerusalem 21.1—27.66

Te Ariki ku masike ite mate no hakasura
ki ana disaipol 28.1–20

Te manava Abraham e au no tae ki Jesus

(Lk 3.23-38)

¹ Teenei ko naa hano iho te manava i naa tippuna Jesus Christ: Jesus e au i te manava David, aa David e au i te manava Abraham.

² Abraham ni sura tana tama ma ko Isaac, Isaac ni sura tana tama ma ko Jacob,

Jacob ni sura tana tama ma ko Judah
ma ana taaina.

³ Judah ni sura ana tama ma ko Peres laaua
ma Sera (te tinna laaua raa ko Tamar).

Peres ni sura tana tama ma ko Hezron,
Hezron ni sura tana tama ma ko Ram,

⁴ Ram ni sura tana tama ma ko Aminadab,
Aminadab ni sura tana tama ma ko Naason,
Naason ni sura tana tama ma ko Salmon,

⁵ Salmon ni sura tana tama ma ko Boaz
(tana tinna raa ko Rahab),

Boaz ni sura tana tama ma ko Obed
(tana tinna raa ko Ruth),

Obed ni sura tana tama ma ko Jesi,

⁶ Jesi ni sura tana tama ma ko David, te Tuku,
David ni sura tana tama ma ko Solomon
(tana tinna raa ko te aavana Uriah imua),

⁷ Solomon ni sura tana tama ma ko Rehoboam,
Rehoboam ni sura tana tama ma ko Abaisa,
Abaisa ni sura tana tama ma ko Asa,

⁸ Asa ni sura tana tama ma ko Jehosafat,
Jehosafat ni sura tana tama ma ko Jehoram,
Jehoram ni sura tana tama ma ko Usaia,

⁹ Usaia ni sura tana tama ma ko Jotam,
Jotam ni sura tana tama ma ko Ahas,

Ahas ni sura tana tama ma ko Hesekaia,
¹⁰ Hesekaia ni sura tana tama ma ko Manasseh,
Manasseh ni sura tana tama ma ko Amon,

Amon ni sura tana tama ma ko Josia,
¹¹ Josia ni sura tana tama ma ko Jehoiakin aa ma
ana taaina, teenaa ko te ssao te kanohenua
Israel raa ni toa no karapusina ki Babilon.*

* **1.11** 2 Kgs 24.14-15; 2 Chr 36.10; Jer 27.20

¹² Kaamata i te ssao te kanohenua Israel ni toa ki Babilon no tae ki te haanau ana Jesus raa, te manava naa ni hano iho peenei:

Jehoiakin ni sura tana tama ma ko Shealtiel,
Shealtiel ni sura tana tama ma ko Serubabel,

¹³ Serubabel ni sura tana tama ma ko Abiud,
Abiud ni sura tana tama ma ko Eliakim,

Eliakim ni sura tana tama ma ko Asor,

¹⁴ Asor ni sura tana tama ma ko Sadok,

Sadok ni sura tana tama ma ko Akim,

Akim ni sura tana tama ma ko Eliud,

¹⁵ Eliud ni sura tana tama ma ko Eliasar,

Eliasar ni sura tana tama ma ko Mattan,

Mattan ni sura tana tama ma ko Jacob,

¹⁶ teenaa Jacob ni sura tana tama ma ko Joseph, aa Joseph ko te aavana Mary, te tinna Jesus, ttama e taapaa ma ko te Mesaea.

¹⁷ Teelaa ni haanauna kato e sinahuru maa haa, ekaamata iho i Abraham no tae ki David, aa ekaamata i David no tae ki te ssao te kanohenua Israel ni toa ki Babilon raa, teelaa ni haanauna e sinahuru maa haa. Aa ekaamata i te ssao naa no tae ki te haanau ana te Mesaea raa, teelaa ni haanauna hoki e sinahuru maa haa.

Te haanau iho ana Jesus Christ

(Lk 2.1-7)

¹⁸ Te taratara i te haanau mai ana Jesus Christ raa e hano peenei: Te tinna Jesus, Mary, ni tarikai ki Joseph, aa i te saaita te takarua raa seki aavvana raa, Mary ku iloa maa ia ku haitama i naa mahi Te Aitu Tapu.✧ ¹⁹ Joseph se tama e hiihai ki te tiputipu e tonu lokoi, teenaa a ia

✧ **1.18** Lk 1.27

ni see hiihai maa Mary ki hakanaparia a ia imua te henua. Teenaa mee iloo tana maanatu ki tiiake seemuu te tarikai laaua naa. ²⁰ I te saaita Joseph koi taka no maanatu itana vana ki mee raa, a ia ni miti inaatuake te ensol TeAtua raa no mee ake kiaa ia, “Joseph te mokopuna David nei, koe see matakū te toa a koe Mary ma se aavana aau; te ffine naa e haitama i naa mahi TeAitu Tapu. ²¹ A ia ma ki haanau mai tana tamariki tanata, aa koe kutaapaa koe te tamariki naa ki Jesus, i aa Ia ma ki hakasao tana kanohenua i naa haisara laatou.”[☆]

²² Naa vana nei ni ssura ki ttino naa taratara TeAtua teelaa ni tarataraina tana pure: ²³ “Te taupu raa ma ki hai tama, no haanau mai tana tamariki tanata, aa te tamariki naa ma ki taapaa te henua ma ko Immanuel.” (Teenaa ko te taratara e mee maa, “TeAtua enoho ma taatou.”)[☆]

²⁴ Teenaa i te saaita Joseph ni maahuru raa, a ia ni hakannoo ki naa taratara e kauake te ensol TeAtua no aavanatia a ia Mary. ²⁵ Tevana iaa te hai aavana naa ni see moemmoe ma see hai aavana no tae iloo ki te saaita Mary ni haanau, teenaa Joseph ni taapaa a ia te tamariki raa ki Jesus.[☆]

2

Naa horau e oo ake i te anake no mmata i Jesus

¹ Jesus ni haanau i te taon Bethlehem i Judea, i te saaita Herod ni tuku. I te saaita naa raa, e mee naa tama e llau te tokatoka i naa hetuu ni oo ake

☆ **1.21** Lk 1.31 ☆ **1.23** Is 7.14 (LXX) ☆ **1.25** Lk 2.21

i naa matakaaina e ttuu i te anake ki Jerusalem. Naa tama naa ni oo ake no vasirisiri peela,
² “Teehea te tamariki e haanauria iho ma se tuku naa Jew? Maatou ni kkite i te masike mai ana tana hetuu raa i te anake, aa te nei maatou ku oomai no lotu kiaa ia.”

³ Te saaita Herod ni lono i naa taratara nei raa, tana manava ni hakallika iloo, aa naa tama hoki i Jerusalem raa ni lono i te taratara nei.

⁴ Herod ni aru ake naa maatua hakamaatua raa hakkaatoa ma naa tisa naa Loo raa no vasiria, “Te Mesaea raa ma ki haanauria mai i hea?”

⁵ Naa tama naa ki mee ake, “Te Mesaea raa ma ki haanau mai i Bethlehem iloto Judea. Naa taratara te pure Te Atua ni sissii raa e taratara peenei:

⁶ ‘Bethlehem, koe see mee ma se tamaa henua vare koi e tuu iloto Judea. E mee te tuku ma ki haanau mai i te taon naa, teena ko te tama ma ki roorosi i taku kanohenua Israel.’”[☆]

⁷ Teena kave iloo te taratara Herod ki naa horau ni oo ake i te anake raa no vasiri seemuu ki naa tama naa ki ilotia aia tessao te hetuu raa ni sopo ake. ⁸ Araa teena, heunatia iloo ia naa tama naa ki oo ki Bethlehem, ka taratara ake peela ki naa tama naa, “Kootou oo atu no ssee hakaraaoi iloo kilaavea kootou te tamariki naa, aa te saaita te tamariki naa e laavea kootou raa, kootou ku hakaari mai ki iloa nau, ki hanatu hoki nau no lotu iaa ia.”

⁹⁻¹⁰ Te saaita Herod ni oti te kauake ana taratara naa raa, massike iloo naa tama naa ka oo. Iloto te ara raa naa tama naa ni kkite hoki i te hetuu teela ni kkite laatou e hanake

[☆] 2.6 Mic 5.2

i te anake. Naa tama naa ni fiaffia iloo i te saaita laatou nikkite i te hetuu naa. Te hetuu naa ni hano vaamua laatou no takoto iloo i aruna te kina te tamariki raa e noho ai. ¹¹ Naa tama naa ni oo atu no uru atu iloo kiloto te hare, aa i te saaita laatou nikkite i te tamariki naa e noho mai ma Mary, tana tinna raa, naa tama naa nittuu katoo ki naa turi laatou nolotu kiaaia. Teenaa ffana ake iloo naa kol, naa ‘frankincense’, aa ma naa ‘myrrh’ no tuku atu kimua te tamariki.

¹² Teenaa ahe iloo naa tama naa ki te henua laatou itelaa ara, i te aa, ilaatou ni mmiti i naa taratara ake TeAtua ki see ahe laatou ki Herod.

Te haimaatua raa ku ffuro ki Egypt

¹³ I te saaita naa horau naa ku oti te ahe raa, te ensol TeAtua raa ni hakasura ake ki Joseph iloto tana miti no mee ake, “Herod ma ki seeia aia te tamariki naa kitaia. Masike, koe ku too te tamariki naa ma tana tinna raa, kootou kuffuro ki Egypt no nnoho ki tae iloo ki taku saaita ma ki vanaatu ki hakattaha kootou.”

¹⁴ Teenaa masike lokoi Joseph no too te hai tinna raa no ffuro laatou i te poo ki Egypt.

¹⁵ Laatou ni nnoho i te kina naa no tae iloo ki te saaita Herod ku mate. Naa vana nei ni ssura kittino naa taratara TeAtua ni tarataraina tana pure, teenaa ko te taratara emee peela, “Nau nikannaa ki taku Tama raa ki hakataha i Egypt.”[☆]

Naa tamalliki raa ku taia Herod

[☆] 2.15 Hos 11.1

16 Saaita Herod ni iloa maa ia ni hakarereesia naa horau ni oo ake i te anake raa, a ia ni loto hakallika iloo. Teenaa heuna iloo ana soldia raa ki oo no taaia katoa naa tamalliki koi punaammea no tae iloo ki naa tamalliki kuttae ki naa setau elua i Bethlehem ma naa matakaaina ettuu tauppiri atu. I te aa, i naa horau raa ni taratara maa te hetuu raa ni kiitea mua lokoi laatou i naa setau elua ku oti te llaka raa.

17 Teenei naa taratara Jeremiah, te pure TeAtua, kuttino maaoni; teenaa ko ana taratara ni sissii peela:

18 “Teelaa se tama ku mate hakaoti i ana tanitani mai i Ramah.*

Rachel e tanitani i tana aroha i ana tamalliki; A ia see hiihai maa ia e haka aneaneria, i ana tamalliki raa ku mmate.”✧

Te haimaatua Joseph ma Mary aa ko Jesus ku ahe ki Nazareth

19 I te saaita Herod ku oti te mate raa, te ensol TeAtua raa ni hakasura ake ki Joseph iloto tana miti i Egypt, 20 no vanaake kiaa ia, “Masike no too te hai tinna naa aa kootou ku ahe ki Israel, i naa tama ni haia laatou te tamariki naa ki taia ki mate raa ku oti te mmate.” 21 Teenaa masike iloo Joseph no too te hai tinna raa no ahe laatou ki Israel.

22 Tevana iaa i te saaita Joseph ni lono maa Arkelaus ku sui tana tamana, Herod, no tuku i Judea raa, a ia ni matakua te hanatu ki te kina naa. Teenaa TeAtua ni hakasura atu hoki kiaa ia iloto tana miti no vanaake ki hano

* 2.18 Ramah raa ko te kina Rachel, te aavana Jacob, ni tanumia

✧ 2.18 Gen 35.16-19; Jer 31.15

ia ki Galilee. ²³ A ia ni hano no hakatuu iloo tana hare i te matakaaina e ttpa ma ko Nazareth. Teenaa naa taratara naa pure TeAtua raa nittino maaoni: “A Ia ma ki taapaa ma se tama haka Nazareth.”✧

3

John te Baptis e hakaea naa taratara TeAtua (Mk 1.1-8; Lk 3.1-18; Jn 1.19-28)

¹ I te saaita naa raa, John te Baptis raa ni kaamata te hakaea naa taratara TeAtua raa iloto mouku, teenaa aia ni hakaea peela,
² “Tiiake naa haisara kootou naa, i te Nohorana te Lani raa ku saaita mai koi!”✧ ³ John raa ko te tama te laa e tarataraina Isaiah, te pure TeAtua, i ana taratara ni sissii peela:
“Te tama raa e tanitani varo mai i mouku peela:
‘Penapenaa mai hakaoti te ara TeAriki,
hakatonu tana saarena raa ki tonu!’”✧

⁴ John e hakao ki naa hekau e llana ki naa huru te kamol; aia e tuu kite ttuu e pena kite kiri te manu, aa ekai naa manu e mee pee ko naa tama te laanui ma naa hani.✧ ⁵ E tammaki naa tama i Jerusalem, naa matakaaina kato iloto Judea aa ma naa taon ettuu i naa vasi te Riva Jordan ni oo ake no hakannoo ki naa taratara John. ⁶ Naa tama naa ni hakaari ake naa haisara laatou ki John, teenaa John ki hakaukau tapu naa tama naa iloto te Riva Jordan.

⁷ I te saaita John ni kite i naa oo ake te lopo Faarisi ma naa Sadiusi ma ki hakaukauria

✧ **2.23** Mk 1.24; Lk 2.39; Jn 1.45 ✧ **3.2** Mt 4.17; Mk 1.15 ✧ **3.3** Is 40.3 (LXX) ✧ **3.4** 2 Kgs 1.8

laatou raa, John ki mee ake ki laatou, “Naa kata! Ko ai te tama e vanaatu maa kootou ma ki lavaa te ffuro no mmuni i naa haaeo TeAtua ma ki ppesi mai? ☆ ⁸ Kootou ffuri naa manava kootou no hakassura te tiputipu e taukareka, ki maatino maa kootou ku oti te tiiake naa haisara kootou. ⁹ Kootou ki see mannatu maa kootou ma ki see lavaa te laavea naa haaeo naa ma i kootou ni tama i te manava Abraham. Nau e vanaatu ki kootou: TeAtua e lavaa te huria a Ia naa tamaa hatu nei ki mee ma ni mokopuna Abraham! ☆ ¹⁰ Te takuu raa e takkoto mai ki tuutia te laakau raa i ana patiaka. Naa laakau see ffua taukalleka raa ma ki tuutia ki laro no peesia ki te ahi. ☆

¹¹ “Kootou e hakaukau tapuria a nau ki te vai, ki maatino maa kootou ku oti te tiiake naa haisara kootou. Tevana iaa te tama ma ki au imuri aku raa ma ki hakaukau tapu kootou ki TeAitu Tapu aa ki te ahi. Te tama naa se tama e hakamaatua are iaa nau; aa taku tino iloo see tau te sausau ana taka. ¹² A Ia e taaohi tana reik raa ki ttahi tana kina e hakakkutu naa hua wit ki vaaea naa hua wit i naa penu. Teenaa ki toa a ia naa kaikai wit raa no tuku kiloto tana hare e tukutuku ana kaikai. Naa penu raa iaa ma ki peesia kiloto te ahi e ura see mate.”

*John e hakaukau tapuria a ia Jesus
(Mk 1.9-11; Lk 3.21-22)*

¹³ I te saaita naa raa, Jesus ku tae ake ki Galilee no hanake ki John ki hakaukau tapuria a Ia.
¹⁴ Tevana iaa John ni mee ma ki huria a ia

☆ **3.7** Mt 12.34; 23.33 ☆ **3.9** Jn 8.33 ☆ **3.10** Mt 7.19

te maanatu Jesus, teena a ia ki mee ake, “Ai koe ku au ai kiaa nau ki hakaukauria a koe? A koe are raa ki hakaukau iaa nau!”

¹⁵ Jesus ki mee ake, “Kau koi no hakaukau tapuria a nau. Teenei te ara taaua ki hakassura naa vana kato TeAtua e fiffai.” Teenaa hanatu iloo John no hakaukau i Jesus.

¹⁶ Saaita Jesus ni marana ake ite vai raa, telani raa nitaaraki. Teenaa kite iloo Ia inaa hano iho TeAitu TeAtua ma se rupe no takoto iaa Ia. ¹⁷ Araa taratara iho iloo te reo raa itelani, “Teenei ko taku tino tama e lee ai taku manava; aa nau e hiihai kiaa ia.”✠

4

Jesus e haaiteria Satan

(Mk 1.12-13; Lk 4.1-13)

¹ Ki otiraa Jesus ku taakina TeAitu Tapu raa kiloto mouku ki hanake Satan no haaiteria.✠

² Jesus ni hakapakuu ana aso ma naa poo e matahaa, teena lono iloo Ia itana hiikai.

³ Satan ni hanatu kiaa Ia no vanaake peela, “Ki mee maa koe naa ko te Tama maaoni TeAtua, taratara ake ki naa tamaa hatu nei ki ffuri no mee ma ni haraoa.”

⁴ Jesus ki mee ake, “Te Laupepa Tapu raa e taratara peenei, ‘Te tama see lavaa te ora ite haraoa koi, sei. Te tama e ora inaa taratara kato e tarataraina TeAtua.’”✠

⁵ Teenaa Satan kitoa a ia Jesus ki Jerusalem, te matakaaina e tapu, no hakatuuria iaruna te taffuu te Hare Tapu raa ⁶ no vanaake kiaa Ia,

✠ **3.17** Gen 22.2; Ps 2.7; Is 42.1; Mt 12.18; 17.5; Mk 1.11; Lk 9.35

✠ **4.1** Heb 2.18; 4.15 ✠ **4.4** Deut 8.3

“Ki mee maa koe kote Tama maaoni TeAtua, koe ku sopo kilaro. I te Laupepa Tapu raa e mee maa, ‘TeAtua maki mee ake ki ana ensol raa ki saapai atu kiaa koe; koe maki tauhia naa ensol raa ki see pakkuu oo vae inaa hatu ilaro.’” ✧

⁷ Jesus ki mee ake, “Te Laupepa Tapu raa e taratara hoki peelaa, ‘Au see haaiteria a koe TeAriki, too Atua.’” ✧

⁸ Ki otiraa Jesus kutaakina Satan kiaruna te mouna elasi no hakaari ake naa nohorana hakamaatua kato o ite maarama nei, ⁹ teenaa a ia ki mee ake ki Jesus, “Ki mee maa koe e ttuu ki ooturi no lotu mai kiaa nau, teenaa nau ma ki kauatu naa mee naa hakkaatoa kiaa koe.”

¹⁰ Araa mee ake iloo Jesus, “Satan, hakataha iaa nau! Te Laupepa Tapu raa e taratara peelaa, ‘Koe ki lotu ka heheuna koi i TeAtua too Ariki.’” ✧

¹¹ Araa Satan kutiiake ia Jesus, teenaa oo ake iloo naa ensol raa no tokonaki ake ki Jesus.

Jesus ku kaamata ana heuna i Galilee

(Mk 1.14-15; Lk 4.14-15)

¹² Te saaita Jesus ni lono maa John ku ponotia ki loto te hare karapusi raa, ahe iloo Ia ki Galilee. ✧

¹³ A Ia nisee noho i Nazareth; a Ia ni hano are no noho i Capernaum, te matakaaina ite vasi te Namu Galilee. Te matakaaina naa e ttuu iloto naa matakaaina Zebulun ma Naftali. ✧ ¹⁴ Jesus ni hano no noho i te kina naa ki ttino naa taratara Isaiah, te pure TeAtua, ni mee imua:

¹⁵ “Te henua Zebulun ma Naftali,

✧ **4.6** Ps 91.11-12 ✧ **4.7** Deut 6.16 ✧ **4.10** Deut 6.13 ✧ **4.12** Mt 14.3; Mk 6.17; Lk 3.19-20 ✧ **4.13** Jn 2.12

e tuu ki te ara e tere ki tai,
i telaa vasi te Riva Jordan, iloto Galilee,
teenaa kote matakaaina naa tama inaa henua
sara!

¹⁶ Naa tama e nnoho i te pouuri raa
ma ki kkite te maasina e lasi.

Naa tama e takkoto ilaro te maru te mate raa,
te maasina naa ma ki too i laatou.”✧

¹⁷ E kaamata i te saaita naa raa, Jesus
ku kaamata te hakaea i te Nohorana te Lani:
“Tiiake naa haisara kootou naa, i te Nohorana
te Lani ku saaita mai!”✧

Jesus e aru ana disaipol mua

(Mk 1.16-20; Lk 5.1-11)

¹⁸ Ite aso tokotasi Jesus esasare vaatai
ite Namu Galilee raa, a Ia nilave ite haanau
Simon (ettapa ma ko Peter) laaua ma
Andrew, e haanota kilaaua kupena itai.

¹⁹ Jesus ki mee ake, “Koorua oomai no tautari
kiaa nau, aa nau ku ako atu ki illoa koorua
te haanota tama.” ²⁰ Takarua naa ni tiiake koi
naa kupena laaua naa no tautari iloo ki Jesus.

²¹ Jesus ni sare atu hakamaarie nokite hoki
i telaa haanau, James ma John, naa tama Sebedii.
Te takarua naa e nnoho ma laaua tamana iloto
te poti laatou raa ka onono naa kupena laatou.
Teena Jesus ni kannake hoki ki laaua ki tautari
kiaa Ia. ²² Te haanau naa ni massike koi i te poti
laatou naa, ka tiiake laaua tamana raa, no tautari
ki Jesus.

✧ **4.16** Is 9.1-2 ✧ **4.17** Mt 3.2

*Jesus e haia a Ia naa tama e makiraa
no taukalleka
(Lk 6.17-19)*

²³ Jesus ni hano ki naa matakaaina hakkaatoa i Galilee raa no akonaki te henua iloto naa harelotu naa Jew ka hakaea te Lono Taukareka i te Nohorana te Lani, teenaa naa tama e laavea te kau makiraa ni haia a Ia no taukalleka.✧ ²⁴ Telono i naa vana Jesus ni mee naa ni tere vaaroto Syria hakkaatoa. Teenaa ki too ake naa tama raa naa tama e mmakiraa ki Jesus. Naa tama naa ni tama e laavea te lopo maki; naa tama e tauria naa tipua hakallika, naa tama e laavea te maki tekiteki, aa naa tama see lavaa te sassare. Jesus ni haia a Ia naa tama naa hakkaatoa no taukalleka.

²⁵ E tammakii loo naa tama i Galilee, Dekapolis, Jerusalem, Judea, aa ma naa matakaaina i telaa vasi Jordan ni tautari atu vaamuri Jesus.

5

*Naa akonaki Jesus i aruna te mouna
(Lk 6.20-23)*

¹ I te saaita Jesus ni kite i naa katurana tama raa, a Ia ni hano no noho i aruna te tamaa mouna ma ana disaipol. ² Teenaa kaamata iloo Ia te taratara:

³ “Naa tama te laa e illoa maa laatou
ni tama e nnoho hakaaroha raa
i te vasi Te Aitu Tapu, naa tama naa
ma ki hakahiahiaria Te Atua;
i te aa te Nohorana te Lani raa se kina naa tama
peenaa!

✧ 4.23 Mt 9.35; Mk 1.39

- 4 Naa tama e ppari raa ma ki hakahiahiaria TeAtua;✠
 i te aa TeAtua ma ki hakaaneane laatou!
- 5 Naa tama e meeme seemuu raa ma ki hakahiahiaria TeAtua;✠
 i te aa naa tama naa ma ki too naa mee TeAtua ni purepure ake ki laatou!
- 6 Naa tama e oti manava ki haia laatou naa heuna TeAtua e fiffai raa ma ki hakahiahiaria TeAtua;✠
 i te aa TeAtua ma ki kauake naa mee katoou laatou e ssee!
- 7 Naa tama e manava aroha iaaraa tama raa ma ki hakahiahiaria TeAtua;
 i te aa TeAtua ma ki manava aroha i laatou!
- 8 Naa tama e mataffua naa hatumanava laatou raa ma ki hakahiahiaria TeAtua;✠
 i te aa naa tama naa ma ki kkite i TeAtua.
- 9 Naa tama e penapena ki sura te taukareka raa ma ki hakahiahiaria TeAtua;
 i te aa naa tama naa ma ki taapaa TeAtua ma ni tamalliki aana.
- 10 Naa tama e taaiia te henua i laatou e heheuna naa vana e fiffai ai TeAtua raa, naa tama naa ma ki hakahiahiaria TeAtua;✠
 i te aa te Nohorana te Lani raa se kina naa tama naa.
- 11 “Te saaita kootou e sasaakiria te henua ka ffuriatu notaaia kootou aa kataratara hakallika ikootou, ikootou nitama etautari kiasa nau raa, kootou ma ki hakahiahiaria TeAtua.✠
- 12 Kootou ki fiafia no manava, i naa tuuhana ellasi kootou raa e takkoto mai

✠ 5.4 Is 61.2 ✠ 5.5 Ps 37.11 ✠ 5.6 Is 55.1-2 ✠ 5.8 Ps 24.3-4 ✠ 5.10 1 Pet 3.14 ✠ 5.11 1 Pet 4.14

i te lani. Naa pure TeAtua imua raa ni mee pakavaina peenei hoki.✠

Te parapol te sol raa aa ma te maasina
(Mk 9.50; Lk 14.34-35)

¹³ “Kootou e mee pee ko te sol te maarama nei. Aa ki mee te sol raa ku see sol taukareka, te sol naa ma ki haia peehea ki taukareka hoki? Te sol naa ku hakallika, teenaa ku tau koi te peesia ki takatakamia te henua.

¹⁴ “Kootou e mee pee ko te maasina e too i te maarama nei. Te matakaaina e tuu ki aruna te mouna raa see lavaa telluu i naa karamata te henua.✠ ¹⁵ See hai tama e hakaura tana lamu no uhi ki te kamete; te lamu raa e hakapiria a ia ki aruna se mee, teenaa ki maarama te hare raa hakkaatoa.✠ ¹⁶ Peelaa hoki, naa ora kootou ki maasina imua te henua, ki k kite naa tama naa i naa sosorina taukalleka kootou aa laatou ku hakanau i kootou Tamana i te lani.✠

Jesus e akonaki naa Loo Moses

¹⁷ “Kootou ki see mannatu maa nau niau ki seua naa Loo Moses aa ma naa akonaki naa pure TeAtua imua. Seai. Nau niau ki haia naa akonaki naa tama naa ki ttino maaoni. ¹⁸ Nau ekauatu te taratara maaoni nei: E tae iloo kite saaita telani ma te kerekere ma ki hakaoti mai raa, see hai tamaa taratara i naa Loo Moses raa ma ki seua. Naa tamaa taratara kato o iloto naa Loo naa ma ki takkoto peenaa ki tae iloo ki te saaita naa mee hakkaatoa ettino maaoni.✠ ¹⁹ Aa teenaa, ki mee se tama see hakannoo ki se loo

✠ 5.12 2 Chr 36.16; Acts 7.52 ✠ 5.14 Jn 8.12; 9.5 ✠ 5.15 Mk 4.21; Lk 8.16; 11.33 ✠ 5.16 1 Pet 2.12 ✠ 5.18 Lk 16.17

tokotasi, teelaa e maanatu ia maa seai seloo maaoni, aa e akonaki aaraatama kimee ma ko ia raa, TeAtua makittoka maa teenaa setama e taka ilaro hakaoti iloo i te Nohorana te Lani. Aa te tama e tautari ki naa Loo naa ka akonaki aaraa tama ki mee peenaa raa, TeAtua ma ki ttoka maa teenaa setama hakamaatua iloo i te Nohorana te Lani. ²⁰ Nau evanaatu ki kootou: Ki mee maa naa tiputtipu kootou e mee koi pee ko naa tiputtipu naa tisa naa Loo aa ma naa Faarisi raa, kootou ma ki see ttae ki te Nohorana te Lani; kootou ki hakannoo ki naa taratara TeAtua no haia kootou ana vana e fiffai.

Te akonaki ki se taa tama

²¹ “Kootou ni lono maa te taratara raa ni kauake ki naa tama imua raa peelaa, ‘Kootou see taa tama. Ki mee maa setama e taa tana tama no mate, ttama naa ma ki toa ki te koti.’[☆] ²² Iaa nau evanaatu ki kootou: ki mee maa setama eloto i tana taina, ttama naa ma ki toa ki te koti. Aa ki mee maa setama e kannaa i tana taina ma se inapuu raa, ttama naa ma ki taakina ki te Kansol. Aa te tama e huri no kannaa i tana taina ma se panimu raa, ttama naa ma ki kaavea ki te ahi e ura see mate.

²³ “Aa teenaa, ki mee maa koe e tuu ki hakaara ni mee mau ki TeAtua i te olta, araa nei koe ku maanatu ake i too taina raa e takoto tana roto iaa koe, ²⁴ tiiake oo mee naa ki mmoe imua te olta, aa koe ku hano i te saaita naa lokoi no taratara hakaraaoi koorua ma too taina, aa ki oti are raa koe ku ahemai no hakaara oo mee naa ki TeAtua.

²⁵ “Ki mee maa koe e huutia setama ki te koti iaaia e mee tana roto iaa koe, koe kimmata

☆ **5.21** Ex 20.13; Deut 5.17

kitaratara hakaraaoi koorua imua, ikoorua seki ttae are ki te hare koti. I te aa, i te saaita koi koorua ma ki ttae atu ki te hare koti raa, koe ma ki kauake te tama naa ki te hakamau e hakannoo ki naa koti. Teenaa te hakamau naa ma ki vanaake ki ana polis raa ki ponotia koe ki loto te hare karapusi. ²⁶ Nau e kauatu te taratara maaoni nei: Koe ma ki tiiake ki moe koe peenaa iloto te hare karapusi raa ki sua iloo koe te kooina te koti raa e tuku ma koe ki pesi.

Jesus e akonaki naa tiputipu te hai huri

²⁷ “Kootou nillono iteloo emee peela, ‘Koe see hai huri ma te aavana telaa tanata.’[☆]
²⁸ Aa te nei nau ku vanaatu ki kootou: te tama e ttoka koi ki te ffine no kaimanako ia ki mmoe laua raa, te tama naa kunaa mee are tana sara, i te maanatu kailaarao naa kutakoto iloto tana hatumanava. ²⁹ Aa te naa, ki mee maa koe e usuhia too karamata tokotasi no ppena too sara, nnape te karamata naa no peesia! Ki mee maa se kina tokotasi i too haitino e seai raa, te mee naa e taukareka iaa maa too haitino kato e peesia ki te ahi eura see mate.[☆] ³⁰ Aa ki mee koe e usuhia too rima hakamaatau raa kippena too sara, tuutia no peesia! Ki mee maa too rima tokotasi e seai raa, te mee naa e taukareka iaa maa too haitino kato e peesia ki te ahi eura see mate.[☆]

Jesus e akonaki inaa tiputipu te tama e tiiake tana aavana
 (Mt 19.9; Mk 10.11-12; Lk 16.18)

[☆] 5.27 Ex 20.14; Deut 5.18 [☆] 5.29 Mt 18.9; Mk 9.47 [☆] 5.30 Mt 18.8; Mk 9.43

31 “E mee hoki te taratara ni tarataraina imua e mee peelaa, ‘Te tanata e mee ki tiiake tana aavana raa ki ssii se pas maana ki te ffine raa imua no hakaari ake ilaaua ku mee ki mavvae.’[☆]

³² Aa teenei nau ku vanaatu ki kootou: ki mee setanata e huri no tiiake tana aavana, aa tana aavana naa ni see hai huri ma telaa tanata, te tanata raa e ppena tana sara i tana aavana naa ku haia a ia ki mee ma se ffine hai huri, teenaa ki mee maa te ffine naa e aavana hoki. Te tanata hoki ma ki aavana i te ffine naa ma ki sara i te aavana huri.[☆]

Te akonaki i naa taratara e tuku

³³ “Kootou ellono hoki i naa kauake te taratara raa ki naa tama imua, ‘Taaohi ki oo taratara ni tuku imua TeAtua.’[☆] ³⁴ Aa teenei nau ku vanaatu ki kootou: kootou seetarata hakamaumau ki naa taratara hakamaatua i naa saaita kootou e tukutaratara. Kootou seetarata hakamaumau ki te lani, i te aa, i teenaa ko te nohorana TeAtua;[☆]

³⁵ kootou seetarata hakamaumau hoki ki te kerekere nei, i te aa, i teenei ko te kina e hakanoho naa tapuvae TeAtua; aa kootou seetarata hakamaumau hoki ki te inoa Jerusalem, i te aa, i teenaa ko te matakaaina te Tuku Hakamau.[☆] ³⁶ Kootou hoki see taratara hakamaumau ka ttapa i naa pisouru kootou, i te aa, i kootou seelavaa te mee naalauru kootou ki makkini aa maki uri pallee. ³⁷ Koe kitaratara koi peelaa, ‘Uee’, aa ki mee seai,

[☆] **5.31** Deut 24.1-4; Mt 19.7; Mk 10.4 [☆] **5.32** Mt 19.9; Mk 10.11-12; Lk 16.18; 1 Cor 7.10-11 [☆] **5.33** Lev 19.12; Num 30.2; Deut 23.21 [☆] **5.34** Jas 5.12; Is 66.1; Mt 23.22 [☆] **5.35** Is 66.1; Ps 48.2

koe ku mee peelaa, ‘Seai’. Aaraa taratara aau e mee raa, teenaa ni taratara te tipua e hakallika.

*Au see mee hakallika ki te tama e mee hakallika
kiaa koe*

(Lk 6.29-30)

³⁸ “Kootou nillono naatama imua e taratara peelaa, ‘Ki mee maa setama e patua aia too karamata no hakallika, teenaa te karamata tetama naa ki patua hoki ki hakallika. Aa ki mee maa setama e patua aia too niho no mahana, teenaa te niho tetama naa hoki ki patua ki mahana.’[☆] ³⁹ Teenei nau ku vanaatu ki kootou: kootou see huri no mee hakallika ki te tama ni mee hakallika ki kootou. Ki mee maa se tama e paakia a ia too vasi kauae, huri ake telaa kauae hoki ki paakia. ⁴⁰ Ki mee maa koe e huutia se tama ki te koti ma ki toa a ia too kkaahu, hookii ake too kkaahu matoru raa hoki kiaa ia. ⁴¹ Ki mee maa se soldia e kauatu tana paeke raa ki aamo ake koe no sare se mael tokotasi, amo te paeke naa no sare ni mael elua. ⁴² Hookii ki te tama e kainnoo atu kiaa koe, aa ki mee setama e hiihai ma ki too se mee iaa koe, aa ma ki oti a ia ku sui atu, kauatu te mee naa kiaa ia.

*Manava laaoi i naa tama e tautau haaeo
kootou*

(Lk 6.27-28,32-36)

⁴³ “Kootou nillono inaatama imua e taratara peelaa, ‘Manava laaoi inaa soa kootou, aa kootou kilotoffaaeo inaatama e tautau haaeo kootou.’[☆] ⁴⁴ Tevana iaa nau e vanaatu ki kootou: kootou ki manava laaoi i naa tama e tautau haaeo kootou, aa kootou ku taku ki TeAtua ki tokonaki

[☆] **5.38** Ex 21.24; Lev 24.20; Deut 19.21 [☆] **5.43** Lev 19.18

ki naa tama e ppena te hakallika ki kootou,
⁴⁵ teenaa kimee kootou ma nitamalliki
 te Tamana kootou itelani. Ite aa itelaa raa
 e haia a Ia ki tii ki naa tama e sosorina taukalleka
 hakapaa ma naa tama e sosorina hakallika,
 aa te uaraa e haia a Ia ki too ki naa tama
 e sosorina taukalleka hakapaa ma naa tama
 e sosorina hakallika. ⁴⁶ Kimee maa kootou
 e manava laaoi koi i naa tama e manava laaoi
 i kootou, Te Atua ma ki kauatu peehea ni tuuhana
 ma kootou? Naa tama e ao naa takis raa
 e sosorina hoki peenaa! ⁴⁷ Kimee maa kootou
 e taratara koi ki naa soa kootou raa, kootou
 e mee koi ma ko naa tama hakkaatoa. Naa tama
 se lotu i Te Atua raa hoki e sosorina peenaa.
⁴⁸ Naa tiputtipu kootou kittonu, e mee pee
 ko kootou Tamana i te lani e tonu!✧

6

Te akonaki ki hookii oo mee ki aaraa tama

¹ “Ite saaita kootou e mee naa heuna kootou
 itelotura, kootou see mee ma ki ttoka atu
 te henua maa kootou nitama ettonu, aa
 ma laatou kuhakannau i kootou. Kimee
 maa kootou e mee naa vana kootou naa imua
 te henua, kootou ma ki see hai tuuhana e kauatu
 kootou Tamana i te lani.✧

² “Teena too saaita e hookii ake ni mee
 ki naa tama ennoho hakaaroharaa, koe
 see sosorina hakatanata pee ko naa tama
 e kaikailua te laa ettuu no hai iloto
 naa hare lotu raa ma vaaroto te ara.
 Naa tama naa e sosorina peenaa ma ki hakannau
 te henua ilaatou. Nau e vanaatu ki kootou:

✧ 5.48 Lev 19.2; Deut 18.13 ✧ 6.1 Mt 23.5

naa tama naa kunaa kauake are naa tuuhana
 laotou. ³ Teenaa itoo saaita e tokonaki ki te tama
 see hai mee raa, too soa e noho taupiri atu iloo
 kiaa koe raa ki see iloa itoo vana e mee naa.
⁴ Teenaa se vana koi koorua soko koorua, aa
 too Tamana, teelaa e iloa itoo vana e mee
 seemuu naa, ma ki kauatu too tuuhana.

Jesus e akonaki naa tama raa ki taku
(Lk 11.2-4)

⁵ “Te saaita kootou e taku raa, kootou ki see mee
 pee ko naa tama e kaikailua! Naa tama naa
 e fiffai kittuu laotou iloto naa hare lotu
 ma naa kina e kkapiti te tama raa no taku, teenaa
 ma kikkite te henua katoou ilaotou. Nau
 ku kauatu te taratara maaoni nei: Naa tama naa
 kunaa too are naa tuuhana laotou. ⁶ Itoo saaita
 e taku raa, koe ku hano ki too hare no ppui
 too tootoka, aa koe ku taku ki taatou Tamana,
 teelaa see kiitea. Teenaa taatou Tamana,
 teelaa ekite ioovana e meeme seemuu naa,
 ma ki kauatu too tuuhana.

⁷ “Ite saaita kootou e taku raa, kootou
 ki see mee pee ko naa tama see lotu,
 e hakahekahe peenaa naa taratara laotou,
 ilaotou emannatu maa naa atua laotou raa
 ma ki hakannoo ake ki laotou, i naa taku
 laotou raa e hualolloa. ⁸ Kootou ki see tautari
 naa sosorina naa tama naa. Ite saaita kootou
 seki kainnoo are ki TeAtua raa, a la kunaa iloa are
 maa ni aa kootou e fiffai. ⁹ Teenaa kootou ki taku
 peenei:

“Tamana maatou itelani; too inoa e tapu naa
 ki hakanauria;

¹⁰ kau no noho ma se tuku i maatou;

☆ 6.5 Lk 18.10-14

too hiihai raa ki hakasuratia i te kerekere nei,
e mee pee ko i-ana takoto i te lani.

¹¹ Kaumai ni kaikai maa maatou i te aso nei.

¹² Hanaa naa haisara maatou ni ppena,
e mee pee ko maatou e hanaa maatou naa haisara
naa tama hakkaatoa ni ppena ki maatou.

¹³ See tiiake maatou kilavaa te usuhia ni vana
e hakallika,
aa ku hakassaoria maatou inaa mahi te tipua
e hakallika.

[I te aa, te Nohorana raa, teenaa se nohorana aau;
naa mahi e llasi raa, teenaa ni mahi aau; aa
te henua hakkaatoa ki hakanau iaa koe,
i naa saaita hakkaatoa. Amen.]

¹⁴ “Ki mee maa kootou e hanaa kootou
naa haisara aaraa tama ni mee ki kootou, teenaa
te Tamana kootou i te Laniraa ma ki hanaa a Ia
hoki naa haisara kootou. ¹⁵ Tevana iaa ki mee
maa kootou see hanaa kootou naa haisara
naa tama naa, teenaa Ttamana kootou
i te laniraa ma ki see hanaa a Ia naa haisara
kootou.✧

Te akonaki i naa tiputipu te hakapakuu ki lotu

¹⁶ “Te saaita kootou e hakapakuu raa,
kootou ki see ttoka hakaaroha naa karamata
kootou pee ko naa sosorina naa tama
e kaikailua. Naa tama naa e tokatoka hakaaroha
naa karamata laatou ki kite aaraa tama
maa laatou e hakapakuu. Nau e kauatu
te taratara maaoni nei: Naa tama naa ku oti
te kauake naa tuuhana laatou. ¹⁷ Ioo saaita
e hakapakuu raa, huihui oo karamata ka komu
too lauru. ¹⁸ Too Tamana raa koi, teelaa
see kiitea, ma ki iloa maa koe e hakapakuu.

Teena too Tamana teelaa ekite ioo vana e meeme seemuu naa ma ki kauatu oo tuuhana.

Naa tuuhana e taukalleka e takkoto i te lanii
(Lk 12.33-34)

¹⁹ “Kootou ki see hakatau ni mee e taukalleka ma kootou i te kerekere nei, i naa mee kootou naa ma ki sukia naa manu ka piritia te tae katana, aa naa meena hoki ma ki kailaaraotia naa tama e kailallao. ²⁰ Kootou ki hakatau are naa mee kootou naa ki takkoto i te lanii, te kina naa mee naa ma ki see lavaa te sukia naa manu ka piritia te tae katana, aa see lavaa te kailaaraotia naa tama e kailallao. ²¹ I te aa, i too hatu manava ma ki takoto lokoi i te kina oo mee e taukalleka raa e mmoe.

Te lamu te haitino
(Lk 11.34-36)

²² “Naa karamata raa e mee ma selamu te haitino. Ki mee maa oo karamata naa e taukalleka, too haitino ma ki maarama hakkaatoa. ²³ Aa ki mee maa oo karamata e hakallika, too haitino ma ki takoto pouuri. Aa ki mee maa oo karamata see too tana maasina ki loto too hatumanava, too manava ma ki takoto pouuri hakaoti iloo.

See hai tama e lavaa te heheuna ilaro naa hakamau e lua
(Lk 16.13; 12.22-31)

²⁴ “See hai tama e lavaa te heheuna ilaro naa hakamau e lua. Tama naa ma ki lotoffaeo i te tama tokotasi aa ma ki hiihai ki telaa tama; a ia ma ki hakannoo ki te tama tokotasi aa ma ki see hakannoo ki telaa tama. Kootou

☆ 6.19 Jas 5.2-3

see lavaa te heheuna i laro TeAtua aa maa kootou hoki e kaimanako ki hai mane kootou.

²⁵ “Teenei ko taku vana e taratara atu ai ki see mannatu tammaki kootou inaa kaikai kootou ekkai ma naa vai kootou e unu ki ora kootou. Nau e taratara atu hoki ki see mannatu kootou ki naa hekau ki hakao inaa haitino kootou. Ite aa, naa ora kootou e takkoto hakamaatua i aruna naa kaikai kootou ekkai, aa naa haitino kootou e takkoto hakamaatua i aruna naa hekau kootou. ²⁶ Kootou ttoka ki naa manu. Naa manu naa see hakatori naa kaikai laatou, aa ma ki oti ku vasi no hakatau iloto naa hare kaikai laatou. Tevana iaa te Tamana kootou i telani raa e haanai laatou. Aa kootou iaa elaka i aruna naa manu naa! ²⁷ Ko ai te tama i kootou ma ki lavaa te hakanuu tana ora ki noho rooroa ia i ana noho ka mamannatu tammaki i te mee naa?

²⁸ “Ai kootou e mamannatu tammaki ai ki naa hekau kootou e hakao? Kootou mmata inaa ssomo naa kaute: naa kaute raa see heheuna kapenapena naa hekau laatou.

²⁹ Tevana iaa nau e vanaatu ki kootou, niaaina maa Solomon setuku ni hai mane raa, ana hekau raa ni see hakasoro mmata pee ko naa kaute nei. ³⁰ Teelaa ko TeAtua raa e hai laakei naa vvee e ssomo i te vao ki naa kaute. Te aso nei naa vvee naa e ssomo taukalleka, aa taiao kummae no peesia ki te ahi. Kootou e mannatu maa kootou maki hai laakeina a Ia peehea? Kootou ku hakatina nataa peehea!

³¹ “Kootou see noho no mannatu peela, ‘Taatoou ka toomai nikaikai maa taatoou ihea? Taatoou ka unu ite aa? Taatoou ka toomai nimaro ma taatoou ihea kittara?’ ³² Teenei ko naa mannatu naa tama see lotu i TeAtua

☆ **6.29** 1 Kgs 10.4-7; 2 Chr 9.3-6

e ttaka ma laatou. Kootou Tamana i te lani raa e iloa maa kootou essee ki naa mee nei. ³³ Kootou iaa ki anaana ki naa mee hakamaatua i te Nohorana te Lani aa kitauhia kootou tana tiputipu e hiihai. Teenaa TeAtua ma ki kauatu aaraa mee nei ki kootou. ³⁴ Teenaa kootou ki see mamannatu tammaki maa ni aa kootou ma ki mee taiiao; ttari ki taiiao aa kootou ku nnoho no mannatu ki naa mee naa. Naa vana taatou e nnoho no mannatu i te aso nei raa, e tau ma te aso nei; taiiao raa teenaa see aso sara.

7

Au see hakatonutonu telaa tama (Lk 6.37-38,41-42)

¹ “Kootou ki see hakatonutonu aaraa tama, ki see huri atu TeAtua no hakatonutonu i kootou. ² I te ara kootou e hakatonutonu aaraa tama raa, teenaa TeAtua ma ki hakatonutonu kootou i te ara naa hoki. ✧ ³ Ai koe e ttoka ai ki te kerekere e mmau i te hua karamata too taina, aa too tino iaa see anaana ki te kunaaroto laakau e mmau i too hua karamata? ⁴ Koe e lavatoa peehea te mee ake ki too taina, ‘Kau ki pisia te kerekere e mmau i too hua karamata,’ aa too tino iaa e mmau te kunaaroto laakau i too hua karamata?” ⁵ Koe se tama e kaikailua! Ffanaa te kunaaroto laakau e mmau i too karamata naa. Teenaa kilavaa koe te kite hakaraaoi te pisia te tamaa kerekere e mmau iloto te karamata too taina naa.

⁶ “Kootou see kauatu ni mee e ttapu ki naa ndog; naa ndog naa ma ki ffuri atu koi no kaaina kootou. Kootou see pesi atu

✧ 7.2 Mk 4.24

ni mee e taavi mmaha ki naa poi; naa mee naa ma ki takatakamia koi naa poi.

Kainnoo ki kauatu; see ki lave; pakuukuu ki taaraki atu te tootoka
(Lk 11.9-13)

⁷ “Kainnoo, aa koe ma ki kauatu too mee; sessee, aa koe ma ki lave; pakuukuu i te tootoka, aa te tootoka raa ma ki taaraki atu kiaa koe.
⁸ Naa tama kato e kainnoo raa ma ki kauake naa mee laatou, aa naa tama essee raa ma ki lave, aa te tootoka raa ma ki taaraki atu ki te tama e pakuukuu iho i te tootoka. ⁹ E aa? Koe ma ki lavaa te kauake se hatu ki too tamariki ki mee maa ia e kainnoo atu ki kauake se haraoa?
¹⁰ E aa? Koe ma ki lavaa te kauake se kata ki too tamariki ki mee maa ia e kainnoo atu ki kauake se ika? ¹¹ Ki mee maa kootou, naa tammana e sosorina hakallika, e illoa te hookii naa mee e taukalleka ki naa tamalliki kootou, kootou e vana maa te Tamana i te lani raa ma ki see hiahia te hookii naa mee e taukalleka ki naa tama e kainnoo ake kiaa Ia?

¹² “Te tiputipu kootou e fiffai maa aaraa tama ki mee atu ki kootou raa, teenaa kootou ki hakasura te tiputipu naa hoki ki aaraa tama. Teenaa kote hakataakoto naa Loo Moses aa ma naa akonaki naa pure Te Atua imua.*

Te tootoka e kkao
(Lk 13.24)

¹³ “Kootou uru atu vaaroto te tootoka e kkao, i te tootoka e hano ki te ahi e ura see mate raa e llaha, aa te ara e hanatu peenaa e aatea. E tammaki naa tama e ttaka ki te ara naa.
¹⁴ Te tootoka te kina te ora maaoni raa ia e kkao,

* 7.12 Lk 6.31

aa te ara e hano ki te kina naa e hainataa.
E moosi koi naa tama e llave i te ara naa.

Matamata hakaraaoi naa tiputipu te tama
(Lk 6.43-44)

¹⁵ “Kootou ki poopoo tonu i naa pure hakallesi. Te saaita naa tama naa ma ki oo atu ki kootou raa, naa tama naa ma ki hakamatemate iloo ki vana kootou maa laatou ni tama e sosorina taukalleka, e mee pee ko naa sipsip e-ttara. Tevana iaa naa tiputipu maaoni naa tama naa e mee pee ko naa manu vao e kaittama. ¹⁶ Kootou ma ki illoa i naa tiputipu maaoni naa tama naa i naa vana laatou e mee. Telaakau tuitui raa see lavaa te ffua naa ‘grape’, aa naa tuna raa see lavaa te ffua naa ‘fig’.
¹⁷ Telaakau esomo taukareka raa e ppei ana kaikai e taukalleka, aa telaakau esomo hakallika raa e hua hakallika. ¹⁸ Telaakau esomo taukareka raa see lavaa te hua hakallika, aa telaakau esomo hakallika raa see lavaa te hua taukareka. ¹⁹ Telaakau see hua taukareka raa e tuutia kilaro nopeesia kiloto te ahi. ²⁰ Aa teenaa, kootou ma ki ilotia kootou naa pure hakallesi naa i naa tiputipu naa ora laatou.✧

Nau ni see iloa i kootou
(Lk 13.25-27)

²¹ “See mee ma ko naa tama hakkaatoa teelaa e kannaa iaa nau maa, ‘TeAriki, TeAriki’ ma ki ttiae ki te Nohorana te Lani. Naa tama koi ma ki ttiae raa ko naa tama e haia laatou naa vana taku Tamana i te lani raa e hiihai. ²² I te aso te Hakatonu TeAtua raa, e tammaki iloo naa tama ma ki kannaa mai peenei, ‘TeAriki!

✧ 7.19 Mt 3.10; Lk 3.9 ✧ 7.20 Mt 12.33

Maatou ni hakaēa naataratara TeAtua iloto too inoa, aa maatou ni hakassura naa mahi TeAtua ka kerekereia maatou naa tippua raa iloto too inoa!’ ²³ Teenaa nau ma ki mee ake ki naa tama naa, ‘Nau ni see iloa iloo i kootou. Kootou hakattaha iaa nau; kootou ni tama e sosorina hakallika!’[☆]

*Takarua e hakatuu naa hare laaua
(Lk 6.47-49)*

²⁴ “Te tama elono iakutaratara no tautari ki naa taratara naa raa, ttama naa emee ma ko te tama e atamai e hakatuu tana hare raa kiaruna te ppaa e makattau. ²⁵ Te u raa ni too nollohi ake te ttai, aa te matani raa ni oko haimahi iloo, tevana iaa te hare naa ni see sina, i te aa, i te hare naa ni hakatuu kiaruna te ppaa e makattau.

²⁶ “Tevana iaa te tama elono iakutaratara aa see tautari ki naa taratara naa raa, te tama naa emee ma setama evvare e hakatuu tana hare kiaruna te kerekere e parapara. ²⁷ Te saaita te u raa ni too nollohi ake te ttai ka oko ake te matani raa, te hare naa ni sina no maseuseu ka-too.”

²⁸ Teenaa te saaita Jesus nioti te kauake ana taratara nei raa, naa tama ni kikutu i te kina naa ni massaro iloo i te mattoni ana taratara. ²⁹ I te aa, i Jesus ni see taratara pee ko naa tisa naa Loo; a Ia ni taratara hakamaatua iloo.[☆]

☆ 7.23 Ps 6.8 ☆ 7.29 Mk 1.22; Lk 4.32

8

*Jesus e haia aIa te tama e makiraa
no taukareka*

(Mk 1.40-45; Lk 5.12-16)

¹ Te saaita Jesus ni au kilaro te mouna raa, e tammaki iloo naa tama ni oo atu vaamuri aana.

² Teenaa hanake iloo te tama e haia teleprosi raa no tuu kiana turi imua Jesus no mee ake, “TeAriki, ki mee maa koe e hiihai, koe ku haia nau ki taukareka.”

³ Jesus ni haaro atu tana rima no paa iloo iaa ia, teenaa mee ake iloo ki te tanata naa, “Nau e hiihai maa koe ki taukareka. Te maki nei ku seai.” Teenaa teleprosi raa ni mahana i te tama naa i te saaita naa lokoi. ⁴ Teenaa vanaake iloo Jesus ki te tama naa, “Hakannoo mai! Koe see hakaari ki se tama maa koe ni haia a nau no taukareka. Tere tonu ki te maatua te Hare Tapu raa no mee ki mmata ia iaa koe; aa ki kkite te henua maa koe ku taukareka raa, koe ku hakaara ni mee maau ki TeAtua ki hakamaarama too haitino, tautari ki naa taratara Moses ni kauatu.”✧

*Te poe te hakamau e haia Jesus no taukareka
(Lk 7.1-10)*

⁵ Te saaita Jesus ni tae atu ki Capernaum raa, te hakamau tokotasi i naa soldia Rome raa ni hanake kiaa Ia no mee ake, ⁶ “TeAriki, taku poe raa e moe ka maki itaku hare. Aia see lavaa te meeme e aa e moe ka hakallono isu hakallika iloo.”

⁷ Jesus ki mee ake, “Nau ma ki hanatu no haia te tama naa ki taukareka.”

✧ 8.4 Lev 14.1-32

8 Tevana iaa te hakamau raa ni huri atu no mee ake peelaa ki Jesus, “Te Ariki, nau see tau te hakauru te tama peenaa pee kokoe kiloto taku hare. Taratara mai koi aa taku poe raa ku marooroo. 9 Nau hoki e mee naa hakamau teelaa e heheuna ai nau, aa nau e mee naa soldia e heheuna ilaro aaku. Taku saaita e mee ake ki te soldia raa peelaa, ‘Tere!’, te soldia naa ma ki hano; aa taku saaita e mee ake ki telaa tama peelaa, ‘Tere mai!’, te tama naa ma ki au. Ki mee maa nau e taratara ake ki taku poe raa peelaa, ‘Haia te heuna nei!’, te heuna naa ma ki haia te tama naa.”

10 Jesus ni oho itana saaita ni lono i naa taratara nei, teenaa huri iloo a Ia ki te katurana tama e oo ake vaamuri ana naa no mee ake, “Nau e kauatu te taratara nei ki kootou: nau seai iloo taku tama ni kite iloto Israel maa elotu maaoni i TeAtua pee ko te tama nei! 11 Nau e kauatu te taratara maaoni nei: E tammaki naa tama ma ki oomai i te anake ma telaki no noho kikkai i te kaikai elasi te Nohorana te Lani. ✧ 12 Aa naa tama ni tukua ki nohoria laatou te Nohorana raa iaa, naa tama naa ma ki peesia ki te pouri ana, teenaa laatou ma ki ttani ka kakarati naa niho laatou.” ✧

13 Teenaa vanaake iloo Jesus ki te hakamau naa, “Tere ki hare. Too poe naa ma ki taukareka, iaa koe e iloa maa TeAtua ma ki tokonaki ake kiaa ia.”

Saaita naa lokoi, te tama e heheuna te hakamau naa soldia naa ku marooroo.

✧ 8.11 Lk 13.29 ✧ 8.12 Mt 22.13; 25.30; Lk 13.28

*Jesus e mee te lopo tama e mmaki no malolloo
(Mk 1.29-34; Lk 4.38-41)*

¹⁴ Jesus ni hano ki te hare Peter, teenaa kite iloo ia te hinaona ffine Peter raa e moe i aruna ana moelana raa, ka makallilliri. ¹⁵ Teenaa kapaatu iloo Jesus no tauhia a Ia te rima te ffine naa no taukareka iloo te ffine naa. Araa masike iloo te ffine naa no kauake naa kaikai naa tama naa ki kkai.

¹⁶ I te laasuru raa te henua ni too ake naa tama laatou e tauria naa tippua raa ki Jesus, teenaa naa tippua raa ni hanaa Jesus katoo i naa tama naa, aa naa tama e mmaki raa ni haia a Ia no taukalleka. ¹⁷ Teenaa naa taratara TeAtua ni tarataraina te pure Isaiah nei ni ttino maaoni: “Naa maki taatou nei ni hanaa a Ia, aa taatou ni haia a Ia ki see hakallono isu taatou.”☆

*Naa tama e fiffai ki tautari laatou i Jesus
(Lk 9.57-62)*

¹⁸ Tesaaita Jesus nikite ite tammaki ttama e muimui ake kiaa Ia raa, a Ia ki mee ake ki ana disaipol, “Taatou ki tere ki telaa vasi te namo nei.” ¹⁹ Teenaa hanake iloo te tisa tokotasi naa Loo raa no vanaake ki Jesus, “Te tisa nei, nau ma ki tautari atu i oo kina katoo e hano.”

²⁰ Teenaa vanaake iloo Jesus ki te tama naa, “Naa poi vao raa e mee naa rua laatou e moemmoe, aa naa manu lellere raa e mee naa ohana laatou; te Tama te Henua raa ia see hai kina ki hakatipe no hakamarooroo.”

☆ **8.17** Is 53.4

21 Teenaa ki mee ake tana disaipol tokotasi kiaa Ia, “TeAriki. Ttari mai ki hano nau no tanu taku tamana raa imua.”

22 Teenaa ki mee ake Jesus, “Tautari mai kiaa nau. Tiiake naa tama ku oti te mmate raa ki tanu naa tama laatou e mmate.”

Jesus e tiinai te matani

(Mk 4.35-41; Lk 8.22-25)

23 Jesus nikake kiloto te potiraa no tere iloo laatou ma ana disaipol. 24 Naa tama naa ni hakatekia itelani e lasi raa kullau ake,

teenaa te poti laatou naa ni kaaakea naa peau raa no taupiri laatou ki apuru; i te saaita naa raa Jesus e moe mannuu. 25 Ana disaipol naa ni ffuri atu no ffano iaa Ia ka mee ake peela,

“TeAriki, mmata ki hakassao taatou! Taatou ka malle!”

26 Teenaa ki huri atu Jesus no mee ake ki laatou, “Ai kootou e mattaku ai? Kootou ku hakattina nataa peehea?” Teenaa masike iloo Jesus no varo ake ki te matani ma naa peau raa ki ttuku. Teenaa marino kkii iloo te moana.

27 Naa tama naa ni massaro iloo iaa Ia. Laatou ni ffuri no taratara soko laatou peela, “Teenei se tama peehea, maa te matani ma naa peau raa ki tuku atu ki ana vana?”

Jesus e hanaa a Ia naa tippua e tau i te takarua taanata

(Mk 5.1-20; Lk 8.26-39)

28 Te saaita Jesus ni tae ki Gadara i telaa vasi te namo raa, a Ia nittiri i te takarua taanata e oo ake inaa kava i te kina naa. Te takarua naa e tauria naa tippua, aa laua e haao iloo, teenaa te henua ni mattaku te sassare i te ara

i te kina naa. ²⁹ I te saaita te takarua naa ni kkite i Jesus raa, laaua nikappisi naa varo laaua no mee ake peelaa ki Jesus, “Tama TeAtua. Se aa koe ehiihai e mee imaaua? Tessao maaua ki taai raa sekita e mai are. Ai koe ku au ai no mee pakavaina maaua?”

³⁰ See mmao i te kina naa raa, teelaa ni poi tammaki raa ettuu kakkai. ³¹ Teenaa naa tippua raa ni ttani atu ki Jesus, “Ki mee maa maatou e kerekereia a koe, koe kukaavea maatou kioo notau inaa poi ettuu mai i te kina raa.”

³² Jesus ki mee ake, “Kootou hakattaha i te takarua naa!” Teenaa ffuro iloo naa tippua naa notau inaa poi. Naa poi naa hakkaatoa ni ffuro no maaoha i te hakattoo ana te mouna raa ki loto te namo no mallemo.

³³ Naatama ni rooroosi inaa poi raa ni ffuro ki loto te henua laatou naa no taratara i te vana ni mee i naa tama e tauria naa tippua. ³⁴ Teenaa massike atu iloo naa tama te henua naa no oo atu killave laatou i Jesus; aa te saaita laatou ni ttiri i Jesus raa, laatou ni puratia laatou Jesus ki hakataha i te matakaaina laatou.

9

Jesus e hakamasike te tanata see lavaa te sasare

(Mk 2.1-12; Lk 5.17-26)

¹ Jesus nikake kiaruna te potiraa no ahe kitelaa vasi te namo raa kitanataon e noho ai*

² Teenaa ssau ake iloo naatama tetaon naa tetama see lavaa te sasare emoe iaruna ana moelana. Te saaita Jesus nikite maa

* **9.1** tana taon e noho ai: Capernaum

naa tama naa e hakattina iaa Ia raa, a Ia ki mee ake peelaa kite tama emoe, seelavaa te sasare, “Taku tama nei. Koe see mamaanatu tammaki! Oo haisara naa e uiia a nau.”

³ Teenaa ki ffuri aaraa tisa naa Loo no taratara soko laatou, “Ttama nei e taratara iloo pee ko ia ko TeAtua!”

⁴ Jesus ni iloa inaa mannatu naa tama naa ettuu ma laatou, teenaa ki huri atu Ia no mee ake peelaa ki naa tama naa, “Ai kootou ettaka ai ma naa mannatu e hakallika peenaa?”

⁵ Te taratara hea e hainauhie, te taratara e mee maa, ‘Oo haisara ku oti te uiia a nau,’ seai, te taratara e mee maa, ‘Masike no sasare?’ ⁶ Nau e mee ki huri atu peelaa maa te Tama te Henua raa ko te tama hakamaatua i te kerekere nei e lavaa te uii naa haisara.” Teenaa mee ake iloo Ia kite tanata seelavaa te sasare naa, “Masike no too oo moelana naa aa koe ku hano ki too hare!”

⁷ Te tanata naa ni masike no hano iloo ki tana hare. ⁸ I te saaita naa tama i te kina naa ni kkite i te mee naa raa, naa tama naa ni massaro iloo no hakannau i TeAtua. I te aa, i naa tama te maarama nei ku kauake Ia naa mahi laatou ki hakamassike naa tama e mmaki.

*Jesus ku arumia a Ia Levi ki tautari kiaa Ia
(Mk 2.13-17; Lk 5.27-32)*

⁹ Te saaita Jesus ni masike i te kina naa no hano raa, a Ia ni kite i te tama e aoao naa takis, tana inoa ko Matthew, e noho iloto tana hare e heheuna. Jesus ki mee ake, “Tautari mai kiaa nau.”

Teenaa masike atu iloo Matthew no hanatu vaamuri Jesus.

10 Te saaita Jesus ni noho kakai iloto te hare Matthew raa, e tammaki naa tama e aoao naa takis ma naa tama haisara ni oo ake no kkai hakapaa laatou ma Jesus ma ana disaipol.

11 E mee naa Faarisi ni kkite i naa tama naa e kkai hakapaa ni vasiri ake ki ana disaipol, “Te tisa kootou naa e kai hakapaa ma naa tama naa raa ko te aa?”✠

12 Te saaita Jesus ni lono naa taratara naa tama naa raa, a Ia ki mee ake, “Naa tama see mmaki raa see kaavea no mmata i naa tokta, teelaa ko naa tama are e mmaki. 13 Kootou

ki oo no ssee ki illoa kootou te hakataakoto te taratara te Laupepa Tapu e mee peelaa: ‘Nau e ssee ki te manava aroha: nau see kaimanako ki naa manu kootou e taa no hakaara mai.’ I te aa, nau ni see au no ssee ki naa tama e ttonu naa ora laatou, seai. Nau ni au are no ssee ki naa tama haisara.”✠

Naa taratara i te hakapakuu

(Mk 2.18-22; Lk 5.33-39)

14 Naa disaipol John te Baptis raa ni oo ake ki Jesus no vasiri kiaa Ia, “Ai maatou ma naa Faarisi raa maraa e hakapakuu, aa oo disaipol raa iaa see hakapakuu?”

15 Jesus ki mee ake, “Naa tama e arumia ki te kaikai te tanata e aavana hou raa see lavaa te tiiake ka noho hakaaroha i te saaita te tama e aavana hou laatou naa koi noho malaatou. Tevana iaa te aso raa ma ki tae mai. Te tama e aavana hou naa ma ki hakataharia ilaatou, teenaa naa tama naa ma ki hakapakuu see kkai.

✠ 9.11 Lk 15.1-2 ✠ 9.13 Mt 12.7; Hos 6.6

16 “See hai tama ettui tetapaa maro hoo ki aruna te masae te maro tuai. I te aa tetapaa maro hoo naa ma ki mmimi no lasi te masae i te maro tuai. 17 Aa see hai tama hoki e utu te wain hoo raa kiloto naa paeke e ppena ki naa kiri tuai naa sipsip, i te aa, te wain hoo naa ma ki ppuna no masae te paeke naa. Teena te wain hoo naa ma ki mannini pakava aa te paeke naa ku hakallika. Naa wain hoo raa e utu ki naa paeke hoo, teena te wain naa ma te paeke raa ma ki takkoto taukalleka.”

Tetamariki ffine emate mate ffine etere tana ttoo

(Mk 5.21-43; Lk 8.40-56)

18 Te saaita Jesus ni taratara ake peenei ki naa tama naa raa, te hakamau tokotasi naa Jew raa ni hanake no ttuu ki ana turi imua Jesus no mee ake, “Taku tamariki ffine raa ku mate. Tevana iaa nau e hiihai maa koe ki au no hakapiri too rima ki aruna tana pisouru ki ora ia.”

19 Teena masike atu iloo Jesus ma ana disaipol raa no oo laatou.

20 E mee te ffine tokotasi, teenei kulavaa ana setau e sinahuru maa rua, tana ttoo etere peenaa, ni hanake vaamuri Jesus no paa iloo tana rima kite ttapa te kkahu Jesus.

21 Te ffine naa ni hakataakoto peela, “Ki mee maa nau e paa koi ki tana kkahu raa, teena nau ma ki marooroo.”

22 Jesus ni hakatahuri no kite iloo te ffine naa, teena mee ake iloo kiaa ia, “Taku tama, koe see mataka. Koe nei ku taukareka i aa koe e mau

too manava iaa nau.” Te ffine naa ni taukareka i te saaita naa lokoi.

²³ I te saaita Jesus ni uru atu kiloto te hare te hakamau naa no kite i naa hakattani naa tama naa ‘flute’ aa i naa ttani te hare naa vaaruna raa,

²⁴ a Ia ki mee ake ki naa tama naa, “Kootou hakkaatoa, uru ki haho! Te tamariki ffine nei see mate, a ia e moe koi!” Teenaa naa tama naa ni kkata seemuu koi iaa Ia.

²⁵ I te saaita naa tama naa ni oti te hakauruhia katoo ki haho raa, Jesus ni uru atu ki te kina te tamariki naa e moe. Teenaa kapaatu iloo Ia kite rima te tamariki naa no masike iloo te tama naa kiaruna. ²⁶ Teenaa telono i te vana ni mee nei ni tere ki naa kina hakkaatoa iloto te henua naa.

Te takarua e ppuni naa karamata laaua e haia Jesus no taukalleka

²⁷ Te saaita Jesus ni masike i te kina naa no hano raa, te takarua e ppuni naa karamata laaua ni oo atu vaamuri ka tanitani varo atu kiaa Ia, “Te Tama David nei, aroha i maaua.”

²⁸ Te saaita Jesus ni uru kiloto te hare tokotasi raa, te takarua taanata naa ni uru atu kiaa Ia. Teenaa ki mee ake Jesus kilaaaua, “Koorua e illoa maaoni maa koorua maki lavaa nau te haia ki kkite?”

Ttakarua raa ki mee ake, “Te Ariki, maaua e illoa maa maaua e lavaa koe te haia ki kkite.”

²⁹ Teenaa haaro atu iloo Jesus tana rima no paa i naa karamata te takarua naa, no mee ake kilaaaua, “Naa karamata koorua maki kkite i koorua e hakattina iaa nau.” ³⁰ Teenaa taukalleka iloo naa karamata te takarua naa. Araa Jesus ku hakaapo ake tana taratara

ki laaua, “Koorua see taratara ake ki se tama maa naa karamata koorua ni haia a nau no taukalleka.”

³¹ Tevana iaa te takarua naa ni oo no hakatere te lono i Jesus raa ki naa kina hakkaatoa i te henua naa.

Te tama see lavaa te taratara e haia Jesus no taukareka

³² Te saaita te takarua naa ni massike ka oo raa, te tama see lavaa te taratara iaa ia e tauria te tipua raa ku taakina ake naa tama raa ki Jesus.

³³ Teena te saaita koi te tipua raa ni hanaa Jesus raa, te tanata naa ni kaamata te taratara. Naa tama i te kina naa ni oho iloo ka taratara peela, “Taatoou see hai vana iloo peenei ku oti te krite iloto Israel!”

³⁴ Tevana iaa naa Faarisi raa ni taratara peela, “Teenei ko te tipua hakamaatua nei e kauake naa mahi Jesus ki lavaa ia te hanahana naa tippua.”✠

Jesus e aroha i te kanohenua

³⁵ Jesus ni hakataka vaaroto naa matakaaina e llasi ma naa matakaaina punaammea raa ka akonaki naa tama raa iloto naa hare lotu naa Jew. A Ia hoki ni hakaea te Lono Taukareka i te Nohorana te Lani ka haia a Ia naa tama e laavea te kau maki raa no taukalleka.✠ ³⁶ Jesus ni aroha iloo i tana kite ana i naa kuturana tama naa. I te aa, i naa tama naa ettaka hakaaroha peenaa ka see illoa maa laatou ki ssee ki hea ki tokonaki ake kilaatou; e mee pee ko naa sipsip ettaka sokolaatou, see hai

✠ **9.34** Mt 10.25; 12.24; Mk 3.22; Lk 11.15 ✠ **9.35** Mt 4.23; Mk 1.39; Lk 4.44

tama e roorosi ilaatou.✧ 37 A Ia ki mee ake ki ana disaipol, “Ttoka atu. Te huata raa ku tae, tevana iaa naa tama e vasi raa e mooisi koi. 38 Kootou taku ki TeAriki te huata raa ki heuna ni tama e tammaki ki oo no vasi.”✧

10

Jesus e hakamaatino tana taka sinahuru maa te takarua aposol

(Mk 3.13-19; Lk 6.12-16)

¹ Jesus ni aru ake tana taka sinahuru maa ttakarua disaipol raa no uii ake naa mahi TeAtua raa kilaatou, teena ki lavaa naa tama naa te hanahana naa tippua aa ki lavaa laatou te hakamasike naa tama e laavea te kau maki hakkaatoa. ² Teenei naa inoa naa tama ni tukua ki heheuna ma ni aposol Jesus: Ttama mua raa ko Simon, (ttama ni taapaa Jesus ki Peter), laaua ma tana taina Andrew; James laaua ma tana taina John, naa tama Sebedii;

³ Philip laaua ma Bartolomiu; Thomas laaua ma Matthew, te tama e aoao naa takis; James te tama Alpius, laaua ma Tadeus;

⁴ Simon, te tama e hai te kaavena te laa see fiffai maa Rome e roorosi i Israel, aa ko Judas Iscariot, te tama ma ki oti ku hakaarina ake ia Jesus ki naa hakamau.

Jesus e heuna ana aposol ki oo no mee ana heuna

(Mk 6.7-13; Lk 9.1-6)

✧ 9.36 Num 27.17; 1 Kgs 22.17; 2 Chr 18.16; Ezek 34.5; Mk 6.34

✧ 9.38 Lk 10.2

⁵ Ite saaita Jesus ni heuna ana aposol naa ki oora, a Ia nitaratara ake peela kilaatou, “Kootou see oo atu ki naa matakaaina naa tama inaa henua sara aa ma naa matakaaina iloto Samaria. ⁶ Kootou oo ki naa tama te kanohenua Israel; te kanohenua e mee pee ko naa sipsip e hurohuro ssiri. ⁷ Kootou oo atu no hakaea atu peela ki naa tama naa, ‘Te Nohorana te Lani ra ku saaita atu ki kootou!’[☆] ⁸ Kootou ki haia kootou naa tama e mmaki ra ki taukalleka, hakaora naa tama e mmate, haia naa tama e laavea te maki leprosi ra ki taukalleka, aa ku hanahana naa tippua e tau inaa tama. Naa mahi naa ni kauatu vare ki kootou, aa teenaa, kootou see mee ma kitauia kootou ite saaita kootou e mee naa mee naa. ⁹ Te saaita kootou e oo ra, kootou ki see too nimane ma ko naa kol, naa siliva, aa ma nipeni emmea ka oo ma kootou; ¹⁰ kootou see ppiki ma ni paeke haohao hekau, aa sei ma ni soa naa kkahe kootou, aa sei ma nitaka aa ma nitokotoko ma ki oo ma kootou. Ite aa, i kootou naa e heheuna ia nau, teenaa naa tama inaa kina naa e tau te kauatu ni mee ma kootou.[☆]

¹¹ “Te saaita kootou e ttae atu ki se matakaaina, kootou kummata i te tama ma ki hanatu no toa kootou ra, aa kootou ku oo atu nonnoho ma te tama naa ki tae iloo ki te saaita kootou ma ki massike i te kina naa ki oo. ¹² Te saaita kootou e uru atu kiloto se hare, kootou ki purepure atu ki naa tama te hare naa peela, ‘Telaa oi Te Atua ki takoto i te hare nei.’ ¹³ Ki mee maa naa tama te hare naa e fiffai maa kootou kinnoho ma laatou ra, teenaa naa purepure

[☆] **10.7** Lk 10.4-12 [☆] **10.10** 1 Cor 9.14; 1 Tim 5.18

kootou naa ma ki takkoto i te hare naa; aa ki mee maa naa tama naa see fiffai maa kootou e nnoho ma laatou raa, naa purepure kootou naa e ahe koi ma kootou. ¹⁴ Aa ki mee kootou e oo atu ki se hare, aa seai ki se matakaaina, aa naa tama i te kina naa see fiffai maa kootou ki oo ake, aa seai maa see hakannoo ki kootou, teenaa kootou ku tahitahi naa vae kootou aa kootou kutiake kootou te henua naa. ✧ ¹⁵ Nau e taratara atu ki kootou: i te Aso te Hakatonu TeAtua raa, naa haaeo TeAtua ni ppesi ki naa tama i Sodom ma Gomora raa ma ki see tae ki ana haaeo ma ki ppesi atu ki naa tama te matakaaina naa! ✧

*Naa haaeo ma ki pakuu mai imuri
(Mk 13.9-13; Lk 21.12-17)*

¹⁶ “Kootou hakannoo mai! Kootou e heunatia a nau pee ko naa sukua sipsip e kaavea kittaka ma naa poi vao e kaittama. Kootou ki hai karamata pee ko naa kata ka meeme seemu pee ko naa rupe. ✧ ¹⁷ Kootou ki roorosi hakaraa oi iloo. E mee naa tama ma ki oo atu no tauhia kootou no taakina ki te koti, aa kootou ma ki sarua iloto naa hare lotu naa Jew. ¹⁸ Kootou ma ki taakina naa tama naa no hakatuuria imua naa tuku ma naa hakamau, i te aa ikootou e tautari kiaa nau. Kootou ma ki hakaea te Lono Taukareka ki naa tama naa aa ma naa tama i naa henua sara. ¹⁹ Aa te saaita kootou e tauhia no taakina ki te koti raa, kootou see ssopo naa manava kootou ma kootou ma ki taratara peehea ki hakatonu kootou. I too saaita e tukua ki taratara raa, naa taratara raa ma ki kauatu kiaa koe. ²⁰ I te aa, naa taratara ma ki tarataraina

✧ **10.14** Acts 13.51 ✧ **10.15** Mt 11.24; Gen 19.24-28 ✧ **10.16** Lk 10.3

kootou naa, teenaa seai ni taratara kootou; teenaa ni taratara e kauatu TeAitu Tapu kootou Tamana ki tarataraina kootou.✠

21 “Naa tama ma ki hookii naa tino taaina laatou ki taaiia ki mmate; naa tammana raa ma ki mee peenaa hoki ki naa tamalliki laatou. Naa tamalliki ma ki ffuri no hakatauttou ma naa maatua laatou, teenaa ma ki lavaa te tiiake laatou aaraa tama ki oo ake no taaiia naa maatua laatou ki mmate.✠

22 Naa tama hakkaatoa ma ki lotoffaaeo i kootou, i kootou e tautari kiaa nau. Tevana iaa te tama e hakataakoto tonu iaa nau no tae ki te hakaoti te maarama nei raa, te tama naa ma ki hakasaoria.✠ 23 Tesaaita kootou e haia hakallikaina naa tama te matakaaina tokotasi, kootou ffuro ki telaa matakaaina. Nau e kauatu te taratara maaoni nei: Tesaaita naa heuna kootou iloto naa matakaaina katoo iloto Israel raa seki hakaoti raa, Ttama te Henua raa ku tae mai.

24 “See haitama e akonakina elaka iaruna tana tisa; see hai poe elavaa te hakahiti itana hakamau.✠ 25 Teenaa te tama e akonakina raa ki hiahia iaaiia ku mee pee kotana tisa, aa te poe raa ki hiahia iaaiia ku mee pee kotana hakamau. Ki mee maa te tama hakamaatua i te haanauna raa e taapaa ma ko Belsebul, teenaa naa tama hakkaatoa i te haanauna naa ma ki taapaa ki naa inoa e hakallika iaa!✠

✠ **10.20** Mk 13.9-11; Lk 12.11-12; 21.12-15 ✠ **10.21** Mk 13.12; Lk 21.16 ✠ **10.22** Mt 24.9,13; Mk 13.13; Lk 21.17 ✠ **10.24** Lk 6.40; Jn 13.16; 15.20 ✠ **10.25** Mt 9.34; 12.24; Mk 3.22; Lk 11.15

*Too tama ki mataku
(Lk 12.2-7)*

²⁶ “Kootou ki see mattaku inaa tama naa. Naa mee e ttanu i te saaita nei ma ki oti ku ilotia te henua hakkaatoa, aa naa vana huu hakkaatoa ma ki oti ku hakailootia. ✧ ²⁷ Aku taratara e taratara atu i te poo raa, kootou ki tarataraina naa taratara naa i telaa iaruna, aa aku taratara e taratara atu seemuu ki kootou soko kootou raa, kootou ki oo no hakaea ki te henua hakkaatoa. ²⁸ Kootou see mattaku inaa tama e ta koi te haitino te tama, iaa see lavaa te taia laatou tana manu; kootou ki mattaku are i TeAtua, i aa la e lavaa tetaa te haitino te tama hakapaa ma tana manu i te kina te ahi e ura see mate.

²⁹ “Naa tamaa manu e lua e tauia koi ki te peni tokotasi, iaa sei iloo se manu inaa manu naa e lavaa te mate aa maa kootou Tamana raa ni see iloa. ³⁰ Aa kootou iaa, TeAtua e iloa maa e hia te kooina katoa naa lauru inaa pisouru kootou. ³¹ Aa teenaa, kootou ki see mattaku; kootou e ttoe iaa i te inaho manu hakkaatoa!

*Naa tama e tautari ki Christ aa ma naa tama
e hakakkeeina laatou Christ
(Lk 12.8-9)*

³² “Naa tama e taratara imua naa karamata te henua maa laatou nitama aaku raa, nau ma ki taratara hoki imua taku Tamana i telani maa naa tama naa nitama aaku. ³³ Aa ki mee maa nitama e taratara imua naa karamata te henua maa laatou see illoa iaa nau, nau ma ki mee ake ki taku Tamana i telani raa i aa nau see iloa i naa tama naa. ✧

✧ **10.26** Mk 4.22; Lk 8.17 ✧ **10.33** 2 Tim 2.12

*Jesus ni see au ma ki meemee hakapaa te henua
(Lk 12.51-53; 14.26-27)*

³⁴ “Eaa? Kootou e mannatu maa nau ni au no mee kinnoho hakaraaoi naa tama te maarama nei? Seailoo! Nau ni au no mee ki see nnoho hakapaa naa tama te maarama nei.

³⁵ Nau ni au no hakkoro naa tama taanata raa ki see hakannoo ki naa tammana laatou; naa tama haahine raa ki see hakannoo ki naa tinna laatou; aa naa haahine e aavvana raa ki see hakannoo ki naa hinaona ffine laatou.

³⁶ Naa tino hareaa kina iloo kootou raa, teenaa ko naa tama ma ki tautau haaeo kootou.✧

³⁷ “Ki mee maa tellee naa manava kootou i naa tammana ma naa tinna kootou raa ettoeiaa itellee naa manava kootou iaa nau, teenaa kootou seetau te mee ma ni disaipolaaku; naa tama ellee naa manava laatou i naa tama taanata ma naa tama haahine laatou, ettoeiaa itellee naa manava laatou iaa nau raa, naa tama naa seetau te mee ma ni disaipolaaku. ³⁸ Naa tama see massike no amo naa kros laatou no tautari mai kiaa nau raa seetau te mee ma ni disaipolaaku.✧ ³⁹ Te tama e hakaseresere tana ora raa, a ia ma ki see kite te ora naa; aa te tama e tiiake mai tana ora no tautari kiaa nau raa, te tama naa ma ki taohi te ora maaoni.✧

*Naa tuuhana
(Mk 9.41)*

⁴⁰ “Te tama e meemee hakaraaoi atu ki kootou raa, e meemee hakaraaoi kiaa nau; aa te tama e meemee hakaraaoi iaa nau raa,

✧ **10.36** Mic 7.6 ✧ **10.38** Mt 16.24; Mk 8.34; Lk 9.23 ✧ **10.39** Mt 16.25; Mk 8.35; Lk 9.24; 17.33; Jn 12.25

aia e meeme e hakaraaoi ki te tama ni heuna ma ki au nau. ☆ ⁴¹ Te tama e meeme e hakaraaoi ki se pure TeAtua ia aia e iloa maa teenaa se tama e heunatia mai TeAtua raa, te tama naa ma ki kauake tana tuuhana e noto ki te tuuhana te pure TeAtua raa ma ki too. Aa te tama e meeme e hakaraaoi ki te tama e sosorina taukareka ia aia e iloa maa teenaa se tama e taukareka raa, te tama naa ma ki kauake tana tuuhana e noto ki te tuuhana te tama e sosorina taukareka raa ma ki too. ⁴² Aa ki mee maa koe e kauake se vai ua koi ma ki unu se tamavare inaa tama nei, ia a koe e iloa maa ia se disaipol aaku raa, nau e kauatu te taratara maaoni nei: koe ma ki kauatu hakaraaoi iloo too tuuhana.”

11

Jesus laaua ma John te Baptis (Lk 7.18-35)

¹ Te saaita Jesus ni oti te kauake naa akonaki nei ki tana taka sinahuru maa te takarua disaipol raa, a Ia ni masike i te kina naa no hano no haka ea ka akonaki naa taratara TeAtua raa i naa matakaaina e tauppiri ki te kina naa.

² I te saaita John te Baptis ni lono mai i te hare karapusi i naa vana Jesus ni mee ake raa, a ia ni heuna aaraa disaipol aana ki oo no vasiri ake ki Jesus. ³ Naa tama naa ni oo no vasiri ake iloo pe laa, “Te naa ko koe naa te tama John ni taratara maa kioti ku au? Seai, maatou ki ttari ki telaa tama?”

☆ **10.40** Mk 9.37; Lk 9.48; Jn 13.20

4 Jesus ki mee ake, “Koorua ahe no taratara ake ki John inaa vana koorua ekkite aa naa vana koorua e llono:

5 Naa tama eppuni naa karamata laatou raa ku kkite,

naa tama ni see lavaa te sassare raa ku sassare, naa tama ni haia te leprosi raa ku taukalleka,

naa tama ni ppuni naa kautarina laatou raa ku llono,

naa tama ni mmate raa ku hakaoratia no ora, aa naa tama e noho hakaaroha raa ku llono i te Lono Taukareka TeAtua.*

6 Naa tama see nnapa te tautari kiaa nau raa ma ki hakahiahiaria TeAtua!”

7 Saaita naa tama ni heunatia ake John ni ahe raa, Jesus ni huri no taratara ake ki te kuturana tama raa inaa tiputipu John: “Tesaaita kootou ni oo ki John iloto mouku, kootou ni mannatu ma setama peehea raa e oo kootou no mmata? Kootou ni mannatu maa kootou ma kikkite ma setama ematanaena, e mee pee ko naa tuu te vvee ka aania huri te matani? 8 Eaa? Kootou ni mannatu maa kootou ma kikkite ma setama euru ki naa hekau e taavi mmaha? Seai hoki.

Naa tama euru ki naa hekau e taavi mmaha raa teenaa ko naa tama e noho inaa hare naa tuku!

9 Kootou taratara mai, teelaa setama peehea raa ni oo kootou no mmata? Kootou ni oo no mmata maa iteenaa kote pure TeAtua? Uee, aa nau ku taratara atu ki kootou, teenaa se pure hakamaatua iloo ni oo kootou no mmata.

10 Ite aa, iteelaa ko John raa ni tarataraina iloto te Laupepa Tapu: ‘TeAtua e mee maa, Nau

* 11.5 Is 35.5-6; 61.1

ma ki heuna atu taku pure raa ki hano imua aau, ki hakatonutonu mai hakaoti too ara.’[☆]

¹¹ “Nau e vanaatu ki kootou: See hai tama iloo ite maarama nei e takoto hakamaatua iaruna John, tevana iaa tetama vare koi iloto te Nohorana te Laniraa enoho hakamaatua iaruna John.

¹² Ekaamata mai ite ssao John te Baptis ni hakaeta naataratara TeAtua no tae mai ki te ssao nei raa, e tammaki naa tama ni hai ki naa mahi laatou ki hakauru atu laatou no nohoria te Nohorana te Lani.

¹³ Ite aa, ite saaita John seki tae mai raa, naa pure TeAtua ma naa Loo Moses raa e taratara ite Nohorana naa.[☆]

¹⁴ Aa teenaa, ki mee maa kootou e illoa maa aku taratara nei nitaratara maaoniraa, kootou ma ki illoa maa John naa ko Elijah, te tama nitarataraina te Laupepa Tapu raa ma ki oti ku hakasura iho.[☆]

¹⁵ Ki mee maa kootou e fiffai ki illoa, kootou ku hakannoo mai!

¹⁶ “Nau kitaratara maa naa tama ennoho ite maarama ite ssao nei e tiputtipu peehea? Naa tama naa e mee pee ko naa tamalliki e tataaffao iloto marae ka tanitani varo soko laatou peela,

¹⁷ ‘Maatou nitaa naa rue, tevana iaa kootou ni see llue!

Maatou ni huahua hakaaroha atu ki kootou, tevana iaa kootou ni see ttani!’

¹⁸ Saaita John te Baptis ni au raa, a ia ni hakapakuu peenaa ka see unu naa wain, teenaa kootou nitaratara peela, ‘Te tama naa e tauria te tipua!’

¹⁹ Saaita te Tama te Henua

[☆] **11.10** Mal 3.1 [☆] **11.13** Lk 16.16 [☆] **11.14** Mal 4.5; Mt 17.10-13; Mk 9.11-13

ni au raa, a Ia ekai ka unu, teenaa kootou ni ffuri no mee naa taratara kootou peelaa, ‘Kootou ttoka atu i te tama nei! Teenei se tama e kaikai vware aa e unuunu vware; teenei se tama e vaisoa maa naa tama e aoao naa takis aa ma naa tama haisara!’ Tevana iaa naa tama e tauhia laatou te atamai TeAtua raa e huri ake peelaa maa te atamai TeAtua raa ko te atamai maaoni.”

Naa matakaaina see lotu i TeAtua
(Lk 10.13-15)

²⁰ Naa tama i naa matakaaina teelaa ni kkite i te lopo mahi TeAtua ni hakassuratia Jesus raa ni see ffuri no tiiake naa haisara laatou, teenaa ki huri atu Jesus no mee ake ki laatou, ²¹ “Kootou naa tama i naa matakaaina Korasin ma Bethsaida; naa haaeo ellasi ma ki pakkuu atu ki kootou! Ki mee maa naa mahi TeAtua ni hakassura i naa matakaaina kootou nei ni hakasuratia hoki nau i Tyre ma Saidon raa, naa tama sara i naa matakaaina naa kunaa ffuri are naa manava laatou. Ki mee raa, naa tama naa ku naa nnoho are ma naa maroppari laatou ka huna naa haitino laatou ki naa nanahu, ki huri ake peelaa maa laatou ku ffuri naa manava laatou! ²² Nau e kauatu te taratara maaoni nei: i te Aso te Hakatonu TeAtua raa, te manava aroha TeAtua ma ki hakasura ki naa tama i Tyre ma Saidon raa ma kittoe iaa i kootou! ²³ Aa kootou, naa tama i Capernaum! Kootou ni mannatu maa kootou kisaua ki te lani? See lavaa. Kootou ma ki peesia ki te kina naa tama e mmate! Ki mee maa naa mahi TeAtua

☆ **11.21** Is 23.1-18; Ezek 26.1—28.26; Joel 3.4-8; Amos 1.9-10; Zech 9.2-4

teelaa ni hakassuratia a nau i te matakaaina naa ni hakassuratia i Sodom raa, te matakaaina naa koi tuu i te aso nei. ✧ ²⁴ Kootou ki illoa maa i te Aso te Hakatonu TeAtua raa, naa haaeo TeAtua ni kauake ki naa tama i Sodom raa ma ki see tae ki ana haaeo ma ki kauatu ki kootou! ✧

*Kootou oomai no hakamalolloo iaa nau
(Lk 10.21-22)*

²⁵ “Tamana, TeAriki telani ma te kerekere nei! Nau ehiahia iaakoe ku oti te hakaari ake ki naa tama see illoa inaa vana i oo mee ni huu ki see ilotia naa tama e atammai ma naa tama e illoa i te kau vana. ²⁶ E maaoni, taku Tamana, i te nei kotoo ara ni hiihai maa naa mee nei ki ssura.”

²⁷ Araa Jesus ku huri ake no mee ake ki naa tama naa, “Taku Tamana ni kaumai naa mee hakkaatoa. See hai tama e iloa maaoni maa nau setama peehea, taku Tamana raa koi. See hai tama e iloa maaoni maa taku Tamana raa setama peehea, te nei ko nau koi soko nau, te Tama TeAtua, aa ma naa tama hoki e tukua a nau ki hakaari naa tiputipu taku Tamana. ✧

²⁸ “Kootou oomai kiaa nau, kootou naa tama ku naenna te amo naa mee emmaha, te naa nau ma ki tokonaki atu ki hakamalolloo kootou. ²⁹ Kootou hakannoo notuku ki aku vana, aa kootou ku mee ki illoa kootou i aku tiputipu, i aa nau setama see haaeo aa e meeme seemu, te naa nau ma ki tokonaki atu ki hakamalolloo kootou. ✧ ³⁰ I te aa, i aku taratara ma ki kauatu raa ma ki kauatu kootou taukareka, aa naa mee

✧ **11.23** Is 14.13-15; Gen 19.24-28 ✧ **11.24** Mt 10.15; Lk 10.12

✧ **11.27** Jn 3.35; 1.18; 10.15 ✧ **11.29** Jer 6.16

ma ki kauatu nau ki amo kootou raa, teenaa seai ni mmaha maaoni.”

12

Jesus ko TeAriki te Sabat

(Mk 2.23-28; Lk 6.1-5)

¹ I te aso te Sabat tokotasi raa, Jesus nisasare vaaroto naa verena essomo naa wit. Ana disaipol raa ni hiikai, teenaa kaamata iloo naa tama naa te haki haki naa hua wit raa no kkai naa hua.☆ ² Teenaa te saaita naa Faarisi raa ni kkite raa, laatou ki mee ake ki Jesus, “Oo disaipol naa see lavaa te mee peenaa! Te mee raa e tapu te haki wit i te Sabat.”

³ Jesus ki mee ake, “E aa? Kootou ni see ttoka i te Laupepa Tapu i te vana David ma naa taanata ettaka ma ia raa nimee ite saaita laatou ni hiikkai?☆ ⁴ David ni hano kiloto te Hare Tapu Te Atua raa no too naa haraoa e hakatapu ki Te Atua raa no kkai laatou ma naa taanata ettaka ma ia. Te vana ia naa Loo taatou raa eppui te tamavare te kai naa haraoa naa, teelaa ko naa maatua raa koi e lavaa te kkai.☆

⁵ “Kootou ni see ttoka inaataratara naa Loo Moses raa maa naa maatua te Hare Tapu raa esahea laatou naaloo te Sabat, aa laatou ia see hai sara?☆ ⁶ Nau e vanaatu ki kootou. Nau nei e takoto hakamaatua ia i te Hare Tapu.

⁷ Te Laupepa Tapu raa e taratara peela, ‘Nau esse kite manava aroha; nau see see ki naa manu kootou e taa no hakaara mai.’ Ki mee kootou e illoa maaoni te hakataakoto te taratara nei raa, naa tama see haisara raa

☆ **12.1** Deut 23.25 ☆ **12.3** 1 Sam 21.1-6 ☆ **12.4** Lev 24.9

☆ **12.5** Num 28.9-10

ni see tuku haaeoina are kootou.✠ 8 I te aa i te Tama te Henua raa ko TeAriki te Sabat.”

*Te tama e mee tana rima e mmate
(Mk 3.1-6; Lk 6.6-11)*

9 Jesus ni masike i te kina naa no hano iloo ki te hare lotu naa Jew. 10 I te kina naa raa, teelaa setanata e mmate tana rima tokotasi. E mee naa tama i te kina naa ni see se ara kikitia laatou Jesus; naa tama naa ni vasiri ake peela, “E aa? Te mee raa see ppui maa te tama e maki raa ki haia no taukareka i te Sabat?”

11 Jesus ki mee ake, “Ki mee maa se tama i kootou e mee tana sipsip eleiho kiloto serua e nnoto i te Sabat, kootou ma ki see lellere ki hanaa mai te manu naa ki taha?✠ 12 Te ora te tama raa e takoto hakamaatua iaa i te sipsip! Teenaa naa Loo taatou raa e taratara maa taatou e lavaa te tokonaki ki telaa tama i te Sabat.”

13 Teenaa huri atu iloo Jesus no mee ake ki te tama e mmate tana rima, “Ffora too rima.”

Te tanata naa ni ffora tana rima no taukareka iloo pee ko telaa rima. 14 Teenaa oo iloo naa Faarisi raa no taratara ki taia laatou Jesus ki mate.

Jesus ko te tama TeAtua ni tini ki heheuna iaa Ia

15 Te saaita Jesus ni lono i te taratara naa tama naa e tuku raa, a Ia ni hakataha i te henua naa, teenaa te lo po tama ni oo atu vaamuri aana. Naa tama katoo e mmaki raa ni haia a Ia no taukalleka. 16 Araa vanaake iloo ki naa tama naa ki see taratara ake ki aaraa tama iaa Ia. 17 Jesus ni mee tana vana nei kittino

✠ 12.7 Mt 9.13; Hos 6.6 ✠ 12.11 Lk 14.5

naa taratara TeAtua ni tarataraina te pure Isaiah, teenaa ko te taratara e mee peelaa:

18 “Teenei taku tama ni hakamaatino ki heheuna iaa nau,

te tama e llee ai taku manava aa e hiahia ai nau.

Taku Aitu raa ma ki kauatu ki takoto iaa Ia, teenaa a Ia ma ki hakaea ki naa kanohenua i taku ara e hakatonutonu te tama.

19 Ttama naa ma ki see hakatautau tama aa sei maa e tanitani varo,

a Ia ma ki see pukua kkaa vaaroto te ara.

20 A Ia ma ki see mee pakavaina a Ia naa tamavare,

aa ma ki aroha i naa tama e mee pakavaina.

A Ia ma ki hakasura peenaa te manava laaoi ma te manava aroha

ki tae iloo ki te ssao te tiputipu e tonu raa e hakahiti te tiputipu see tonu,

21 teenaa te henua katoo ma ki taaohi manava kaaa Ia.”✠

Jesus laaua ma Belsebul

(Mk 3.20-30; Lk 11.14-23)

22 Ki oti raa naa tama raa ku taakina ake laatou te tanata eppuni ana karamata aa see lavaa te taratara iaa ia e tauria te tipua ki Jesus. Te tanata naa ni haia Jesus no kite iloo ka lavaa te taratara. 23 Naa tama i te kina naa ni oho iloo i te vana Jesus ni mee naa, ka taratara soko laatou peelaa, “E aa? Teenei ko te Tama koi David?”

24 I te saaita naa Faarisi raa ni llono i naa taratara naa tama naa raa, laatou ki mee ake, “Te tama naa e hanahana naa tippua

✠ **12.21** Is 42.1-4 (LXX)

iaaia ekauake ana mahi te hakamau laatou, Belsebul, ki mee ana vana naa.”☆

²⁵ Jesus ni iloa inaa mannatu naa Faarisi naa, teenaa ki mee ake iloo Ia peelaa ki naa tama naa, “Te henua e nnoho mavaevae ka heheatu soko laatou raa, ma ki see takoto rooroa; te haanauna see nnoho no meeme hakapaa raa, ma ki oti ku maseu. ²⁶ Aa ki mee maa te nohorana Satan raa e nnoho ka heheatu soko laatou raa, e mee maa te nohorana naa kunaa maavae iloo, teenaa see rooroa ku maseu! ²⁷ Kootou e hai maa te nei ni mahi e kaumai Belsebul ki hanahana nau naa tippua. Ki mee maa te nei ni mahi maaoni Belsebul e taka ma nau, naa tama e tautari ki kootou raa e hanahana naa tippua raa ki naa mahi ai? Naa tama e tautari ki kootou naa e hakaari atu maa naa taratara kootou naa e ssara! ²⁸ Seai, te nei ni mahi Belsebul; te nei ni mahi e kaumai Te Aitu Te Atua ki hanahana nau naa tippua. Kootou nei ku kkite maaoni maa tessao te Nohorana Te Atua raa ku oti te tae atu ki kootou.

²⁹ “See haitama elavaa te uruhia a ia te hare setanata haimahi no huuina ana hekau ki mee maa te tanata haimahi naa see saisaitia a ia imua, ki lavaa a ia te too naa hekau te tanata naa.

³⁰ “Te tama see tuu itaku vasi raa, teenaa ko te tama e huri mai no taukaa maaua; te tama see tokonaki mai ki hakakkutu mai naa tama Te Atua, e mee pee ko naa sipsip raa, teenaa ko te tama e seu te kanohenua Te Atua, e mee pee ko naa maseu naa sipsip raa no ffuro huri.☆ ³¹ Aa te nei nau ku vanaatu ki kootou: Te Atua ma ki uiia a Ia naa haisara

☆ 12.24 Mt 9.34; 10.25 ☆ 12.30 Mk 9.40

te henua ma naa taratara hakallika laatou e ppesi iaa Ia, tevana iaa te tama e ppesi tana taratara hakallika i TeAitu Tapu raa, tana sara naa ma ki see lavaa te uii TeAtua.
³² Te tama e ppesi tana taratara hakallika i te Tama te Henua raa, TeAtua ma ki lavaa koi te uii naa haisara te tama naa; aa te tama e ppesi tana taratara hakallika i TeAitu Tapu raa iaa, ana haisara naa ma ki see lavaa te uii TeAtua, i te saaita nei aa ma te saaita imuri.✧

Te laakau e hua no ppesi ana kaikai
 (Lk 6.43-45)

³³ “Telaakau e somo taukareka raa ma ki hua taukareka, aa telaakau e somo hakallika raa ma ki hua hakallika. Teenaa telaakau raa e ilotia i ana hua e ppesi.✧ ³⁴ Naa kata! Kootou ma ki taratara peehea i naa mee taukalleka maa kootou ni tama e hakallika? I te aa, naa taratara te tama e ppesi raa e tautari ki naa tiputipu tana hatumanava.✧ ³⁵ Te tama e sosorina taukareka raa e hakasura te tiputipu e taukareka teelaa e takoto iloto tana hatumanava; te tama e sosorina hakallika raa e hakasura te tiputipu hakallika teelaa e takoto iloto tana hatumanava.

³⁶ “Kootou ki illoa maa i te Aso te Hakatonu raa, te henua ma ki hakaari naa taratara vvare kato teelaa ni tarataraina laatou. ³⁷ TeAtua ma ki hakatonutonu kootou, tautari ki naa taratara kootou ni mee, teenaa kim mata maa kootou e ttonu aa sei maa kootou e ssara.”

✧ **12.32** Lk 12.10 ✧ **12.33** Mt 7.20; Lk 6.44 ✧ **12.34** Mt 3.7; 23.33; 15.18; Lk 3.7; 6.45

*Naa Faarisi raa e fiffai ki huri ake Jesus
naa mahi TeAtua
(Mk 8.11-12; Lk 11.29-32)*

³⁸ Teenaa ki mee ake aaraa tisa naa Loo ma aaraa Faarisi ki Jesus, “Maatou e fiffai maa koe ki hakasura naa mahi TeAtua ki kkite maatou.”[☆]

³⁹ Jesus ki mee ake, “Naa tama i te ssao nei ku hakallika iloo! Laatou essee ma ki kkite laatou ma ni mahi TeAtua, tevana iaa laatou ma ki see hai vana peenaa e kkite, teelaa ko naa mahi koi TeAtua ni hakasura i Jona.[☆]

⁴⁰ Jona ni moe naa poo e toru ma naa aso e toru iloto te ika elasi, teenaa te Tama te Henua raa hoki ma ki moe ana poo e toru ma naa aso e toru iloto te kava.[☆] ⁴¹ I te Aso te Hakatonu TeAtua raa, te kanohenua Niniveh raa ma ki massike no tuku haaeo ki naa tama e noho i te ssao nei, teenaa ilaatou ni ffuri notiiake naa haisara laatou i te saaita laatou ni llono i naa hakaæa ake Jona inaataratara TeAtua. Aa te nei nau ku taratara atu ki kootou: e mee te tama e noho hakamaatua iaa i Jona e noho ma kootou i te kina nei![☆]

⁴² “I te Aso te Hakatonu TeAtua raa, te ffine e Tuku i Sheba raa ma ki masike mai no tuku haaeo ki naa tama e noho i te maarama i te ssao nei, i te aa iaa ia ni masike mai iloo i tana henua e mmao raa no hakannoo kite atamai te Tuku Solomon. Aa te nei nau ku taratara atu ki kootou: e mee te tama e noho hakamaatua iaa i Solomon e noho ma kootou i te kina nei.”[☆]

[☆] **12.38** Mt 16.1; Mk 8.11; Lk 11.16 [☆] **12.39** Mt 16.4; Mk 8.12

[☆] **12.40** Jon 1.17 [☆] **12.41** Jon 3.5 [☆] **12.42** 1 Kgs 10.1-10; 2 Chr 9.1-12

*Te saaita te tipua hakallika e ahe ki te tama
(Lk 11.24-26)*

⁴³ “Te saaita te tipua hakallika e hakataha i te tama, te tipua naa ma ki hakataka vaaroto mouku ka sessee sekina maana ki noho. Aa ki mee see hai kina aana elave, ⁴⁴ aia ma ki taratara soko ia peelaa, ‘Nau ku ahe ki taku hare mua.’ Teenaa te tipua naa ku ahe no kite inaa tuu matahua ka maarama te hare. ⁴⁵ Aia raa ku hano no toomai telaatakahitu tippua e hakallika iaa iaaia, no nnoho laatou hakapaa. Teenaa te ora te tama e uruhia naa tippua naa ku hakallika iaa i tana noho ana imua. Teenei te ara ma ki sura ki naa tama e sosorina hakallika i te ssao nei.”

*Naa taaina ma te tinna Jesus
(Mk 3.31-35; Lk 8.19-21)*

⁴⁶ Te saaita Jesus ni taratara ake ki naa tama naa raa, tana tinna aa ma ana taaina raa ku ttuu ake i haho no mee ma ki mmata laatou iaala. ⁴⁷ Teenaa te tama tokotasi iloto te hare raa ki mee ake ki Jesus, “Too tinna raa ma oo taaina raa e ttuu mai i haho, aa laatou e mee ma ki taratara atu kiaa koe.”

⁴⁸ Jesus ki mee ake, “Ko ai taku tinna, aa ko ai aku taaina?” ⁴⁹ Teenaa ssii iloo tana rima ki ana disaipol raa no mee ake, “Toka. Teenei taku tinna ma aku taaina. ⁵⁰ Te tama e tautari ki naa vana taku Tamana ite lani e hiihai raa, teenaa ko taku taina, taku kave, aa taku tinna.”

13

*Te parapol ttama e pesipesi naa hua laakau
(Mk 4.1-9; Lk 8.4-8)*

1 Te aso naa koiraa, Jesus ni masike i te hare naa no hano iloo kitai te Namu Galilee no noho ka akonaki naa tama. 2 Naa tama ni kktutu ake kiaa Ia raa e tammaki iloo. Teenaa kake iloo Ia kiaruna tepotiraa no noho, aa naa tama raa iaa e ttuu ake i uta.☆ 3 Jesus ni akonaki ake te kau mee hakkaatoa ka taratara ki naa parapol, teenaa e taratara ake peelaa ki naa tama naa:

“Hakannoo mai. Teelaa se tama ni hano no pesipesi naa hua wit raa ki ssomo i tana verena. 4 Tana saaita ni pesipesi naa hua raa, araa hua ni maaoha kiaruna te saarena, ka llee ake naa manu raa no kaina. 5 Araa hua ni maaoha ki te korohatu, see hai kerekere maaoni. Naa hua wit naa ni matiri vave lokoi, i te pela raa see lasi. 6 Araa nei i te saaita telaa ni tii raa, naa wit ni mattiri ake naa ni tuunia koi ka mmate, teenaa naa wit naa ni pakupakuria i naa patiaka naa wit naa ni see ttae kilaro iloo. 7 Araa hua ni maaoha vaaroto te vao tititai, teenaa naa wit naa ni torohia atu te tititai naa no mmate. 8 Araa hua iaa ni maaoha kiaruna te pela e taukareka, teenaa naa wit naa ni ssomo hakaraaoi iloo no ppesi naa kaikai laatou. Araa wit e taa te lau; aaraa wit e taa te mataono; aa aaraa wit iaa e taa te mata toru naa hua.”

9 Itana saaita ni hakaoti ana taratara nei raa, Jesus ki mee ake kilaatou, “Ki mee maa kootou e fifai ki illoa kootou, kootou ku hakannoo mai!”

*Te hakataakoto i naa parapol Jesus e hakaeta
(Mk 4.10-12; Lk 8.9-10)*

☆ 13.2 Lk 5.1-3

10 Teenaa oo atu iloo naa disaipol raa ki Jesus no vasiri ake kiaa Ia, “I too saaita maraa e taratara ki te henua raa, ai koe e taratara ai ki naa parapol?”

11 Jesus ki mee ake, “Te hakataakoto i naa taratara huu te Nohorana te Lani raa, te nei e kauatu nau ki kootou; naa taratara naa see kauake nau ki aaraa tama. 12 Te tama ni kauake ana mee TeAtua raa, TeAtua ma ki kauake hoki aaraa mee aana, teenaa ki ttoe iaa i tana kooina ni hiihai; aa te tama seai ana mee ni kauake TeAtua raa, naa tamaa mee iloo ni noho ma ia raa ma ki toa iaa ia. ✧ 13 Nau e taratara ki naa tama naa i naa parapol raa i te mee nei:

‘Niaaina maa naa tama naa e tokatoka ma ki kkite
laatou,

laatou ma ki see kkite.

Niaaina maa naa tama naa e hakannoo
ma ki llono laatou,

laatou ma ki see massaro.’

14 Teenaa naa taratara te pure Isaiah raa e taratara i naa tama naa:

‘Kootou ma ki llono iaku taratara, tevana iaa
kootou ma ki see massaro;

kootou ma ki ttoka no kkite iaku vana
e mee, tevana iaa kootou ma ki see illoa

i te hakataakoto naa mee naa. 15 I te aa,
i naa tama nei e manava makattau;

naa tama naa see fiffai maa laatou ki hakannoo;

naa tama naa see fiffai maa laatou ki kkite.

Teenaa naa tama naa ma ki see kkite
ki naa karamata laatou;

naa kautarina laatou ma ki ppuni;

✧ 13.12 Mt 25.29; Mk 4.25; Lk 8.18; 19.26

aa naa hakataakoto laatou ma ki see mallama,
 aa teenaa laatou ma ki see ffuri mai kiaa Nau
 ma ki haia laatou ki taukalleka.’☆

¹⁶ “Kootou iaa e haia hakaraaoina iloo TeAtua!
 Kootou naa ni lavaa tekkite kallono iaku vana
 ni mee. ¹⁷ Nau e kauatu te taratara maaoni nei:
 Etammaki iloo naapure TeAtua aa etammaki
 naa tama TeAtua ni fiffai iloo maa laatou ki kkitite
 inaa mee kootou ekkite nei, tevana iaa laa-
 tou ni see lavaa; naa tama naa ni fiffai iloo maa
 laatou killono inaa vana kootou ellono nei,
 tevana iaa laatou ni see lavaa.☆

*Te hakataakoto te parapol te tama e pesipesi
 naa hua wit*

(Mk 4.13-20; Lk 8.11-15)

¹⁸ “Hakannoo hakaraaoi ki illoa kootou
 i te hakataakoto te parapol i te tama e pesipesi
 naa hua wit. ¹⁹ Naa tama ellono inaa taratara
 i te Nohorana te Lani, tevana iaa see illoa
 i te hakataakoto naa taratara naa raa,
 naa tama naa e mee pee ko naa hua wit
 te laa ni maaoha ki aruna te saarena,
 teenaa te tipua e hakallika raa ni hanake
 no huutia naa taratara naa ki see takkoto
 iloto naa manava laatou. ²⁰ Naa hua wit
 ni maaoha ki te korohatu raa, teenaa
 ko naa tama ni fiaffia iloo i te llono ana lokoi
 laatou inaa taratara TeAtua. ²¹ Araa nei
 naa taratara naa ni see tauhia laatou ki takkoto
 iloto naa manava laatou; naa tama naa
 ni lotu koi i te tamaa saaita, aa i te saaita
 naa haeeo raa ni pakkuu ake i laatou ettaka ma
 naa taratara naa raa, naa taratara TeAtua naa
 ni tiiake koi laatou. ²² Naa hua ni maaoha

☆ **13.15** Is 6.9-10 (LXX) ☆ **13.17** Lk 10.23-24

vaaroto te vao tititai raa, teenaa ko naa tama ni llono i naa taratara TeAtua, tevana iaa naa taratara naa ni tiiake laatou i laatou ni hakaapiapi are ki naa vana te maarama nei aa e kaimannako ma ki hai mane laatou. Naa tama naa see lavaa iloo te kkite ma ni tiputtipu e taukalleka e ssura i naa ora laatou. ²³ Naa hua e maaoha i te pela e taukareka raa iaa, teenaa ko naa tama e llono naa taratara TeAtua no tauhia laatou ki takkoto iloto naa manava laatou, ka ssura naa tiputtipu e taukalleka raa i naa ora laatou. Teenaa e mee pee ko te tama e tori ana hua laakau raa no ssomo ka ppesi te lopo kaikai; naa laakau e ppesi tiki mata toru, naa laakau tiki mataono, aa naa laakau e ta te lau i ana kaikai.”

Te parapol i te vvee hakallika

²⁴ Jesus ki taratara ake telaa parapol hoki: “Te Nohorana te Lanira a e mee ma se tama ni pesipesi ana hua wit raa iloto tana verena. ²⁵ I te poo tokotasi, te saaita te henua ni mmoe raa, te tanata e lotoffaaeo iaa ia raa ni hanake no pesipesi iloo naa hua naa vvee raa iloto hoki te verena naa. ²⁶ Te saaita naa wit raa ni ssomo no kaamata ki ffua raa, naa vvee raa ni ssomo hoki no ssura. ²⁷ Naa poe te tanata raa ni oo atu kiaa ia no mee ake, ‘Oo hua wit ni pesipesi iloto too verena raa e ssomo hakaraaoi iloo; aa teelaa ni vvee ni ssura ake ihea?’ ²⁸ Te tanata e mee tana verena naa ki mee ake, ‘Teena se tama e lotoffaaeo iaa nau naa e mee tana vana naa.’ Teenaa ki vasiri ake ana poe, ‘Koe e hiihai maa maatou kioo no huti te vvee?’ ²⁹ Te tanata raa

ki mee ake, ‘Seai. Kootou see oo no huti te vvee; naa wit raa ma ki mee noutania hoki kootou.
³⁰ Tiiake te vvee raa kissomo hakapaa ma naa wit. I te saaita naa wit raa ku ffua no mee ki vasi raa, nau ma ki vanaake ki naa tama e vasi raa ki huti te vvee raa imua no mee saitana aa kutuunia ki te ahi, aa ki oti laatou ku haki naa hua wit raa no hakanaaopo kiloto taku hare e tukutuku kaikai.’ ”

Te parapol te hua telaakau ettapa ma semastat

(Mk 4.30-32; Lk 13.18-19)

³¹ Jesus ki kauake hoki telaa parapol: “Te Nohorana te Lani raa e mee ma ko te tanata etoo te hua telaakau ettapa ma semastat raa no hakatori iloto tana verena. ³² Te hua telaakau naa e punaamea inaa hua naa laakau hakkaatoa. Te vana iaa i te saaita telaakau naa e somo raa, telaakau naa ma ki somo no lasi inaa laakau hakkaatoa, teenaa naa manura ma ki llee atu no takitaki naa ohana laatou raa i aruna naa laa telaakau naa.”

Te parapol te iis

(Lk 13.20-21)

³³ Jesus ki kauake telaa parapol hoki: “Te Nohorana te Lani e mee ma sei iis te ffine etoo no hakauru ki ana haraoa, aa niaaina maa ana haraoa raa e tammaki, naa haraoa naa e hakatipuina koi tana tamaa iis ni pesi naa.”

Te vana Jesus e hakaea ai ki naa parapol

(Mk 4.33-34)

³⁴ Inaa saaita katoou Jesus e taratara ki naa tama raa, a ia maraa e taratara lokoi ki naa parapol; see hai saaita maa

Ia ni taratara atu aa ma Ia ni see taratara ki naa parapol. ³⁵ A Ia ni mee tana vana nei kittino naa taratara te pure TeAtua raa ni mee imua:

“Nau ma ki taratara ki naa parapol i taku saaita e taratara ki naa tama naa;
nau ma ki taratara ake i naa mee ni see ilotia te henua imua,
e kaamata mai iloo i te mahaa mai ana te kerekere nei.”✧

Te hakataakoto te parapol i te vvee e somo

³⁶ Te saaita Jesus nitiiake ia naa tama naa no hano ki hare raa, ana disaipol raa ni oo atu kiaa Ia no mee ake, “Hakaari mai te hakataakoto te parapol i te vvee e somo iloto te verena.”

³⁷ Jesus ki mee ake, “Te tama e pesipesi naa hua laakau e taukalleka raa, teenaa ko te Tama te Henua. ³⁸ Te verena raa, teenaa ko te maarama nei; naa hua laakau e taukalleka raa, teenaa ko naa tama te Nohorana te Lani; te vee somo i te verena raa, teenaa ko naa tama Satan; ³⁹ aa te tama elotoffaeo i te tama teelaa e pesipesi ana vvee iloto te verena raa, teenaa ko Satan. Te ssao ma ki vasi raa, teenaa ko te ssao naa mee kato i te maarama nei ma ki hakaoti mai, aa naa tama ma ki vasi raa, teenaa ko naa ensol TeAtua.

⁴⁰ “I te saaita te maarama nei e hakaoti mai raa, naa tama Satan raa ma ki hakakkuturia no peesia kiloto te ahi, e mee pee kote vvee ni hakanaaoporia no tuunia ki vvela i te ahi.

⁴¹ Ttama te Henua raa ma ki heuna ana ensol raa ki oo no hakattaharia naa tama hakkaatoa teelaa

e hakkoro aaraa tama ki ppena naa haisara aa ma naa tama kato e sosorina hakallika, ki see nnoho laatou i tana Nohorana; ⁴² naa tama naa ma ki peesia naa ensol raa kiloto te ahi e ura see mate, teenaa laatou ma ki ttani ka kakarati naa niho laatou. ⁴³ Teenaa naa tama TeAtua raa ma ki maasina pee ko te laa iloto te Nohorana te Tamana. Ki mee kootou e fiffai ki illoa, kootou ku hakannoo mai!

Naa parapol e hakailoa te Nohorana te Lani

⁴⁴ “Te Nohorana te Laniraa e mee ma ni mee e taukalleka elaavea emmoe kattanu iloto te kerekere. Te saaita naa mee naa nilaavea te tama tokotasi raa, naa mee naa ni tanumia hoki a ia. Te tama naa nihia hia iloo, teenaa hano iloo ia no too hakkaatoa ana hekau raa no kauake ki tauia aaraa tama, aaraa ahe iloo te tama naa no tauia te kerekere e takkoto ai ana mee ni llave naa.

⁴⁵ “Te Nohorana te Lani hoki e mee pee ko naa sessee te tama i naa tamaa hatu e taavi mmaha e ttapa ma ni ‘pearl’. ⁴⁶ I te saaita te tama naa ni lave tana mee e tiputipu taukareka iloo raa, a ia ni hano no too hakkaatoa ana hekau raa no kauake ki tauia aaraa tama, aaraa ahe iloo no tauia a ia te tamaa hatu naa.

⁴⁷ “Te Nohorana te Laniraa hoki e mee pee ko te kupena e pesi no hakamiri te kau ika hakkaatoa. ⁴⁸ Te saaita te kupena naa ni pii raa, ttaki iloo naa tama naa te kupena naa ki uta no hiri iloo naa ika naa; naa ika e taukalleka raa e haaoa laatou kiloto naa kete laatou, aa naa ika e hakallika raa iaa e peesia ki taha. ⁴⁹ Te mee raa ma ki mee peenei i te saaita te maarama nei ma ki hakaoti mai: naa ensol raa ma ki oo

no vaaea naa tama e sosorina hakallika raa
 inaa tama e sosorina taukalleka, ⁵⁰ teenaa
 naa tama e sosorina hakallika raa ma ki peesia
 laatou kiloto teahi eura see mate, te kina
 naa tama naa ma ki ttani ka kakarati naa niho
 laatou.”

⁵¹ Jesus ki vasiri ake ki ana disaipol, “Kootou
 e illoa i aku vana e taratara atu nei?”

Ana disaipol raa ki mee ake, “Uee, maatou
 e illoa.”

⁵² Araa Jesus ku vanaake ki laatou, “Te mee nei
 e mee maa naa tisa hakkaatoa naa Loo tee-
 laa ku mee ma ni disaipol iloto te Nohorana
 te Lani raa, e mee pee ko te tama e mee tana hare
 e huri no hanahana naa mee hoo aa ma naa mee
 tuairaa kiseetakkoto iloto te hare e tukutuku
 ana mee.”

Jesus e hakakkeeina naa tama i Nazareth

(Mk 6.1-6; Lk 4.16-30)

⁵³ Ite saaita Jesus nioti te kauake
 naa parapol nei raa, a Ia ni masike i te kina naa
⁵⁴ no ahe ki tana tino matakaaina. A Ia ni akonaki
 te henua peenaa iloto te hare lotu naa Jew,
 teenaa naa tama nillono i ana akonaki raa
 ni massaro iloo iaa Ia ka mee naa taratara laatou
 peelaa, “Teenei se iloa te tama nei e toomai
 i hea? Teenei ni mahi te tama nei e kauake e ai
 ki lavaa ia te ppena naa mirakol nei? ⁵⁵ Eaa?
 Teenei sei ko te tama e mee tana tamana
 e penapena hare? Teenei sei ko te tama Mary,
 aa e mee anataaina maa ko James, Joseph,
 Simon, aa ko Judas? ⁵⁶ Eaa? Teelaa sei
 ko ana kave raa ennoho i te kina nei? Teenei
 se iloa aa ni mahi te tama nei e kauake e ai?”

57 Teenaa naa tama naa ni see fiffai maa laatou e hakannoo atu kiaa ia.

Jesus ki mee ake ki laatou, “Te pure TeAtua raa e haia hakaraaoina naa tama i ana matakaaina katoo e hano; a ia iaa ma ki hakakkeina naa tama i tana tino matakaaina. Teenaa ana tino hareaaakina raa iloo ma ki see illoa atu kiaa ia.”☆

58 Jesus ni sei ana mirakol ni mee i te kina naa, i te aa, i naa tama i te kina naa see hakannoo kiaa ia.

14

John te Baptis ku taia no mate

(Mk 6.14-29; Lk 9.7-9)

1 I te saaita naa raa, Herod te tuku Galilee raa ni lono i naa vana Jesus e mee. 2 Teenaa Herod ki mee ake ki naa tama e heheuna ia ia, “Te nei maaoni ko John te Baptis ku ora hoki. Te nei ko te vana e lavaa ai te tama nei te hakassura naa mahi TeAtua.”

3 Teelaa ko Herod raa ni vanaa ke ki ana soldia raa ki saisaitia Jesus aa ku peesia ki loto te hare karapusi. A ia ni mee tana vana naa i teenaa ko te hiihai tana aavana, Herodias, te aavana tanataina, Philip, teelaa ni aavanatia a ia.☆ 4 John te Baptis maraa e hai ake peenaa ki Herod i te kau saaita, “Te meeraa esara ma koe e aavanatia a koe te aavana too taina!”☆ 5 Herod ni hiihai ma ki taia a ia John ki mate, te vana ia a ia ni mataku i te kanohenua naa Jew, i naa tama naa e hai maa John se pure TeAtua.

☆ 13.57 Jn 4.44 ☆ 14.3 Lk 3.19-20 ☆ 14.4 Lev 18.16; 20.21

⁶ I te aso Herod ni mee tana kaikai e lasi ki maatino i tana aso ni haanau mai raa, te tamariki ffine Herodias raa ni hanake no anu imua naa tama ni arumia ki te kaikai. Herod ni hiahia iloo, ⁷ teenaa vanaake iloo ki te taupu, “Kainnoo mai too mee e hiihai, aa nau ma ki kauatu kiaa koe!”

⁸ Teenaa kauake iloo te taupu naa naa taratara tana tinna raa ni mee ake: “Nau e hiihai maa koe ki haaoa mai te pisouru John te Baptis ki loto se peesini aa ku toomai kiaa nau i te saaita nei lokoi!”

⁹ Te manava te tuku raa ni hakallika iloo i te taratara te taupu raa ni kauake, te vana ia a ia ku see lavaa te sahea a ia te taupu naa, i teelaa se taratara aana ni tuku ka llono katoo naa tama ni oo ake ki te kaikai naa. ¹⁰ Teenaa heuna iloo Herod ana soldia raa ki oo ki te hare karapusi raa no tuutia te ua John. ¹¹ Araa haaoa iloo laatou te pisouru raa ki loto te peesini no kauake ki te taupu. Teenaa hano iloo te tamariki ffine naa no kauake te pisouru raa ki tana tinna. ¹² Naa disaipol John raa ni oo ake no toa iloo laatou te haitino John no tanumia, araa oo iloo no hakaari ake ki Jesus.

*Jesus e haanai naa tama e tammaki iloo
(Mk 6.30-44; Lk 9.10-17; Jn 6.1-14)*

¹³ Te saaita Jesus nilono i te vana ni mee i John raa, a Ia ni kake ki te poti raa no hano no noho i tana kina soko ia. Naa tama i te kina naa ni llono maa Ia ku noho i te kina naa, teenaa massike iloo laatou inaa matakaaina laatou raa no oo atu vaauta kiaa Ia. ¹⁴ I te saaita Jesus ni sepu i te poti raa no kite i te tammaki

ttama e ttuu ake raa, a Ia ni aroha iloo i naa tama naa, teenaa huri atu iloo no haia naa tama e mmaki raa no taukalleka.

¹⁵ I te laasuru naa raa, ana disaipol raa ni oo atu no mee ake kiaa Ia, “Taatou ka poonia i te kina see nohoria nei. Heunatia naa tama nei ki oo ki naa matakaaina e tauppiri mai raa ki oo no taavi ni kaikai ma laatou.”

¹⁶ Jesus ki mee ake, “Tiiake naa tama naa ki nnoho, aa kootou ku kauatu ni kaikai ma laatou ki kkai!”

¹⁷ Naa disaipol raa ki mee ake, “Maatou e nnoho koi maa naa haraoa e rima aa ma naa ika e lua.”

¹⁸ Jesus ki mee ake, “Toomai naa kaikai naa.”

¹⁹ Teenaa mee ake iloo Jesus ki naa tama raa ki nnoho kite vvee ilaro. Teenaa too iloo Ia naa haraoa e rima ma naa ika e lua naa no ttoka ki te lani no taku ki TeAtua. Ki oti raa tohitohi iloo Ia naa haraoa raa no kauake ki ana disaipol raa ki vaevae ake ki naa tama. ²⁰ Naa tama naa hakkaatoa ni kkai no pposu. Teenaa oo atu iloo naa disaipol raa no ffao naa kete e sinahuru maa rua no ppai ki naa kaikai ni ttoe. ²¹ Te kooina naa taanata hakkaatoa ni kkai i te kina naa e lava naa simata e rima.

*Jesus e sasare vaaruna te kirikiri ttai
(Mk 6.45-52; Jn 6.15-21)*

²² Kiotiraa heunailoo Jesus ana disaipol raa ki oo nokkake itepoti laatouraa aa laatou ku oo imua ki Bethsaida, itelaa vasi te namo, a Ia ia ku noho ki heunatia a Ia naa tama raa ki oo ki naa matakaaina laatou. ²³ Ite saaita naa tama naa ni oti te heunatia a Ia ka oo raa, hano iloo Ia ki aruna te tamaa mouna tokotasi

no taku. I te saaita telaa ni suru raa, Jesus koinoho kaku soko Ia i aruna te mouna.
²⁴ I te saaita naa raa te poti naa disaipol raa kummao iloo kiloto te namo, teenaa te poti naa tama naa ni sausaua naa peau raa i te matani raa e oko mai imua.

²⁵ I te ssao naa manu maraa e ttani i te tahaata raa, Jesus ni sasare ake vaaruna te kirikiri ttai raa ki te poti ana disaipol.

²⁶ Te saaita ana disaipol raa ni kkite i ana sasare ake vaaruna te kirikiri ttai raa, naa tama naa ni mattaku iloo ka kappisi naa varo laatou peelaa, “Te tipua!”

²⁷ Jesus ni huri atu i te saaita naa lokoi no mee ake ki laatou, “Kootou see mattaku, teenei ko nau!”

²⁸ Teenaa ki mee atu Peter kiaa Ia, “Te Ariki, ki mee maa teenaa koe maaoni, koe ku mee ki sare atu nau vaaruna te kirikiri ttai kiaa koe.”

²⁹ Jesus ki mee ake, “Kau!” Teenaa sepu iloo Peter i te poti raa no sare atu ki Jesus vaaruna te kirikiri ttai. ³⁰ Araa nei i te saaita Peter ni kite i naa haimahi te matani raa, a ia ni maku, teenaa kaamata iloo ia tere kiloto teti ka tanitani varo atu ki Jesus, “Te Ariki, hakasaoria nau!”

³¹ Jesus ni haaroo atu no tauhia lokoi a Ia Peter no mee ake, “Koe ku hakatina nataa peehea? Ai koe ku mamaanatu tammaki ai?”

³² Takarua naa ni kkake ki aruna te poti raa no marino lokoi te matani. ³³ Teenaa ffuri iloo naa disaipol raa no lotu kiaa Ia, “Koe maaoni ko te Tama Te Atua!”

*Jesus e haia a ia naa tama e mmaki
i Genesaret raa no taukalleka
(Mk 15.1-9)*

³⁴ Naa tama naa ni oo ki telaa vasi te namo naa no ttae iloo ki Genesaret, ³⁵ aa i te kina naa raa, naa tama i te kina naa ni mmate maa teelaa ko Jesus. Teenaa ffuro iloo naa tama naa vaaroto naa matakaaina katoou i te kina naa no too ake naa tama e mmaki raa ki Jesus. ³⁶ Naa tama naa ni oo atu no hai ake ki Jesus ki tiiake naa tama e mmaki raa ki ppaa koi naa rima laatou ki te ttapa tana kkahu. Teenaa naa tama katoou ni ppaa naa rima laatou ki tana kkahu naa ni malolloo hakkaatoa.

15

*Naa akonaki naa tippuna
(Mk 7.1-13)*

¹ E mee naa Faarisi ma naa tisa naa Loo ni oo ake i Jerusalem no vasiri ake ki Jesus, ² “Ai oo disaipol raa see tautari ai ki naa taratara ni kaumai naa tippuna taatou imua? Ai laatou e kkai ai ma naa rima e kerekere laatou?”

³ Jesus ki hakahe ake, “Ai naa Loo TeAtua raa e tiiake ai kootou no ffuri kootou no tautari ki naa tino akonaki kootou? ⁴ TeAtua e taratara peelaa, ‘Hakannoo ki naa tammana ma naa tinna kootou,’ aa e taratara hoki peelaa, ‘Tama e mee hakallika tana tamana ma tana tinna raa kitaia ki mate.’[☆] ⁵ Tevana iaa kootou e akonaki aaraa tama ma ki mee se tama e taratara ake peelaa ki tana tamana ma tana tinna, ‘Naa mee koorua e lavaa te kauatu nau ma ki tokonaki

☆ 15.4 Ex 20.12; 21.17; Deut 5.16; Lev 20.9

ki koorua raa, teenaa ni mee TeAtua.’⁶ Teenaa te tama naa ku haia kootou ki sei ana vana ki mee ma ki kauatu naa mee raa ki ana maatua. I te ara nei raa, naa taratara TeAtua raa ku tiiake kootou, teenaa kilavaa kootou te tautari ki naa tino akonaki kootou.⁷ Naa tama e kaikailua!

Isaiah ni taratara tonu iloo i ana taratara ni sissii i tana laupepa i kootou:

⁸ TeAtua e mee maa, ‘Naa tama nei e lotu mai koi ki naa maaisu laatou, aa naa manava laatou iaa e mmao haaeo iloo i aa nau.

⁹ Naa tama naa e lotu huri koi, i laatou e tautari are ki naa loo naa tamavare, ka hai maa teenaa ko naa Loo TeAtua!’ ”[✧]

Naa mee e mee te tama ki kerekere
(Mk 7.14-23)

¹⁰ Ki oti raa Jesus ku kannaa ke ki naa tama raa ki oo ake, teenaa a Ia ki mee ake, “Kootou hakannoo mai aa kootou mee ki illoa kootou i te mee nei!”¹¹ Naa mee te tama e ppono ki loto tana pukua raa see lavaa te mee te tama ki kerekere i te vasi naa Loo. Teelaa ko naa mee are e oo iho ki taha tana pukua raa e mee te tama naa no kerekere.”

¹² Teenaa ooake iloo naa disaipol raa no mee ake ki Jesus, “Koe e iloa maa naa Faarisi raa ni lloto iloo i oo taratara ni mee?”

¹³ Jesus ki mee ake, “Naa laakau katoo teelaa ni see toria taku Tamana raa ma ki utania.

¹⁴ Kootou ki see mannatu i naa taratara naa Faarisi naa. Naa tama naa e ssau koi ma ko naa tama e ppuni naa karamata e hakattaki telaa tama e ppuni hoki

ana karamata, teenaa te takarua naa ma ki maaoha hakapaa kiloto te rua.”☆

15 Teenaa kitaratara ake Peter, “Hakaari mai te hakataakoto te parapol naa.”

16 Araa Jesus ku mee ake, “E aa? Kootou hoki ku vvare pee ko naa tama naa, anii? 17 Kootou see illoa maa te mee te tama e ppono kiloto tana pukua raa e hanotonu kiloto tana koopuu aa kioti ku au kitaha tana haitino? 18 Aa naa mee e oo iho ite pukua te tama raa iaa e oo iho itana hatumanava. Teenaa ko naa mee e mee te ora te tama ki kerekere.”☆ 19 Ite aa, naa mannatu e hakallika raa e ssura iho ite hatumanava te tama; te tama naa e usuhia ki taama, ki see noho tonu ki tana aavana, ki haihuri, kailaaraa, kitaratara hakareeresi, aa kitaratara hakallika itelaa tama. 20 Teenei ko naa mee te laa e mee te tama ki kerekere. Tevana iaa te tama raa see kerekere maa iaa ia e kai aa see huihui ana rima.”

Te ffine e taao hi manava i Jesus
(Mk 7.24-30)

21 Jesus ni masike ite kina naa no hano iloo ki te matakaaina e taupiri atu ki Tyre ma Saidon.

22 Te ffine tokotasi e noho ite matakaaina naa ni hanake kiaa ia no tani ake, “Te mokopuna David nei, aroha iaa nau! Taku tamariki ffine raa e uruhia te tipua; a ia e meeme e ffaaeo iloo.”

23 Jesus ni see hai taratara ni mee ake ki te ffine naa, teenaa ooa tu iloo ana disaipol raa no mee ake ki Jesus, “Heunatia te ffine naa ki hano! Te tama naa e sare tanitani koi vaamuri taatou.”

☆ 15.14 Lk 6.39 ☆ 15.18 Mt 12.34

24 Araa Jesus ku vanaake, “Nau ni heunatia mai TeAtua ki au nau no tokonaki ki naa tama i te kanohenua Israel teelaa e mee pee ko naa manu ssiri.”

25 Teenaa ki hanake te ffine raa no tuu ki ana turi imua Jesus no mee ake, “TeAriki, tokonaki mai kiaa nau.”

26 Araa vanaake iloo Jesus “Te mee raa see tonu ma naa kaikai naa tamalliki raa e toa no kauake ki kkai naa poi.”

27 Te ffine raa ki mee ake, “E tonu, TeAriki. Tevana iaa naa poi raa hoki e kkai naa kaikai e ttoe e maaoha i te teevoa naa hakamau laatou.”

28 Teenaa ki mee ake Jesus kiaa ia, “Koe se ffine e haimahi too hakataakoto i TeAtua! Too tamariki ffine naa ma ki taukareka.” Teenaa te tamariki te ffine naa ni taukareka i te saaita naa lokoi.

Jesus e haia a Ia te lopotama e mmaki no taukalleka

29 Jesus ni masike i te kina naa no hano vaatai te Namu Galilee. A Ia ni hano no kake iloo ki aruna te tamaa mouna no noho ki laro.

30 E tammaki iloo naa tama ni oo atu ma naa tama see lavaa te sassare, naa tama e ppuni naa karamata laatou, naa tama e ppiko naa vae laatou, naa tama see lavaa te taratara, aa ma te kau maki hoki no hakannohoria imua Jesus. Teenaa naa tama naa ni haia Jesus no taukalleka.

31 Naa tama raa ni massaro iloo i naa tama ni see lavaa te taratara raa ku tarattara, naa tama ni ppiko naa vae laatou raa ku taukalleka, naa tama ni see lavaa te sassare raa ku sassare, aa naa tama ni see kkite raa ku kkite; naa tama naa ni hakannau katoa i te Atua Israel.

*Jesus e haanai telaa kuturana tama e tammaki
(Mk 8.1-10)*

³² Jesus ni aru ake ana disaipol raa no mee ake, “Nau e aroha i naa tama nei; naa tama nei kullava iloo naa aso laatou etoru ni nnoho ma nau, aa teenei laatou ku see hai kaikai e kkai. Naa tama nei see lavaa nau te heunatia ki oo see kkai, i laatou ma ki pouuri koi naa karamata laatou no ssina iloto te ara.”

³³ Naa disaipol raa ki mee ake, “Taatou ma ki llave ni kaikai i hea i te kina see nohoria nei ki haanai naa tama nei?”

³⁴ Teenaa ki vasiri ake Jesus kilaatou, “E hia naa haraoa e nnoho ma kootou?”

Naa tama naa ki mee ake, “Teenei ni haraoa e hitu aa ma naa tamaa ika.”

³⁵ Teenaa mee ake iloo Jesus ki naa tama raa ki nnoho ki te kerekere. ³⁶ Teenaa too iloo Ia naa haraoa e hitu naa no taku ki TeAtua. Ki oti raa, ttohi iloo naa haraoa raa no kauake ki ana disaipol raa ki vaevae atu ki naa tama. Araa oo iloo naa disaipol raa no vaevae naa haraoa raa ki naa tama. ³⁷ Naa tama raa hakkaatoa ni kkai no pposu. Teenaa oo iloo naa disaipol raa no ffao ake naa kaikai naa tama naa nittoe; laatou raa ni kete e hitu ni ffao no ppaii. ³⁸ Te kooina katoo naa tama ni kkai i te kina naa elava naa simata e haa. Teenaa ko naa taanata raa koi; naa haahine ma naa tamalliki raa see taaua.

³⁹ Ki oti raa, heunatia iloo a Ia naa tama naa ka oo, a Ia iaa kukake ki loto te poti raa no hano ki te matakaaina Magadan.

16

Naa Faarisi raa e fiffai maa Jesus ki hakasura se mirakol

(Mk 8.11-13; Lk 12.54-56)

¹ E mee naa Faarisi ni oo ake ki Jesus no hakatautau laatou. Naa tama naa ni sessee ara ma ki hakasara se vana ma Jesus, teenaa laatou ki mee ake ki Jesus ki hakasura se mirakol, ki huri ake peelaa ma naa mahi TeAtua e takkoto i aa Ia.☆ ² Teenaa ki mee ake Jesus, “I te saaita telaa esuru kakkite kootou inaa mmea mai naa uruaoa raa, kootou ma ki taratara peelaa, ‘Taiao ma ki marino.’ ³ Aa i te tahaata, te saaita kootou ekkite inaa tuupoouri ka mmea mai naa uruaoa raa, kootou ma ki taratara peelaa, ‘Te aso nei ma ki hakariaria.’ Kootou e illoa koi inaa vana ma ki ssura te aso raa inaa ttoka kootou inaa tiputipu telani, aa niaaina maa kootou e hakakkiitea a nau inaa vana e llasi raa, kootou koi see illoa i te mee ma kiau imuri! ⁴ Naa tama i te ssao nei ku hakallika iloo! Laatou essee ma kikkite laatou ma ni mahi TeAtua, tevana iaa laatou ma ki see hai vana peenaa ekkite, teelaa ko naa mahi koi TeAtua ni mee i Jona.”☆

Teenaa masike iloo Jesus i te kina naa no hano.

Poopoo tonu inaa sosorina naa Faarisi ma naa Sadiusi

(Mk 8.14-21)

⁵ Te saaita naa disaipol raa ni oo ki telaa vasi te namo raa, naa tama naa ni ssiri ki too ake ni haraoa. ⁶ Jesus ki hakaapo ake kilaatou,

☆ **16.1** Mt 12.38; Lk 11.16 ☆ **16.4** Mt 12.39; Lk 11.29

“Kootou ki poopoo tonu lokoi i te iis naa Faarisi ma naa Sadiusi.”✧

⁷ Teenaa kaamata iloo naa disaipol raa te taratara soko laatou: “Ttama nei e taratara peenei i taatou ni see hai haraaoa ni ppiki mai.”

⁸ Jesus ni iloa i naa taratara naa tama naa e hai, teenaa vasiri ake iloo Ia peelaa, “Ai kootou e taratara ai i te see hai haraaoa kootou? Kootou ku hakatina nataa peehea! ⁹ Naa pisouru kootou seki massaro iloo? Kootou ku see mannatu ake i taku saaita ni ttohi naa haraaoa e rima no haanai naa taanata e haa naa simata? E hia naa kete kootou ni ffao no ppii?✧ ¹⁰ Ai naa simata e haa naa taanata ni hanaia a nau ki naa haraaoa e hitu? E hia naa kete kootou ni ffao no ppii?✧

¹¹ Ai kootou see illoa peehea maa nau see taratara i naa haraaoa? Nau e taratara atu are ki poopoo tonu kootou i te iis naa Faarisi raa ma naa Sadiusi!”

¹² Teenaa ki illoa naa disaipol raa maa Jesus see taratara ake ma ki poopoo tonu laatou i te iis e hakatipu haraaoa; aia e mee ake are ki poopoo tonu laatou i naa akonaki hakalellesi naa Faarisi ma naa Sadiusi.

*Peter e taratara maa Jesus ko te Mesaea
(Mk 8.27-30; Lk 9.18-21)*

¹³ Jesus ni hano ki te matakaaina e taupiri atu ki Sisaria Filipai, teenaa a Ia ki vasiri ake ki ana disaipol, “Te henua e taratara maa nau ko ai?”

¹⁴ Ana disaipol raa ki mee ake, “E mee naa tama e hai maa koe ko John te Baptis; aaraa tama e hai

maa koe ko Elijah, aa aaraa tama e hai maa koe ko Jeremiah, aa aaraa tama ia e hai maa koe se pure i naa pure TeAtua.”✧

¹⁵ Teenaa vasiri ake iloo Jesus kilaatou, “Ai kootou? Kootou e mee maa nau ko ai?”

¹⁶ Simon Peter ki mee ake, “Koe naa ko te Mesaea, te tama TeAtua e ora hakaoti.”✧

¹⁷ Araa Jesus ku mee ake, “Simon te tama John,* koe e haia hakaraaoina TeAtua. See hai tama i te maarama nei ni hakaari atu te taratara hakamaatua nei, te taratara nei ni kauatu tonu taku Tamana itelani. ¹⁸ Aa teenei nau

ku vanaatu kiaa koe: koe ko Peter, aa ia runa te hatupaa nei nau ma ki hakatuu taku lotu, aa te lotu nei ma ki see lavaa te seua naa mahi te mate. ¹⁹ Nau ma ki kauatu naa kii te Nohorana te Lani; oo mee e ppui i te kerekere nei ma ki puuia hoki i te lani, aa oo mee e hakattana i te kerekere nei ma ki hakattanaria i te lani.”✧

²⁰ Ki oti raa vanaake iloo Ia ki ana disaipol raa ki see taratara ake ki aaraa tama maa Ia raa ko te Mesaea.

Jesus ku taratara i tana mate
(Mk 8.31—9.1; Lk 9.22-27)

²¹ Teenaa kaamata iloo Jesus no taratara ake ki ana disaipol, “Nau ki hano ki Jerusalem, teenaa nau ma ki mee pakavaina naa tama hakamaatua naa Jew, naa maatua hakamau te Hare Tapu, aa ma naa tisa naa Loo. Nau ma ki taia naa tama naa no mate, tevana ia nau ma ki masike i te mate no ora hoki i te ttoru naa aso.”

✧ **16.14** Mt 14.1-2; Mk 6.14-15; Lk 9.7-8 ✧ **16.16** Jn 6.68-69

* **16.17** Te taratara Hebrew raa e mee maa Simon te tama Jona; mmata i John 1.42; John 21.15 ✧ **16.19** Mt 18.18; Jn 20.23

22 Teenaa Peter ki ttaki Jesus hakavasi no nutua. “TeAriki, koe ma ki see lavaa iloo te haia peenaa!”

23 Jesus ki hakatahuri no vanaake ki Peter, “Satan, hakataha iaa nau! Taku ara nei e puuia a koe; naa mannatu ettaka ma koenaa sei ni mannatu e kauatu TeAtua; teenaa ni mannatu naa tama te maarama nei.”

24 Teenaa huri atu iloo Jesus no mee ake ki ana disaipol, “Ki mee maa se tama e hiihai maa ia ki tautari kiaa nau, a ia ki tiiake ana mee e fiffai, aa a ia ku amo tana kros raa no tautari kiaa nau. ✧ 25 Te tama e hakaseresere tana ora raa, te tama naa ma ki see kite te ora maaoni; aa te tama e tiiake mai tana ora kiaa nau raa, te tama naa ma ki taaohi ki te ora maaoni. ✧

26 Se aa e taukareka ma ki sura i te henua ki mee maa naa mee katoou i te maarama nei e tauhia laatou, aa laatou iaa see taaohi te ora maaoni? Sei iloo! See hai mee naa tama naa e lavaa te hookii ki hakaaha ake naa ora laatou.

27 “I te aa, te Tama te Henua raa ku mee ki au ma ana ensol raa iloto naa mahi tana Tamana, teenaa a Ia ma ki kauake naa tuuhana te henua, tautari ki naa tiputtipu laatou. ✧ 28 Nau e kauatu te taratara maaoni nei: e mee aaraa tama i kootou i te kina nei ma ki see vave mmate, laatou ma ki ttae ake no kkite i te Tama te Henua e au ma se Tuku.”

17

Naa mahi TeAtua e hakatii maarama mai

✧ 16.24 Mt 10.38; Lk 14.27 ✧ 16.25 Mt 10.39; Lk 17.33; Jn 12.25 ✧ 16.27 Mt 25.31; Ps 62.12; Rom 2.6

*i te haitino Jesus**(Mk 9.2-13; Lk 9.28-36)*

¹ Naa aso e ono ku oti tellakaraa, Jesus nitoa a Ia Peter laatou ma James aa ko John, ka oo laatou ki aruna te mouna emoe ki aruna no nnoho soko laatou.*

² Naa disaipol raa nittoka atu no kkite inaa huri te haitino Jesus: tana taurae nimaasina pee kotelaa, aa ana hekau e hakao raa nikkiva no makkini hua.

³ Teenaa kkite iloo tetakatoru disaipol naa inaa hakassura ake Moses ma Elijah nottuu ka haitaratara ma Jesus.

⁴ Peter ki mee ake ki Jesus, “Te Ariki, etaukareka iloo imaatou ennoho ite kina nei! Ki mee koe e hiihai, nau ku hakatuu ni tamaa hare e toru ite kina nei; too hare, te hare Moses, aa se hare ma Elijah.”

⁵ Ite saaita Peter koi taratara raa, te uruaoa e maasina raa ku uhi ake i aruna laatou, teenaa taratara mai iloo tereora iloto te uruaoa, “Te nei taku Tama e llee ai taku manava. Kootou hakannoo atu kiaa Ia!”*

⁶ Te saaita naa disaipol raa ni llono i te reo naa raa, naa tama naa ni mattaku ka ppsi naa haitino laatou no mmoe kite kerekere ilaro.

⁷ Jesus ni hanatu no paa tana rima ilaatou no mee ake, “Massike ki aruna, kootou see mattaku.”

⁸ Naa disaipol naa nittoka atu raa nei, teelaa ko Jesus soko Ia raa ku tuu ake.

⁹ Ite saaita laatou ni ahe kilaro te mouna raa, Jesus ki mee ake, “Kootou see hakaea ake ki setama ite mee kootou nikkite nei; kootou

* **17.1** 2 Pet 1.17-18 * **17.5** Gen 22.2; Deut 18.15; Ps 2.7; Is 42.1; Mt 3.17; 12.18; Mk 1.11; Lk 3.22

ttari ki te saaita te Tama te Henua raa ku oti te hakamasikeria mai i te mate.”

¹⁰ Naa disaipol raa ki vasiri ake ki Jesus, “Ai naa tisa naa Loo TeAtua raa e taratara ai maa Elijah ki au are i mua te Mesaea?”[✠]

¹¹ Jesus ki mee ake, “Elijah ma ki hakasura mai maaoni imua no hakattonu hakaoti naa mee hakkaatoa.

¹² Tevana iaa nau e vanaatu ki kootou: Elijah ku oti te hakasura iho, teenaa te henua ni ffuri atu no mee pakavaina laatou te tama naa. Te Tama te Henua raa ma ki mee pakavaina laatou peenaa hoki.”[✠]

¹³ Teenaa ki illoa naa disaipol raa maa Jesus e taratara i John te Baptis.

Te tamariki tanata e uruhia te tipua e haia Jesus no taukareka

(Mk 9.14-29; Lk 9.37-43)

¹⁴ I te saaita Jesus ma ttakatoru naa nittae atu ki naa tama raa ilaro te mouna raa, te tanata tokotasi ni hanake no tuu ki ana turi imua Jesus no mee ake,

¹⁵ “Te Ariki, aroha i taku tamariki tanata! Taku tama nei maraa ki oti ku sura te vvare iaa ia, teenaa i te saaita te mee naa maraa e tae ake raa, a ia maraa e ppare no sina kiloto se ahi, aa seai kiloto ttai.

¹⁶ Ttama nei ni toa a nau ki mmata oo disaipol raa iaa ia, tevana iaa te tama nei ni see lavaa laatou te haia no taukareka.”

¹⁷ Jesus ki mee ake, “Ai kootou ni tama e aa kusee illoa telotu ka sosorina hakallika! Eaa? Te nei sessao huapotopoto taatou nittaka hakapaa ka tokonaki nau ki kootou? Toomai te tamariki tanata naa!”

¹⁸ Jesus

ni varo atu ki te tipua naa no hakataha lokoi te tipua raa i te tama naa, teenaa taukareka lokoi te tamariki tanata naa.

¹⁹ Teenaa ooatu iloo naa disaipol raa no vasiri seemuu ake ki Jesus, “Te tipua hakallika naa ni see lavaa peehea maatou te hanaa?”

²⁰ Jesus ki mee ake, “Te tipua naa ni see lavaa kootou te hanaa i kootou see lotu maaoni. Nau e kauatu te taratara maaoni nei: Ki mee maa naa hakataakoto kootou iaa nau e punaamea koi pee ko te hua laakau te mastat raa, kootou e lavaa te mee ake ki te tamaa mouna nei, “Tosi atu no tuu mai i te kina raa!” teenaa te mouna naa ma ki tosi. See hai mee ma ki hainattaa i kootou!”[☆] ²¹ [Naa vana peenei ma ki lavaa te haia kootou ki mee koi kootou e hakapakuu no taku ki TeAtua; see hai ara peelaa hoki.]

Jesus ku taratara hoki i tana mate

(Mk 9.30-32; Lk 9.43-45)

²² Te saaita naa disaipol raa ni oo ake no kkutu katoou i Galilee raa, Jesus ki mee ake ki laaou, “Te Tama te Henua raa ku mee ki hookina ki naa rima naa tama e hakallika ²³ no mate. Tevana iaa i te ttoru naa aso raa, ttama naa ma ki hakamasikeria i te mate no ora hoki.”

Teenaa naa disaipol raa ni alloha iloo iaa Ia.

Jesus e taratara i naa takis te Hare Tapu

²⁴ I te saaita Jesus ma ana disaipol ni ttae ake ki Capernaum raa, naa tama maraa e ao naa takis te Hare Tapu raa ni oo ake ki Peter no vasiri ake, “Te tisa kootou naa maraa e pesi hoki naa takis te Hare Tapu?”[☆]

[☆] **17.20** Mt 21.21; Mk 11.23; 1 Cor 13.2 [☆] **17.24** Ex 30.13; 38.26

25 Peter ki mee ake, “Uee.”

I te saaita Peter ni uru atu kiloto te hare raa, Jesus ki mee ake, “Koe e maanatu maa ko ai naa tama ki pesi takis ki naa tuku i te maarama nei? Naa tama i te henua naa? Seai? Naa tama naa henua sara?”

26 Peter ki mee ake, “Naa tama are i naa henua sara.”

Teena ki mee ake Jesus, “Aa teena, naa tino tama te henua naa see tau te pesi takis.

27 Tevana iaa taatou see fiffai maa naa tama naa killoto itaatou. Tere no pesi seuka kiloto te namo, aa i too ika mua e ffuti raa, koe ma ki kite te mane raa e mmau itana pukua, teena te mane naa e tau te sui naa takis taaua maa te Hare Tapu. Too te mane naa aa koe ku hano no pesi naa takis taaua.”

18

Te tama peehea raa e haia ma ko te tama hakamaatua i naa tama hakkaatoa?

(Mk 9.33-37; Lk 9.46-48)

1 I te saaita naa raa, naa disaipol raa ni oo ake ki Jesus no vasiri ake, “Ko ai te tama e hakamaatua i te Nohorana te Lani?”*

2 Teena ki kannake Jesus ki te tamariki tokotasi no hakatuuria imua laatou. 3 Araa mee ake iloo ki ana disaipol, “Nau e kauatu te taratara maaoni nei: ki mee maa kootou see ffuri no mee pee ko naa tamalliki nei, kootou ma ki see ttae ki te Nohorana te Lani.*

4 Te tama hakamaatua i te Nohorana te Lani raa, teena ko te tama e meeme e seemuu pee

* 18.1 Lk 22.24 * 18.3 Mk 10.15; Lk 18.17

ko te tamariki nei. ⁵ Te tama e tautari
ki aku tiputipu aa e hiihai ki te tamariki
peenei raa, te tama naa e hiihai hoki kiaa nau.

Te tiputipu e usu te tama ki ppena naa haisara
(Mk 9.42-48; Lk 17.1-2)

⁶ “Ki mee maa se tama e usuhia a ia
se tamariki i naa tamalliki punaammea peenei
ki see hakannoo kiaa nau, e taukareka iloo
ma te tama naa ki saisaitia tana ua
ki se hatukaraa aa ku hakaterekia ttama naa
kilo to te moana. ⁷ Te mee e hakallika
i te maarama nei raa, teenaa etakkoto naa mee
iloto te maarama nei teelaa e hakkoro aaraa tama
ki ppena naa haisara. Naa mee peenaa
ma ki ssura i te kau saaita, tevana iaa aroha iloo
i naa tama e hakasuratia laatou te tiputipu naa;
naa tama naa ma ki hakallono isu hakallika iloo.

⁸ “Ki mee maa koe e usuhia too rima ma too vae
ki ppena ni haisara, tuutia ki motu! Koe e hano
kite lani ma too vae tokotasi aa ma too rima
tokotasi raa, e taukareka iaa ma ki mee ma koe
e peesia ma oo rima aa ma oo vae kato o kiloto
te ahi e ura see mate. ⁹ Aa ki mee maa koe
e usuhia too karamata ki ppena ni haisara, kapea
ki taha! Koe e hano kite lani ma too karamata
tokotasi raa, e taukareka iaa ma ki mee ma koe
e peesia ma oo karamata e kaatoa kiloto te ahi
e ura see mate. ^{*}

Te parapol te sipsip e seai
(Lk 15.3-7)

¹⁰ “Kootou mmata ki see haia kootou
naa tamalliki nei ma ni mee vare. Nau
e vanaatu ki kootou, naa ensol e roorosi

i naa tama nei e nnoho peenaa imua
naa karamata taku Tamana raa i te lani. ¹¹ [I te aa
i Tama te Henua raa ni au no ssee ki naa tama
e seai.]

¹² “Ki mee maa se tama i kootou
e mee ana sipsip e noto i telau, teenaa
no seai iloo te sipsip tokotasi, te tama naa
ma ki mee peehea? Te tama naa ma ki tiake
te matasivo maa sivo ana sipsip naa aa ku hano
no ssee te sipsip tokotasi ni seai. ¹³ Nau

e vanaatu ki kootou, i tana saaita ma ki lave
i tana sipsip raa, tana hiahia i tana sipsip
tokotasi naa ma ki ttoe iaa i tana hiahia
i ana matasivo maa sivo sipsip e taka ma ia.

¹⁴ Peelaa hoki, te Tamana kootou i te lani raa
see hiihai hoki ma se tamariki i naa tamalliki nei
ki seai.

Tokonaki ki too taina e mee tana sara

¹⁵ “Ki mee maa too taina raa e hakasara
tana vana iaa koe, koe ku hanatu ki nnoho
koorua soko koorua aa koorua ku hakatonu
te mee naa. Ki mee maa too taina naa e hakannoo
kiaa koe, teenaa koorua ma ki mee hoki ma
se haitaina. ✧ ¹⁶ Aa ki mee too taina naa

see hii hakannoo atu kiaa koe, koe ku hano
no toomai se tama hoki, aa seai setakarua,
aa kootou ku ahe atu. Teenaa e mee pee

ko naa taratara mai te Laupepa Tapu maa
i te saaita koorua e taratara raa, e mee
telaa takarua e nnoho no hakannoo i naa hano
te taratara koorua. ✧ ¹⁷ Aa ki mee te tama naa

see hii hakannoo ki naa tama naa, koe ku hano
no taratara ake ki naa tama te lotu. Aa ki mee a ia
see hii hakannoo ki naa tama te lotu, teenaa koe

ku haia a koe ttama naa ma setama see lotu aa ma se tama e aoao naa takis.

¹⁸ “Nau e kauatu tetarata maaoni nei; naa mee kootou e ppui i te kerekere nei ma ki puuia hoki i te lani, aa naa mee kootou e hakattana i te kerekere nei ma ki hakattanaria i te lani.✠

¹⁹ “Aa nau ku kauatu telaa tarata hoki: te saaita te takarua i te maarama nei e oo kite hakataakoto tokotasi inaa mee laua e taku ki TeAtua ki haia ake raa, naa mee naa ma ki haia ake taku Tamana i te lani. ²⁰ I te aa, i te saaita te takarua, aa seai ma setakatoru, e kuku no meeme hakapaa iloto taku inoa raa, teena nau ma ki noho iloto naa tama naa.”

Te parapol te poe see hai aroha

²¹ Teena hanatu iloo Peter ki Jesus no vasiri ake, “Te Ariki, ki mee maa taku taina raa e hailokoi peena te mee hakallika kiaa nau, e hia aku saaita ma ki vanaake maa nau e aroha iaa ia? E aa, e hitu?”✠

²² Jesus ki mee ake, “Nau see vanaatu maa koe ki aroha iaa ia i naa saaita e hitu; koe ki hakapaa naa saaita e hitu naa ki lava i te matahitu hakkaatoa.✠

²³ “I te aa i te tiputipu te Nohorana te Lani raa e mee peenei: Teelaa se tuku ni noho ki hakatonu te kooina naa mane anapoe raa nitoo iaa ia.

²⁴ Itana saaita nikaamata no hakattonu naa mane naa raa, tanapoe tokotasi, teelaa nitoo ana mane etammaki iloo iaa ia raa, ku taakina ake naa tama. ²⁵ Te poe naa ni see hai mane ellava ki suia naa mane

✠ **18.18** Mt 16.19; Jn 20.23 ✠ **18.21** Lk 17.3-4 ✠ **18.22** Gen 4.24

te tuku naa, teenaa ki mee ake te tuku naa ki naa tama raa ki toa te poe naa ma tana aavana, ana tamalliki, aa ma naa mee kato te tama naa no kauake ki setama ki tauia, aa ku too ake ana mane. ²⁶ Te poe naa ni hanatu no tuu iloo ki ana turi imua te tuku naa no tani atu kiaa ia, 'Kaumai setamaa saaita kilavaa nau tessee ni mane ki sui aku mane ni too iaakoe.' ²⁷ Te tuku naa ni aroha ia ia no vanaake iloo ki see sui ana mane ni too ia ia, teenaa tiiake iloo ia te tama naa ka hano.

²⁸ "Te poe naa ni hano nottiri iloo i te tama tokotasi teelaa ni too ana mane ia ia, teenaa tauhia iloo a ia te tama naa no kuumia tana ua ka mee ake, 'Sui mai aku mane ni toa akoe!' ²⁹ Te tama e tauhia a ia naa ni tuu atu ki ana turi no tani atu, 'Kaumai se tamaa saaita ki ssee nau ni mane ki sui a oo mane naa!' ³⁰ Te vana ia te poe te tuku naa ni see hiihai, teenaa toa iloo a ia te tama naa no ponotia kiloto te hare karapusi kilavaa iloo ia te sui ake ana mane. ³¹ I te saaita aaraa poe nikkite itana vana e mee naa raa, oo iloo naa tama naa no taratara ake ki te tuku inaa vana te tama naa ni mee. ³² Teenaa aru iloo te tuku raa ki tana poe naa ki hanake. Aia ki mee ake, 'Te poe e heheuna hakallika! Nau ni vanaatu ki see sui mai aku mane iaakoe ni tani mai maki aroha nau iaakoe. ³³ E taukareka ki mee maa koe ni aroha hoki i te tama e heheuna koorua hakapaa naa, e mee pee ko nau ni aroha iaakoe.' ³⁴ Te tuku naa ni porepore iloo itana loto, teenaa ponotia iloo a ia te tama naa kiloto te hare karapusi kittae tana saaita ku sui kato ana mane."

³⁵ Jesus ki hakaoti ake ana taratara,

“Taku Tamana i telani raa ma ki mee peenaa ki kootou ki mee maa kootou see alloha maaoni i naa taaina kootou.”

19

*Te akonaki i te hai aavana e mavvae
(Mk 10.1-12)*

¹ Te saaita Jesus ni oti te kauake ana taratara nei raa, a ia ni masike i Galilee no hano ki te matakaaina Judea i telaa vasi te Riva Jordan. ² E tammaki iloo naa tama ni tautari atu kiaa Ia, teenaa naa tama e mmaki raa ni haia a Ia no taukalleka i te kina naa.

³ E mee aaraa Faarisi ni oo ake kiaa Ia no vasirisiri tipuaina laatou Jesus ki hakasara se taratara maana. Naa tama naa ni oo ake no vasiri peelaa ki Jesus, “Taratara mai, naa Loo taatou raa e taratara maa te tanata raa e lavaa te tiiake ia tana aavana?”

⁴ Jesus ki mee ake, “E aa? Kootou ni see ttoka i naa taratara te Laupepa Tapu maa imua iloo raa TeAtua ni penapena te tanata ma te ffine?✧” ⁵ Teenaa TeAtua ni taratara peelaa, “Te taupeara raa ma ki tiiake ia tana tamana ma tana tinna no hakapaa ki tana aavana, teenaa te takarua naa ma ki mee ma setama tokotasi.”✧ ⁶ Te takarua naa ku see mee hoki ma ni tama e lua; lauaa ku mee ma setama tokotasi. See hai tama i te maarama nei e lavaa te vaaea a ia naa mee TeAtua ku oti te hakapaa.”

⁷ Naa Faarisi raa ki vasiri ake, “Ai Moses ni tuku ai tana loo maa te tanata e mee

✧ 19.4 Gen 1.27; 5.2 ✧ 19.5 Gen 2.24

ma ki tiiake tana aavana raa ki sissii se pas imua no hakaari ake tana aavana ilaaua ku mavvae?”✠

⁸ Jesus ki mee ake, “Moses ni vanaatu maa kootou e lavaa te tiiake naa aavana kootou i kootou e ako nataa iloo. Tevana iaa te mee raa ni see mee peenaa i te saaita TeAtua ni penapena naa mee hakkaatoa. ⁹ Aa te nei nau ku vanaatu ki kootou: ki mee se tanata e huri no tiiake tana aavana, aa tana aavana naa ni see hai huri ma telaa tanata, te tanata raa e ppena tana sara ki mee maa ia e aavana telaa ffine.”✠

¹⁰ Ana disaipol raa ki mee ake, “Ki mee maa te nei naa tiputipu te aavana, e taukareka ki ttaka see aavvana.”

¹¹ Jesus ki mee ake, “Te akonaki nei see hano ki naa tama hakkaatoa; e hano koi ki naa tama TeAtua e tokonaki. ¹² Araa taanata see aavvana ilaatonu nittipu ake iloo peenaa i te saaita laatonu ni tamalliki; aaraa tama see aavvana ilaatonu ni kaukauria; aa aaraa tama see aavvana ilaatonu e mee ma ki ana ana tonu laatonu ki naa heuna TeAtua. Tama e tautari ki te tiputipu naa raa, tiiake ia ki see aavana.”

Jesus e hiihai maa naa tamalliki raa ki oo ake kiau Ia

(Mk 10.13-16; Lk 18.15-17)

¹³ E mee naa tama ni too ake naa tamalliki laatonu raa ki Jesus ki hakapiri ana rima ki aruna naa tamalliki naa, aaraa nei naa tama naa ni nutua naa disaipol. ¹⁴ Araa vanaake iloo Jesus pe nei, “Kootou tiiake naa tamalliki raa ki oomai kiau nau, kootou see puuia naa tama naa,

✠ 19.7 Deut 24.1-4; Mt 5.31 ✠ 19.9 Mt 5.32; 1 Cor 7.10-11

ite Nohorana te Laniraa se kina naa tamalliki peenei.”

¹⁵ Teenaa hakapiri iloo anarima iaruna naa tamalliki naa. Ki otiraa hakatahuri iloo ka hano.

*Te tama taane e hai hekau
(Mk 10.17-31; Lk 18.18-30)*

¹⁶ Teelaa se tama tokotasi ni hanake no vasiri ake iloo peelaa ki Jesus, “Tisa nei, setiputipu peehea e taukareka ki haia a nau ki too nau te ora e ora hakaoti?”

¹⁷ Jesus ki mee ake, “Koe e vasiri mai i te tiputipu e taukareka raa ko te aa? Te Atua koi soko la e taukareka. Ki mee koe e hiihai ki too koe te ora e ora hakaoti, koe ku tautari ki naa Loo Te Atua.”

¹⁸ Araa te tama naa ku vasiri ake hoki, “Naa Loo peehea?”[☆]

Jesus ki mee ake, “Au see taa tama; au see haihuri ma te aavana telaa tama; au see kailaaraa, au see taratara kaireeresi iaaraa tama; ¹⁹ hakannoo ki too tamana ma too tinna; manavalaaoi inaatama ennoho i too vasi, e mee pee koe e manavalaaoi i too tino soko koe.”[☆]

²⁰ Te tanata raa ki mee ake, “Nau ni tautari ki naa Loo naa hakkaatoa. Se aa hoki nau ki mee?”

²¹ Jesus ki mee ake, “Ki mee maa koe e hiihai ki tonu iloo too ora, koe ku hano no kauake oo mee raa hakkaatoa ki tauia aaraa tama, aa koe ku vaevae atu oo mane naa ki naa tama

☆ **19.18** Ex 20.13-16; Deut 5.17-20 ☆ **19.19** Ex 20.12; Deut 5.16; Lev 19.18

see hai mee. Teenaa koe ma ki hai mee e takkoto i te lani; aa koe ku au no tautari kiaa nau.”

²² I te saaita te tanata naa nilono i naa taratara Jesus raa, aia ni mei hakaoti, teenaa iaa ia setama e hai mane. Aia ni masike no hano hakaaroha iloo ki tana hare.

²³ Jesus ki mee ake kiana disaipol, “Nau e kauatu te taratara maaoni nei: Te tama e hai mane raa ma ki hainattaa iloo te uru atu ki te Nohorana te Lani! ²⁴ Nau ku hakaaha atu hoki te taratara nei: Te kamol ki hakauru tana pisouru kiloto te pokopoko te ttui raa, e hainauhie iaa i te tama e hai mane ki uru kiloto te Nohorana te Lani.”

²⁵ Naa disaipol Jesus raa nitteki hakaoti i ana taratara e kauake nei, teenaa ki vasirisiri laatou sokolaatou peela, “Ni tama peehea raa ma kilavaa te hakassaoria?”

²⁶ Teenaa ttoka tonu atu iloo Jesus kilaatou no mee ake, “Naa vana nei e hainattaa ki naa tama te maarama nei, aa ki TeAtua iaa, naa vana hakkaatoa e hainauhie.”

²⁷ Peter ki mee ake, “Toka mai, maatou nitiiake katoo naa mee maatou no tautari kiaa koe, aa se aa maatou ma ki too?”

²⁸ Teenaa ki mee ake Jesus, “Nau e kauatu te taratara maaoni nei: I te saaita te Tama te Henua e noho ki aruna tana nohorana maatua raa, teenaa kootou, te taka sinahuru maa ttakarua disaipol ettaka ma nau nei, ma kinnoho hoki i naa nohorana maatua ka mee ma nituku i naa noho e sinahuru maa rua i Israel.✧

²⁹ “Aa naa tama katoo teelaa nitiiake naa hare laatou, naa taaina, naa kave, naa tammana,

✧ 19.28 Mt 25.31; Lk 22.30

naa tinna, naa tamalliki aa ma naa kerekere
 laatou ki tautari mai laatou kiaa nau raa, TeAtua
 ma ki hakattoe atu naa tuuhana laatou naa ki tae
 ki te lau, aa laatou ma ki too te ora e ora hakaoti.
³⁰ Naatama emmata te henua ma nitama
 hakamaatua i te ssao nei ma ki tukumurina
 TeAtua ma nitama see hai vana etaunai,
 aa naatama teelaa etukumurina te henua
 maa nitama see hai vana etaunai i te ssao nei
 ma ki hakannohoria TeAtua ma nitama
 hakamaatua. ✧

20

*Te parapol i naa tama e heheuna iloto
 te verena 'grape'*

¹ “Te Nohorana te Laniraa e mee ma setama
 e mee tana kerekere ni hano i te tahaata
 no ssee nitama ki oo ake no heheuna
 i tana verena ‘grape’.” ² Ttama naa ni tuku
 tana taratara ma naa tama naa, i laatou
 ma ki tauia a ia ki te mane siliva tokotasi
 i te aso. Teenaa heunatia iloo ia naa tama naa
 ka oo no heuna. ³ Itelaa iaruna raa,
 te tama naa ni hano hoki ki te maket raa no kite
 iaaraa taanata ettuu see heheuna. ⁴ Teenaa
 vanaake iloo ia ki naa taanata naa, ‘Kootou
 oo hoki no heheuna i taku verena ‘grape’, aa
 kootou ma ki tauia a nau hakaraa oi iloo.’
⁵ Teenaa oo iloo naa tama naa. Itelaaraatea*
 aa i te ttoru hoki telaasuru raa, te tama naa
 ni hano hoki no mee tana vana naa. ⁶ I te saaita
 telaa ni taupiri kisura raa, a ia ni hano hoki
 ki te maket no kite iloo iaaraa tama koi ttuu
 see heheuna. Teenaa a ia ki mee ake, ‘I te hui

✧ **19.30** Mt 20.16; Lk 13.30 * **20.5** telaaraatea: teenaa te saaita
 te peeloo te kkai

te aso nei raa kootou e nnoho koi peenaa see heheuna i te aa?’ ⁷ Naa tama naa ki mee ake, ‘See haitama niau notauia maatou ki haia ana heuna.’ Te tanata raa ki mee ake, ‘Aa kootou oo no heheuna i taku verena ‘grape’.

⁸ “I te saaita te laa ni suru raa, te tanata e mee tana verena naa ni mee ake ki te tama e roorosi i naa tama e heuna, ‘Arumia naa tama e heuna raa no kauatu naa taavi laatou, kaamata ki naa tama ni toomai hakamuri hakaoti aa ku hakaoti ki naa tama mua.’[✠]

⁹ Naa tama nikaamata te heuna i te laasuru raa ni tauia ki naa siliva tiki ttasi. ¹⁰ Teenaa i te saaita naa tama mua ni heheuna raa ni oo ake ki too naa taavi laatou raa, naa tama naa ni mannatu maa laatou ma ki tauia ki aruna iaa; araa nei laatou ni too siliva tiki ttasi hoki.

¹¹ Te saaita naa tama naa ni too naa mane laatou raa, laatou nikaamata te taumaruu i te tama e mee tana verena raa peelaa,

¹² ‘Naa tama ni toomai no heheuna hakamuri nei ni heheuna koi i te tamaa saaita, aa maatou iaa ku mmate hakaoti i naa heheuna maatou i te aso hakkaatoa ma te laa, tevana iaa maatou e tauia hakapaa koi ma naa tama naa!’

¹³ “Teenaa ki huri atu te tanata e mee tana verena raa ki te tama tokotasi i naa tama naa, ‘Naasoa, hakannoo mai. Kootou see meemee tipuaina a nau. I te saaita kootou ni toomai nau raa, nau ni taratara atu i kootou ma ki tauia a nau ki te siliva tokotasi i te aso.

¹⁴ Kootou too naa mane kootou naa aa kootou ku oo ki naa hare kootou. Nau e mee ki kauake ki te tama ni heheuna hakamuri nei te kooina kootou ni kauatu nau. ¹⁵ Nau elavaa te mee

✠ **20.8** Lev 19.13; Deut 24.15

se aa taaku e hiihai, i te nei ni ttino mane aaku. Eaa? Kootou ku manava haaeo koi i aa nau e kaimaarie?”

¹⁶ Jesus ki hakaoti atu ana taratara raa peelaa, “Naa tama teelaa e tukumurina te henua maa nitama see hai vana e taunai i te ssao nei ma ki hakannohoria TeAtua ma nitama hakamaatua, aa naa tama e mmata te henua ma nitama hakamaatua i te ssao nei ma ki tukumurina TeAtua ma nitama see hai vana e taunai.”[☆]

Jesus ku taratara hoki i tana mate

(Mk 10.32-34; Lk 18.31-34)

¹⁷ I te saaita Jesus maa ni oo atu ki Jerusalem raa, Jesus ki too ana disaipol raa ki te vasi no taratara seemuu ake ki laatou,

¹⁸ “Hakannoo mai. Taatou e oo ki Jerusalem. Teenaa te Tama te Henua raa ma ki kaavea ki naa maatua hakamau raa ma naa tisa naa Loo. Naa tama naa ma ki hakatonu laatou taratara kitaia ttama naa kimate. ¹⁹ Teenaa te tama naa ma ki kauake laatou ki naa tama i naa henua sara raa ki tautausuaina, ki sarua, aa ku tuukia ki te kros; tevana iaa te tama naa ma ki masike i te mate i te ttoru naa aso.”

Te hiihai te tinna James ma John

(Mk 10.35-45)

²⁰ Te aavana Sebedi raa ni hanake ki Jesus ma tana takarua tama taanata raa no tuu iloo ki ana turi imua Jesus.

²¹ Jesus ki vasiri ake kiaa ia, “Se aa taau e hiihai?”

[☆] **20.16** Mt 19.30; Mk 10.31; Lk 13.30

Te fFINE raa ki mee ake, “Nau e hiihai maa koe kituku hakaoti setaratara maau maa aku tama nei maki hakanohoria a koe te tama itoo vasi hakamaatau aa telaa tama itoo vasi hakamaavii, itoo saaita maki noho no tuku itoo Nohorana.”

²² Jesus ki huriatu kite takarua taanata raa no mee ake, “Koorua see illoa i te mee koorua e mee mai naa. Ki mee raa koorua maki lavaa te hakallono isu pee ko nau maki hakallono isu nei?”

Te takarua raa ki mee ake, “Maaua e lavaa.”

²³ Jesus ki mee ake, “Maaoni, koorua maki lavaa te hakallono isu pee ko nau, tevana iaa nau seelavaa tettapa ma ko ai te tama maki noho itaku vasi hakamaatau aa maa ko ai kinoho itaku vasi hakamaavii. Emattino naatama nitukua Te Atua kinnoho inaa kina naa.”

²⁴ I te saaita telaa sinahuru maa ttakarua disaipol nillono i te vana te takarua naa ni mee raa, naa tama naa nilloto iloo i te takarua naa.

²⁵ Teenaa aru iloo Jesus kiana disaipol raa kioo ake, no mee ake peela kilaatou, “Kootou e illoa maa naa tuku inaa henua sara raa etuku haaeo inaa kanohenua laaou, aa naa hakamaou laaou raa ennoho hakamaatua iaruna laaou ma naa mee katoou laaou.

²⁶ Te tiputipu naa iaa ki see sura i kootou. Te tama e hiihai maa ia kinoho hakamaatua raa, a ia kimee naa heuna aaraa tama; ²⁷ aa kimee se tama i kootou e hiihai maa ia ki taka vaamua, a ia ki heheuna ma se poe kootou. ²⁸ Ttama te Henua raa ni mee peenaa. A Ia ni see au

☆ **20.26** Lk 22.25-26 ☆ **20.27** Mt 23.11; Mk 9.35; Lk 22.26

ma ki heheuna te henua iaa Ia; a Ia ni au are ki haia a Ia naa heuna te henua aa ki mate Ia ki hakassaoria te lopo tama.”

Te takarua e ppuni naa karamata laaua e haia Jesus no kkite

(Mk 10.46-52; Lk 18.35-43)

²⁹ Ite saaita Jesus ma ana disaipol raa ni massike i Jericho ka oo raa, e tammaki iloo naa tama ni oo atu vaamuri laatou. ³⁰ Teelaa se takarua taanata e ppuni naa karamata laaua e noho i te vasi te ara, teenaa i te saaita te takarua naa ni llono maa Jesus ku hakaraka ka hano raa, laaua kikaamata no varo atu ki Jesus, “Te mokopuna David! Aroha i maaua!”

³¹ Teenaa naa tama raa ki ffuri atu no nutua laaua ki see vvaa. Tevana iaa te takarua naa ni see hakannoo atu; laaua ni tanitani varo iloo vaaruna peelaa, “Te mokopuna David! Aroha i maaua!”

³² Jesus nittuki no kannake iloo kilaaua, “Koorua e fiffai maa koorua ki haia a nau peehea?”

³³ Takarua raa ki mee ake, “Te Ariki, maaua e fiffai ki kkite maaua.”

³⁴ Jesus ni aroha i te takarua naa, teenaa haaroo atu iloo no paa tana rima i naa karamata te takarua naa; naa karamata te takarua naa ni taukalleka i te saaita naa lokoi, teenaa massike atu lokoi te takarua naa no tautari atu ki Jesus.

21

Jesus ku hanake ki Jerusalem ma se Ariki
(Mk 11.1-11; Lk 19.28-40; Jn 12.12-19)

1 I te saaita Jesus ma ana disaipol raa sassare atu ki Jerusalem raa, laatou nitaa ki te matakaaina Bethpage i te Mouna naa Oliv. Teenaa heuna iloo Jesus te takarua i ana disaipol ki oo imua, ² ka taratara ake Ia peelaa kilaaua, “Koorua oo atu ki te tamaa henua e tuu i mua naa. Saaita koorua ma ki ttae atu raa, koorua ma ki kkite ma se donki esaisaitia ka tuu ma tana punua; te donki naa ni seai iloo ki kaakea se tama no terekia. Teenaa koorua ku veetea koorua naa manu naa aa ku taakina mai peenei. ³ Ki mee maa se tama e vasiri atu, koorua ku mee ake, ‘Te Ariki e vana ma ki too ake kiaa Ia’; teenaa te tama naa ma ki tiiake atu naa manu naa ki koorua i te saaita naa lokoi.”

⁴ Naa vana nei ni ssura kittino naa taratara te pure Te Atua raa ni mee imua:

⁵ “Hakaari ake naa tama i Zion, Ttoka, te tuku kootou raa ku au ki kootou! A Ia e meeme seemu, aa e tere mai i aruna te donki, aa i aruna te sukua te donki.”[☆]

⁶ Te takarua raa ni oo no haja iloo laaua naa vana Jesus ni mee ake: ⁷ te donki raa ni taakina ake laaua ma tana sukua, teenaa ffora iloo naa maro laaua raa i aruna naa manu naa, araa kake iloo Jesus ki aruna.

⁸ Turaa tama ni horahora naa maro laatou vaaroto te ara, aa aaraa tama iaa ni tuutuu naa laa naa laakau raa no horahora hoki vaaroto te ara. ⁹ Naa tama ni oo vaamua Jesus aa

naa tama ni sassare ake vaamuri Jesus raa ki kaamata no tanitani varo, “Hakahiahia i te mokopuna te Tuku David!

[☆] 21.5 Zech 9.9

TeAtua e haia hakaraaoina a Ia te tama e au iloto te inoa TeAtua!

Hakahiahia i TeAtua i aruna.”✧

¹⁰ I te saaita Jesus ni uru atu kiloto Jerusalem raa, te kina naa ni vaa huri. Te henua ni vasirisiri peelaa, “Teena ko ai?”

¹¹ Naa tama ni oo ake ma Jesus raa ki mee ake, “Teenei ko Jesus, te pure TeAtua, te tama i Nazareth iloto Galilee.”

*Jesus ku hano ki loto te Hare Tapu
(Mk 11.15-19; Lk 19.45-48; Jn 2.13-22)*

¹² Jesus ni hanatu kiloto te Hare Tapu raa no kerekereia iloo Ia naa tama ennoho ma naa mee laatou ma ki oo ake te henua no tautauia. Naa teevoo naa tama ennoho ka hakahitihiti naa maneraa ma naa tama ennoho ma naa rupe raa ni huria katoo a Ia kilaro. ¹³ A Ia ki mee ake peelaa ki naa tama naa, “Naa taratara TeAtua e takkoto iloto te Laupepa Tapu raa e mee maa, ‘Taku Hare Tapu nei ma ki taapaa ma se hare te henua elotu kiaa nau.’ Aa teenei kootou ku oomai no haia ma se kina naa tama e kailallao e oomai no mmuni!”✧

¹⁴ Naa tama see kkite ma naa tama e ppiko naa vae laatou raa ni oo ake kiaa Ia i te Hare Tapu, teena a Ia ni huri atu no haia naa tama naa no taukalleka.

¹⁵ Naamaatua hakamaatua ma naa tisa naa Loo raa ni loto iloo i te saaita laatou ni kkite inaa vana Jesus emee aa inaa tanitani varo naa tamalliki raa iloto te Hare Tapu peelaa, “Hakahiahia i te mokopuna David!”

✧ **21.9** Ps 118.25,26 ✧ **21.13** Is 56.7; Jer 7.11

16 Naa tama naa ki vasiri ake ki Jesus, “Koe e lono i naa hai mai naa tama naa?”✧

Jesus ki mee ake, “Uee, nau elono. Eaa? Kootou ni see ppau naa taratara te Laupepa tapu? ‘Koe ni akonaki naa tamalliki mattua ma naa tamalliki punaammea raa ki hakanau iaa koe.’ ”

17 Ki otiraa ahe iloo Ia ki Bethany no moe i te matakaaina naa.

Jesus e tuku haaeo ki te laakau ‘fig’

(Mk 11.12-14,20-24)

18 I te ssoa te aso, te saaita laatou ni ahemai i Bethanyraa, Jesus nilono i tana hiikai. 19 A Ia ni kite te laakau ‘fig’ e tuu i te vasi te ara raa, hanatu iloo Ia no mee kihaki ni hua ‘fig’ maana kikai, araa nei te laakau naa see hua, teelaa ni lau koi. Teenaa taratara atu iloo Ia ki te laakau, “Koe ma ki see lavaa te hua hakaoti!” Te laakau naa ni mmae no pakupaku lokoi i te saaita naa.

20 I te saaita naa disaipol raa ni kkite i te mee nei raa, laatou ni tteki hakaoti ka vasirisiri ki laatou, “Te laakau naa ni vave mmae peehea?”

21 Jesus ki mee ake, “Nau e kauatu te taratara maaoni nei, Ki mee maa kootou e hakataakoto tonu i Te Atua aa kootou sei iloo ki mamaanatu tammaki, teenaa kootou ma ki lavaa te mee ni vana peenei. Aa see mee ma ko naa mee nei koi, kootou e lavaa hoki te mee ake peelaa ki te tamaa mouna nei, ‘Tere no sopo kiloto tettai,’ aa te mouna naa ma ki hano.✧

22 Ki mee maa kootou e hakataakoto tonu i TeAtua, niaa kootou etaku no kainnoo ki TeAtua raa ma ki kauatu ki kootou.”

Naa mahi Jesus

(Mk 11.27-33; Lk 20.1-8)

23 Jesus ni ahe hoki ki te Hare Tapu; aa itana saaita ni noho ka akonaki naa tama raa, naa maatua hakamaatua aa ma naa tama hakamaatua naa Jew raa ni oo ake no vasiri kiaa Ia, “Taratarā mai ki illoa maatou. Teelaa ni taratarā e ai e kauatu kiaa koe maa koe ki mee naa vana nei? Ko ai te tama e vanaatu maa koe elavaa te kerekereia a koe naa tama raa i te Hare Tapu?”

24 Jesus ki mee ake, “Kootou ttari ki vasiri atu nau te mee nei, aa kimee maa kootou elavaa te hakaheha mai taku taratarā nei, teenaa nau ma ki hakaari atu maa ko ai ttama nikaumai te taukareka kiaa nau kimee naa mee nei. 25 Kootou taratarā mai maa ko ai te tama i TeAtua ma naa tama te maarama nei ni vanaake ki John ki hakaau tapu te henua.”

Teenaa ki kaamata naa tama naa te taratarā soko laatou, “Taatou ki taratarā ake peehea? Ki mee maa taatou e vana ma ko TeAtua, a ia ma ki mee mai peelaa, ‘Ai kootou ni see hakannoo ai ki naa taratarā John?’ 26 Aa kimee maa taatou e vana ma ko naa tama te maarama nei raa, teenaa taatou ma ki tauatia te kuturana nei ki naa hatu, i naa tama nei e maanatu maa John se pure maaoni TeAtua.” 27 Teenaa ki mee ake laatou ki Jesus, “Maatou see illoa.”

Araa Jesus ku mee ake, “Nau hoki ma ki see hakaari atu maa nau e haia mai ai ki mee aku vana e mee nei.

Te parapol te takarua tama taanata

²⁸ “Kootou e mannatu maa e aa? Teelaa se tama e mee ana tama taanata e lua. Ttama naa ni hano no mee ake ki tana tama matua, ‘Taku tama, tere no heheuna i te verena ‘grape’ raa i te aso nei.’

²⁹ Tana tama raa ki mee ake, ‘Nau ekkaro,’ aa ki muri raa nei, te tama naa ni huri tana maanatu no hano.

³⁰ Teenaa hano iloo te tanata raa ki telaa tama no mee ake hoki te taratara naa. Tana tama naa ni mee ake maa ia ma ki hano, tevana iaa te tama naa ni see hano no heheuna.

³¹ “Ko ai te tama i te takarua naa ni hakannoo ki te taratara laaqa tamana?”

Naa tama raa ki mee ake, “Ttama matua.”

Teenaa ki mee ake Jesus kilaatou, “Nau e vanaatu ki kootou: naa tama e aoao naa takis ma naa haahine hai huri raa ma ki ttae kite Nohorana TeAtua imua kootou. ³² I te aa, John te Baptis ni hanatu ki hakaari atu ki kootou i te ara e tonu kootou kitoo, tevana iaa kootou ni see hakannoo atu kiaa ia; naa tama e aoao naa takis ma naa haahine hai huri raa iaa ni hakannoo kiaa ia. Aa niaaina maa kootou ni kkite i te mee naa raa, kootou ni see lavaa iloo te ffuri naa mannatu kootou no hakannoo atu kiaa ia. ☆

*Te parapol naa tama e roorosi te verena ‘grape’
(Mk 12.1-12; Lk 20.9-19)*

³³ “Kootou hakannoo mai ki kauatu nau telaa parapol. Teelaa se tama e mee tana kerekere ni tori tana verena ‘grape’. A ia

☆ **21.32** Lk 3.12; 7.29-30

nipena tana hiri aareha te verena, ka kerī tana rua kikkumi naa hua. Araa hakatuu iloo tana hare roorosi emoe ki aruna. Ki ōti raa, kauake iloo ia te verena raa ki aaraa tama ki roorosi ake, i aa ia ku hano ki telaa henua.✧

³⁴ Ite saaita naa ‘grape’ raa nittae ki vasi raa, te tanata raa ni heuna atu ana poe raa ki oo no too ake tana tuuhana i naa ‘grape’ naa tama naa e vasi.

³⁵ Araa nei naa tama e roorosi i te verena raa ni ffuri atu no tauhia laatou naa poe naa, teenaa te tama tokotasi ni sarua laatou, telaa tama ni taia laatou no mate, aa telaa tama ia ni tauatia laatou ki naa hatu.

³⁶ Te tanata raa ki heuna atu aaraa poe, ku tammaki ia i te kaavena mua; naa tama naa ni taia hoki pee ko te kaavena mua.

³⁷ Teenaa heuna atu iloo te tanata naa tana tino tama ki hanatu kilaatou. A ia ki noho no hakataakoto peela, ‘Naa tama nei ma ki hakannoo ki taku tama.’

³⁸ Ite saaita naa tama e roorosi i te verena raa ni kkite i te tama te hakamau raa, laatou ki taratara kilaatou, ‘Te nei te tamariki te tama e mee tana verena nei. Oomai ki tauhia taatou te tama nei no taia ki mate, aa taatou ku too te verena nei maa taatou!’

³⁹ Teenaa tauhia iloo laatou te tama naa no peesia ki taha te verena, araa taia iloo laatou no mate.”

⁴⁰ Jesus ki vasiri ake kilaatou, “Ite saaita te tama e mee tana verena naa ma ki tae ake raa, naa tama e roorosi i tana verena raa ma ki haia a ia peehea?”

⁴¹ Naa tama raa ki mee ake, “Te tama naa ma ki huri atu no taia naa tama e hakallika naa ki mmate aa ku kauake te verena raa

✧ **21.33** Is 5.1-2

ki aaraa tama ki roorosi ake, teenaa i te ssao naa 'grape' raa e ttae raa te tanata naa ma ki too tana tuuhana.”

⁴² Araa Jesus ku vanaake ki naa tama naa, “E aa? Kootou ni see ppau naa taratara te Laupepa Tapu?✠

‘Te hatu teelaa ni hakakkeeina naa tama e penapena hare ma se hatu e hakallika koi raa,

ni huri ake ma ko te hatu hakamaatua raa iloo.

Teenei se mee TeAtua ni pena;

aa e mmata taukareka i mua naa karamata taatou hakkaatoa!’ ”

⁴³ Jesus kittao atu hoki, “Nau e vanaatu ki kootou: te Nohorana TeAtua raa ma ki hanaa i kootou no kauake ki naa tama e hakassura te tiputipu e tonu. ⁴⁴ [Naa tama katoo e taussina ki aruna te hatu naa ma ki mmere hakallika, aa ki mee te hatu naa eleiho ki aruna se tama raa, te tama naa ma ki marepurepu.]”

⁴⁵ Te saaita naa maatua hakamaatua ma naa Faarisi raa ni lono i naa parapol Jesus raa, laatou ni illoa maa Jesus etaratara ilaatou.

⁴⁶ Teenaa mee iloo laatou ma ki tauhia laatou Jesus, tevana iaa laatou ni mattaku i naa tama e kkutu i te kina naa, i te aa naa tama naa ni hai maa Jesus se pure TeAtua.

22

Te parapol te kaikai e lasi te aavvana

(Lk 14.15-24)

¹ Jesus ni taratara ki naa parapol hoki ki naa tama. ² “Te Nohorana te Lani raa e mee ma

✠ **21.42** Ps 118.22-23

se tuku e ppena tana kaikai e lasi ma tana tama tanata e aavana. ³ Ite aso te kaikai raa, te tuku naa ni heuna ana poe raa ki oo no mee ake ki ana tama ni aru raa ki oo ake ki te kaikai e lasi, araa nei naa tama naa ni see fiffai maa laatou e oo ake. ⁴ Teenaa heuna iloo te tuku raa aaraa poe ki oo no taratara ake peela ki naa tama ni arumia a ia naa: 'Taku kaikai raa ku oti te penapena hakaoti; aku purumakau e ppeti raa iloo ni taa aa te nei ku mmoe mai kikkai kootou. Kootou oomai ki te kaikai taku tama e aavana nei!' ⁵ Araa nei naa tama ni arumia te tuku raa ni see anaana ma ki oo atu laatou: te tama tokotasi ni hano no heheuna itana tori, aa telaa tama ni hano ki tana sitoa, ⁶ aa aaraa tama iaa ni ffuri atu no tauhia laatou naa poe naa no sarua ka taaia no mmate. ⁷ Te ttuku raa ni porepore iloo i tana loto, teenaa heuna iloo ana soldia raa ki oo no taaia naa tama naa aa kutuunia te henua naa tama naa. ⁸ Teenaa aru iloo ki ana poe raa no mee ake ki laatou, 'Te kaikai taku tama e aavana raa ku oti te ppena hakaoti, tevana iaa naa tama ni arumia a nau raa ni see tau te oomai ki te kaikai nei.' ⁹ Kootou oo ki naa mateara raa no toomai ni tama iloo e tammaki ki te kaikai nei.' ¹⁰ Teenaa oo iloo naa poe raa no toomai naa tama katoou laatou ellave iloto te ara; naa tama e taukalleka aa naa tama e hakallika. Teenaa te hare te kaikai naa nikkapi ki ttama.

¹¹ "Te ttuku raa ni uru atu ki loto te hare naa no kite i te tanata tokotasi see hakao ki naa hekau te henua maraa e hakao ki naa kaikai ellasi. ¹² Te ttuku raa ki mee ake ki te tanata naa, 'Naasoa, koe ni uru mai peehea ma koe see hakao ki naa hekau naa kaikai ellasi?'

Te tanata raa ni noho seemuu koi. ¹³ Teenaa mee ake iloo te tuku raa ki ana poe, ‘Saisaitia naa vae ma naa rima te tama nei aa ku peesia ki te pouri ana, ki moe ia ka tani aa ka kakarati ana niho.’”[☆]

¹⁴ Araa Jesus ku hakaoti ake peenei, “E tammaki naa tama ni arumia, tevana iaa e moosi koi ma ki toa TeAtua.”

Te taratara i naa takis
(Mk 12.13-17; Lk 20.20-26)

¹⁵ Naa Faarisi raa ni oo no taratara iloo ki vasirisiri tipuaina Jesus ki hakasara se taratara maana aa ku tauhia laatou. ¹⁶ Teenaa heunatia iloo laatou aaraa disaipol laatou ma naa tama ite kaavena Herod raa kioo no vasiri ake ki Jesus, “Tisa nei, maatou e illoa maa koe e taratara ka akonaki naa vana ettonu maaoni. Maatou e illoa maa koe see maanaturia a koe te hakataakoto telaa tama, aa koe see illoa te hirihiri tama; koe e akonaki tonu i naa tiputipu te hiihai TeAtua kite henua. ¹⁷ Taratara mai, e taukareka maa taatou kipesi takis kite tuku i Rome? Seai, e hakallika?”

¹⁸ Jesus ni iloa maa naa tama naa e vasirisiri tippua koi, teenaa mee ake iloo Ia peela ki laatou, “Naa tama e kaikailua! Ai nau e hakarereesia kootou i te aa? ¹⁹ Huri mai se peni i naa mane kootou e pesi i naa takis.”

Naa tama naa ki kauake te mane siliva, ²⁰ araa Jesus ku vasiri ake kilaatou, “Te nei ko ai etuu tana pisouru aa tana inoa i aruna te mane siliva nei?”

²¹ Naa tama naa ki mee ake, “Te tuku i Rome.”

[☆] **22.13** Mt 8.12; 25.30; Lk 13.28

“Aa teenaa, kauake naa mee te tuku raa ki te tuku, aa naa mee TeAtua raa, kootou ku kauake ki TeAtua.”

²² Te saaita naa tama naa ni llono i naa taratara Jesus raa, naa tama naa ni massaro iloo, teenaa massike iloo laatou ka oo.

Jesus e taratara inaa tama e mmate e massike no ora hoki

(Mk 12.18-27; Lk 20.27-40)

²³ I te aso naa raa, e mee naa Sadiusi ni oo ake ki Jesus notaratara ma naa tama e mmate raa se lavaa te massike no ora hoki. ²⁴ “Tisa nei, Moses ni sissii teloo nei maa taatou: ‘Ki mee maa se tanata e mate ka tiiake tana aavana raa ka noho see hai tamalliki, te taina te tanata e mate raa ki aavanatia a ia te aavana tana taina. Teenaa naa tamalliki lauaa ma ki ssura raa ma ki haia ma ni tamalliki tana taina ni mate.’”

²⁵ Te laa setakahitu haitaina ni noho ma maatou. Ttama matua raa ni aavana no mate, see hai tamalliki. Teenaa tana taina ilaro raa ni aavana i te aavana tana taina matua.

²⁶ Te mee naa ni sura ki ana taaina raa hakkaatoa; e aavana koi see hai ttama, aa mate mai.

²⁷ Ki oti raa nei, te ffine raa ku mate. ²⁸ Aa teenaa, i te aso te mate raa ma ki massike no ora, te ffine raa ma ki mee ma se aavana ai, i te takahitu haitaina naa katoo ni aavvana ia ia?”

²⁹ Jesus ki mee ake, “Kootou e ssara iloo, i te aa i kootou see illoa i naa takkoto naa taratara te Laupepa Tapu aa ma naa mahi TeAtua. ³⁰ Te saaita naa tama e mmate raa ma ki massike mai i te mate raa, naa tama naa

✧ 22.23 Acts 23.8 ✧ 22.24 Deut 25.5

ma ki tiputtipu ma ko naa ensol i te lani; naa tama naa ma ki see lavaa te aavvana.
³¹ Aa itetaratara maa naa tama e mmate ma ki massike no ora: e aa, kootou ni see ttoka i te Laupepa Tapu i te taratara TeAtua ni kauatu ki kootou? A Ia ni taratara peela, ³² ‘Nau nei ko te Atua Abraham, Isaac, aa ko Jacob’. A Ia seai se Atua naa tama e mmate, a Ia naa ko te Atua naa tama e ora no ora hakaoti.”✠

³³ Te saaita te kanohenua naa ni llono i naa taratara Jesus raa, laatou ni massaro iloo i ana taratara.

Te Loo hakamaatua
(Mk 12.28-34; Lk 10.25-28)

³⁴ Te saaita naa Faarisi raa ni llono maa naa Sadiusi raa see lavaa te hakaahea ake laatou naa taratara Jesus raa, naa tama naa ni kkutu no taratara ite mee laatou kimee.
³⁵ Teenaa ki masike atu te tisa naa Loo tokotasi no vasiri tipuaina aia Jesus, ³⁶ “Tisa nei, te Loo hea raa kote Loo hakamaatua i naa Loo Moses hakkaatoa?”

³⁷ Jesus ki mee ake, “‘Koe ki manava laaoi i TeAriki, too Atua, ki too hatumanava katoo, ki too ora katoo, ki oo mahi katoo, aa ki too hakataakoto katoo.’✠ ³⁸ Teenei kote Loo hakamaatua iloo i naa Loo hakkaatoa Moses.
³⁹ Tessa te Loo hakamaatua raa e mee koi peenaa: ‘Laoi ite tama e noho itoo vasi, e mee pee ko koe e laaoi iaa koe soko koe.’✠ ⁴⁰ Naa Loo Moses hakkaatoa aa ma naa akonaki naa pure TeAtua naa e hakatahito i naa Loo e lua nei.”✠

✠ **22.32** Ex 3.6 ✠ **22.37** Deut 6.5 ✠ **22.39** Lev 19.18 ✠ **22.40** Lk 10.25-28

Te taratara i te Mesaea
(Mk 12.35-37; Lk 20.41-44)

⁴¹ Ite saaita naa Faarisi raa nikkutu haka-paa raa, Jesus ni vasiri ake kilaatou, ⁴² “Kootou e mannatu maa te Mesaea raa se mokopuna e ai?”

Naa Faarisi raa ki mee ake, “Teenaa se mokopuna te tuku David.”

⁴³ Jesus ki mee ake, “Ai David ni usuhia ai TeAitu Tapu raa ki kannaa ite Mesaea raa ma se Ariki aana? David ni taratara peela,

⁴⁴ ‘TeAtua e vanaake ki taku Ariki:

Noho i taku vasi maatau

no ttari ki tukua a nau naa tama kato e tautau haaeo ma koe raa ki laro oo vae.’[☆]

⁴⁵ Teenaa ki mee maa David e kannaa iaa Ia ma ko tana Ariki, peehea naa sura iho te Mesaea raa ma se mokopuna David?”

⁴⁶ See hai tama iloo nilavaa te hakaahaake naa taratara Jesus naa. Teenaa e kaamata iloo ite aso naa raa, sei iloo se tama nilavaa te vasiria a ia Jesus.

23

Kootou roorosi ki see hakarereesia kootou naa tisa naa Loo

(Mk 12.38-39; Lk 11.43,46; 20.45-46)

¹ Kioti raa Jesus kutaratara ake ki ana disaipol raa ma naa tama ekkutu ite kina naa:

² “Naa tisa naa Loo raa ma naa Faarisi raa ko naa tama etukua ki akonaki atu naa Loo Moses. ³ Teenaa kootou ki hakannoo no tautari ki naa vana kato naa tama naa e taratara atu ki kootou; tevana iaa kootou see tautari atu ki naa sosorina laatou, i te aa naa tama naa

[☆] 22.44 Ps 110.1

see tautari ki naa taratara laatou e kauatu ki kootou. ⁴ Naa tama naa e haia laatou te henua ki amo naa mee e mmaha, aa laatou iaa see lavaa te ssau se rima ki tokonaki ki naa tama naa. ⁵ Naa tama naa e fiffai maa te henua kikkite i naa vana katoou laatou emee. Kootou mmata i naallasi naa paspas etakkoto naa taratara te Laupepa Tapu teelaa e hakao naa tama naa ki naa pisouru ma naa rima laatou. Kootou mmata hoki i naa hualolloa naa uka e saisai ki naa kkahu laatou e takittaki vaararo naa! * ☆
⁶ Naa tama naa maraa e ssee iloo ki naa nohonoho hakamaatua iloto naa hare lotu ma naa kaikai ellasi kinnoho laatou. ⁷ Naa tama naa e fiffai ma te henua ki meemeake maa laatou ni hakamau i naa saaita laatou ettiri i naa kina te henua ennoho, teenaa laatou e fiffai maa laatou ki kannaatia ma ni 'Tisa'.

⁸ "Naa tama te kanohenua raa ki see ttapa ikootou ma ni 'Tisa', ite aa ikootou hakkaatoa emee ma nitama temanava tokotasi, aa kootou emee koi kootou Tisa tokotasi. ⁹ Aa kootou see kannaatia kootou setama ite kerekere nei ma se 'Tamana' kootou, ite aa ikootou emee kootou Tamana koi tokotasi enoho itelani. ¹⁰ Kootou hoki ki see ttapa maa kootou ni 'Hakamau', ite aa te hakamau koi tokotasi kootou raa ko te Mesaea. ¹¹ Tetama hakamaatua hakaoti ikootou raa, teenaa kotetama emee naa heuna kootou. ☆
¹² Naa tama e hakatannata maa laatou ni tama hakamaatua raa ma ki tukua iho TeAtua kilaro, aa naa tama e nnoho koi pee ko naa tamavare raa,

* **23.5** naa uka e saisai ki naa kkahu laatou: Naa uka nei e huri ake maa ttama raa e lotu iloo i TeAtua ☆ **23.5** Mt 6.1; Num 15.38; Deut 6.8 ☆ **23.11** Mt 20.26-27; Mk 9.35; 10.43-44; Lk 22.26

naa tama naa ma ki hakanauria TeAtua
ma ni tama hakamaatua.✧

*Jesus e taratara ake i te kaikailua naa Faarisi
(Mk 12.40; Lk 11.39-42,44,52; 20.47)*

13 “Aroha iloo ikootou naa tisa naa Loo
ma naa Faarisi! Kootou ma ki haia
hakallikaina iloo! Kootou ni tama e kaikailua!
Te tootoka te Nohorana te Lani raa epuuia
kootou inaa karamata te henua, aa naa tino
kootou ia see uru kiloto; naa tama e mee
ma ki uru laatou raa e kapitia hoki kootou!

14 [“Aroha iloo ikootou naa tisa naa Loo
ma naa Faarisi! Kootou ma ki haia
hakallikaina iloo! Kootou ni tama e kaikailua!
Teena kootou ko naa tama maraa e hakarereesia
kootou naa puruna raa ka kailaaraotia kootou
naa hekau naa hare naa tama naa, aa kioti
ku massike no mee naa taku e hualolloa
kimmata te henua maa kootou ni tama e ttonu!
Naa haaeo TeAtua ma ki kauatu ki kootou naa
ma ki hakallika hakaoti!]

15 “Aroha iloo ikootou naa tisa naa Loo
ma naa Faarisi! Kootou ma ki haia
hakallikaina iloo! Kootou ni tama e kaikailua!
Kootou emata horau inaa vaahare e hualolloa
ka hakataka vaaroto naa henua ellasi ki huria
loko i te manava te tama tokotasi kilotu pee
ko kootou; aa te saaita te tama naa ku tautari atu
ki kootou raa, te tiputipu te tama naa ma ki haia
kootou no hakallika ia ikootou. Teena aia
ku taukoi ki hanotonu kite kina teahi e ura
see mate, ellaka are ikootou, naa tama e tau
te kaavea hoki ki te kina naa.

16 “Aroha iloo ikootou naa tama e ppuni
naa karamata kootou aa e hakattaki aaraa tama,

✧ 23.12 Lk 14.11; 18.14

kootou ma ki haia hakallikaina iloo! Kootou
 e akonaki te henua ma ki mee se tama
 e tuku tana taratara ka hakamaumau
 ki te Hare Tapu raa, tana taratara naa
 ma ki see mau; aa ki mee a ia e hakamaumau
 ki naa kol e takkoto iloto te Hare Tapu naa,
 teenaa tana taratara naa ma ki mau. ¹⁷ Kootou
 ni tama e vvare aa naa karamata kootou
 e ppuni! Kootou e illoa koi maa te Hare Tapu raa
 teenaa se kina hakamaatua iloo, aa naa kol
 e takkoto iloto naa, teenaa ni mee vare koi.
 Naa kol naa e ttapu koi inaa mee naa e takkoto
 iloto te Hare Tapu. ¹⁸ Kootou hoki e akonaki
 te henua ma ki mee se tama e tuku tana taratara
 ka hakamaumau ki te olta, tana taratara naa
 see mau; aa ki mee a ia e hakamaumau
 ki naa mee e hakaara ki TeAtua e takkoto iaruna
 te olta, teenaa tana taratara naa ma ki mau.
¹⁹ Ai naa karamata kootou kuppuni peehea?
 Te olta raa, teenaa se kina hakamaatua iloo,
 aa naa mee te henua e hakaara e takkoto
 iaruna te olta raa, teenaa ni mee vare koi.
 Naa mee e hakaara raa e ttapu inaa mee naa
 e takkoto iaruna te olta. ²⁰ Teenaa te saaita
 te tama raa e tuku tana taratara ka hakamaumau
 ki te olta raa, a ia e hakamaumau ki te olta
 hakapaa ma naa mee e takkoto iaruna
 te olta. ²¹ Aa tana saaita e tuku tana taratara
 ka hakamaumau ki te Hare Tapu raa, te tama naa
 e hakamaumau ki te Hare Tapu naa aa ki TeAtua
 teelaa enoho iloto te kina naa; ²² aa ki mee
 te tama raa e tuku tana taratara ka hakamaumau
 ki te lani, te tama naa e hakamaumau
 ki te nohorana maatua TeAtua aa ki TeAtua,

te tama e noho i te nohorana naa.✧

23 “Aroha iloo ikootou naa tisa naa Loo ma naa Faarisi! Kootou maki haia hakallikaina iloo! Kootou nitama e kaikailua! Kootou maraa evvae naa ‘herb’ kootou pee ko naa ‘mint’, naa ‘dill’, aa ma naa ‘cumin’ i naa tuuhana e sinahuru, no kauake te tuuhana tokotasi ki TeAtua, aa kootou iaa etiake kootou naa akonaki hakamaatua iloo naa Loo; teena ko na akonaki i te tiputipu e tonu, te manava aroha, aa te tiputipu kilotu maaoni i TeAtua. Teenei te tiputipu ki tauhia kootou, aa kootou hoki ki see tiake naa taratara i naa ‘herb’ i naa Loo Moses.✧ 24 Kootou e hakattaki aaraa tama, iaa naa karamata kootou eppuni! Telano raa e hiriakoi kootou i naa vai kootou e unu no peesia, aa te kamolraa iaa e horokina kootou.

25 “Aroha iloo ikootou naa tisa naa Loo ma naa Faarisi! Kootou maki haia hakallikaina iloo! Kootou nitama e kaikailua! Kootou e anaana koi maki huihui vaataha naa kap ma naa peleti kootou, aa iloto iaa e takoto kerekere i naa manava haaeo ma naa sosorina kailallao kootou. 26 Kootou naa Faarisi, naa karamata kootou eppuni! Kootou huihui iloto te kapraa imua, teena aataha te kapraa ma ki matahua hoki!

27 “Aroha iloo ikootou naa tisa naa Loo ma naa Faarisi! Kootou maki haia hakallikaina iloo! Kootou nitama e kaikailua! Kootou e mee pee ko naa taaruma e tari tana kerekere makkini hoou. Itaha e tiputipu taukareka, aa iloto iaa e takkoto naa ivi

✧ 23.22 Is 66.1; Mt 5.34 ✧ 23.23 Lev 27.30

ma naa haitino naa tama ku pullau. ✧ ²⁸ Kootou e mee hoki peenaa; te henua e ttoka atu maa kootou nitama e sosorina taukalleka, aa iloto naa manava kootou ia, kootou nitama e kaikailua aa e ttaka ma naa haisara kootou.

Jesus e taratara ake naa vana hakallika naa tama e akonaki naa Loo raa ma naa Faarisi (Lk 11.47-51)

²⁹ “Aroha iloo ikootou naa tisa naa Loo ma naa Faarisi! Kootou ma ki haia hakallikaina iloo! Kootou nitama e kaikailua! Kootou nippena naa taaruma e taukalleka maa naa pure TeAtua, aa kootou ni hailaakei naa heturi naa tama nisosorina taukalleka imua; ³⁰ teenaa kootou e hai maa ki mee kootou ni nnoho i te ssao naa tippuna kootou raa, kootou ni see mee pee kolaatou ni ffuri no taaiia laatou naa pure TeAtua. ³¹ Kootou nei ku hakaari maa kootou naa ni mokopuna naa tama ni taaiia laatou naa pure TeAtua! ³² Ai kootou see massike ai i te saaita nei no hakaoti naa vana naa tippuna kootou raa ni kaamata? ³³ Naa kata! Ko ai te tama e vana maa kootou e lavaa te mmuni ki see peesia kootou kiloto te ahi e ura see mate? ✧

³⁴ “Nau ma ki heunatia atu a nau naa pure TeAtua, naa tama e atammai inaa vana hakkaatoa aa ma naa tisa naa Loo. Tevana ia aaraa tama inaa tama naa ma ki taaiia kootou no mmate, aaraa tama ma ki tuukia kootou ki naa kros, aa aaraa tama ma ki sarua kootou iloto naa harelotu kootou. Naa tama naa ma ki taruarumia kootou i naa matakaaina kootou naa no ttae ki aaraa matakaaina.

✧ **23.27** Acts 23.3 ✧ **23.33** Mt 3.7; 12.34; Lk 3.7

35 Naa tama te ssao nei ma ki haia killono inaa tama kato e ttonu naa ora laatou raa nitaia no mmate. Teenaa e kaamata mai iloo itetaia ana Abel no tae kite saaita Zechariah nitaia ite ssao ite olta ma te Ahana Tapu iloto te Hare Tapu TeAtua.✧ 36 Nau e vanaatu maaoni iloo. Naa tama te ssao nei ma ki haia killono inaa tama naa hakkaatoa nitaia no mmate.

Jesus e aroha i naa tama i Jerusalem

(Lk 13.34-35)

37 “Kootou naa tama i Jerusalem! Naa pure TeAtua raa etaaia kootou ka tauatia kootou naa tama e heunatia atu TeAtua ki naa hatu. Nau ekaimanako maa kootou kipurutia mai nau kiaa nau, e mee pee ko naa hakkutu ake te moa raa ana punua ki laro ana pakkau. Tevana iaa kootou see fifai maa nau ki mee peenaa ki kootou! 38 Ttoka! TeAtua ma ki hakataha i te Hare Tapu kootou naa; te hare naa ma ki tuu hua.✧ 39 Nau e vanaatu ki kootou: kootou ma ki see kkite hakaoti iaa nau, ki tae iloo ki te ssao kootou ma ki taratara peelaa, ‘Taatou ki hakanau itetama e au iloto te inoa TeAriki.’”✧

24

Jesus e taratara i te Hare Tapu raa ma ki seua

(Mk 13.1-2; Lk 21.5-6)

1 Te saaita Jesus ni uru mai ki taha te Hare Tapu raa, ana disaipol raa ki hakanau ake i naa tiputtipu naa hare i te kina naa. 2 Jesus

✧ 23.35 Gen 4.8; 2 Chr 24.20-21 ✧ 23.38 Jer 22.5 ✧ 23.39 Ps 118.26

ki mee ake, “Kootou ekkite naa hare nei hakkaatoa? Nau e vanaatu ki kootou: Seai iloo se hatu ma kitiiake ki moe i tana kina; naa hatu naa kato ma ki seua mai ki laro.”

*Te saaita naa haaeo raa ma ki ttae mai
(Mk 13.3-13; Lk 21.7-19)*

³ Te saaita Jesus ninnoho i aruna te Mouna naa Oliv raa, ana disaipol raa ni oo ake soko laatou no vasiri seemuu ki Jesus, “Taratara mai ki illoa maatou i te saaita naa vana nei ma ki ssura, aa ma maatou ma ki illoa peehea maa naa vana nei ku saaita koi?”

⁴ Jesus ki mee ake, “Kootou ki roorosi hakaraaoi iloo ki see oo atu ni tama no hakarereesia kootou. ⁵ E tammaki naa tama ma ki oo atu no mee maa laatou ko nau; te tama koi e hai maa ia ko te Mesaea, teenaa te lopotama ma ki hakarereesia laatou.

⁶ Te saaita kootou ellono inaatau inaa henua emmao ma naa henua etauppiri mai, kootou see mattaku; naa vana peenaa ma ki ssura i mua. Tevana iaa see mee maa te hakaoti te maarama nei ku taupiri.

⁷ Naa henua ma ki hetaa kilaatou, aa naa nohorana ma ki hetaa kilaatou. Te henua ma ki mmate i te hiikkai, aa te mahuke raa eue peenaa i naa kina hakkaatoa. ⁸ Te nei ko te kaamata naa haaeo e llasi koi oomai are.

⁹ “Kootou naa ma ki karapusina; kootou ma ki mee pakavaina no taai ki mmate. Naa tama naa kanohenua kato ma ki lotoffaeo i kootou, teenaa i kootou ni tama e ttaka ma nau. ✧

¹⁰ Turaa tama iloo te lotu ma ki ffuri naa manava

laatou no see hakannoo ki naa taratara TeAtua; naa tama naa ma ki ffao naa vana tippua laatou iaaraa tama, aa ma ki lotoffaaeo itelaa tama. ¹¹ Teenaa te lopo pure hakallesi ma ki hakassura iho no hakarereesia te lopo tama. ¹² Te tiputipu e hakallika raa ma ki hanake no lasi iloo, aa te manava laaoi ni ttaka ma te lopo tama naa ma ki hano koi no seai. ¹³ Tevana iaa naa tama e tauhia laatou aku taratara no tae ki te hakaoti ana raa ma ki hakassaoria TeAtua.✧ ¹⁴ Teenaa naa tama te lotu raa ma ki hakaeta te Lono Taukareka i te Nohorana te Lani inaa kina kato o iloto te maarama nei, ki llono naa kanohenua hakkaatoa aa laatou kulotu, aa teenaa ko te saaita te hakaoti ana te maarama nei ku pakuu iho.

Te mee hakamataku e seu henua
(Mk 13.14-23; Lk 21.20-24)

¹⁵ “Kootou ma ki k kite ‘te mee hakamataku e seu henua’ te laa ni tarataraina Daniel te pure TeAtua. Te mee naa ma ki tuu mai i te kina e tapu.” (Te tama e ppau naa taratara nei ki hakataakoto hakaraaoi iloo ki iloa ia i te mee nei!)✧ ¹⁶ Teenaa naa tama e noho iloto Judea raa ki ffuro no mmuni inaa mouna vaaroto. ¹⁷ Te tama e noho i te taffuu tana hare raa ma ki see hai saaita kitere ki loto tana hare no too ake ana hekau. ¹⁸ Te tama e heheuna i ana tori raa ki see ahe no too ake tana kkaahu.✧ ¹⁹ Naa aso naa ma ki hakallika iloo inaa tinae ma naa haahine e anaana naa tamalliki laatou koi punaammea! ²⁰ Kootou taku ki TeAtua ki see ssura naa vana nei i te ssao

✧ 24.13 Mt 10.22 ✧ 24.15 Dan 9.27; 11.31; 12.11 ✧ 24.18 Lk 17.31

te laki aa i se aso te Sabat! ²¹ E kaamata mai iloo i te saaita TeAtua ni penapena te kerekere nei no tae mai ki te ssao nei, see hai haaeo e tae ki naa haaeo teelaa ma ki ssura i naa aso naa. Aa see hai haaeo hoki ma ki ssura peenaa i muri.✠

²² Tevana iaa te kooina naa aso naa haaeo naa ni tukua iho TeAtua kilaro; ki mee ma la ni see mee tana vana naa raa, see hai tama ma ki ora. Te kooina naa aso naa ni tosia mai a la ki see tammaki i aa la e mee ki ora ana tama ni hakamaattino.

²³ “Ki mee maa se tama e mee atu, ‘Ttoka mai, teenei te Mesaea!’ ka mee atu hoki peelaa, ‘Ttoka atu, teelaa ia!’ Kootou see hakannoo atu.

²⁴ I te aa, e mee naa Mesaea hakallesi ma naa pure hakallesi ma ki hakassura atu iloto kootou. Naa tama naa ma ki ppena te lopo vana nnui ka hakassura te kau mirakol ki hurisia naa manava naa tama iloo TeAtua ni hiri, tevana iaa naa tama naa ma ki hai no naennae.

²⁵ Kootou hakannoo hakaraa oi iloo! Nau nei ku oti te hakaapo atu hakaoti, i te ssao naa seki pakuu mai are.

²⁶ “Ki mee ni tama e taratara atu peelaa, ‘Ttoka atu, a la ku noho iloto mouku!’, kootou see oo atu ki te kina naa; aa ki mee maa laatou e mee atu, ‘Ttoka mai, teenei a la emmuni i te kina nei!’, kootou see hakannoo atu. ²⁷ I te aa, Ttama te Henua raa ma ki au pee ko naa llama te uila raa i te lani, e kaamata i te anake no hakasopo i te laki.✠

²⁸ “I naa kina te haitino te tama e mate e moe raa, teenaa naa manu kaittama raa ma ki neva vaaruna.✠

✠ **24.21** Dan 12.1; Rev 7.14 ✠ **24.27** Lk 17.23-24 ✠ **24.28** Lk 17.37

Ttama te Henua raa ma ki au
(Mk 13.24-27; Lk 21.25-28)

29 “I muri naa haaeo naa raa, te laa raa ma ki hano no pouuri, te marama raa ma ki see tii, naa hetuu ma ki maaoha mai i te lani, aa naa mee haimmahi i te lani ma ki uettia no see ttaka tonu ki naa kina laatou.✧ 30 I te saaita naa, te hakailoa te Tama te Henua raa ma ki hakasura ake i te lani, teenaa naa tama hakkaatoa i te maarama nei ma ki ttani inaa ttoka laatou inaa au te Tama te Henua vaaruna naa uruaoa te lani ma naa mahi TeAtua.✧ 31 Te puu elasi raa ma ki tani, teenaa a Ia ma ki heunatia a Ia ana ensol raa ki oo ki naa henua hakkaatoa i te kerekere nei no hakkutu iho ana tama hakkaatoa ni hakamaattino i te maarama nei.

Kootou mmata inaa somo te laakau ‘fig’
(Mk 13.28-31; Lk 21.29-33)

32 “Kootou hakatuu ake inaa somo te laakau ‘fig’. Saaita naa laa te laakau naa e kaamata te mattiri ake ana lau raa, kootou e illoa maa te ssao te ua raa ku taupiri. 33 Saaita kootou ku kkite inaa hakassura iho naa vana nei, kootou ku illoa maa te Tama te Henua ku taupiri koi ki au. 34 Nau e kauatu te taratara maaoni nei: Saaita naa vana nei katoa ma ki ssura raa, naa tama koi ora i te saaita nei seki mmate are. 35 Te lani ma te kerekere ma ki oti ku seai; aku taratara raa iaa ma ki takkoto no takkoto hakaoti.

✧ 24.29 Is 13.10; 34.4; Ezek 32.7; Joel 2.10,31; 3.15; Rev 6.12-13

✧ 24.30 Dan 7.13; Zech 12.10-14; Rev 1.7

See hai tama e iloa ite ssao Ttama te Henua ma ki au

(Mk 13.32-37; Lk 17.26-30,34-36)

³⁶ “See hai tama e iloa ma te laa ko te aso hea aa ma te saaita hea naa vana nei ma ki ssura. Naa ensol telani raa iloo see iloa, aa te Ttama Te Atua raa hoki see iloa; te Tamana raa koi e iloa. ³⁷ Te ssao te Tama te Henua ma ki au raa ma ki mee ma ko te ssao Noah. ☆ ³⁸ Ite ssao Noah raa, te henua ni nnoho koi no kkai ka unu, aa naa taanata ma naa haahine raa e aavanavvana no tae iloo ki te aso Noah ni kake kiloto te vaka e lasi. ³⁹ Naa tama naa hakkaatoa ni see iloa ma se aa ma ki mee, teenaa no taea ake iloo laatou tettai ni hakaffuta raa no malle mo laatou.

“Te ssao te Tama te Henua ma ki au raa ma ki tiputipu peenaa. ☆ ⁴⁰ Te takarua taanata ma ki heheuna hakapaa inaa verena laaua: tetanata tokotasi ma ki toa, aa telaa tanata ma ki tiiake ka noho. ⁴¹ Te takarua haahine ma ki haikai hakapaa: te ffine tokotasi ma ki toa, aa telaa ffine ma ki tiiake ka noho.

⁴² “Kootou nnoho tanattana, i kootou see iloa i te aso Te Ariki kootou raa ma ki au. ⁴³ Ki mee te tama e mee tana hare raa ni iloa ite ssao te tama kailaarao raa ma ki uru ake raa, a ia ni see lavaa te tiiake tana hare raa ki vaasia.

⁴⁴ “Teena kootou hoki ki nnoho tanattana, i te Tama te Henua raa ma ki hakasura iho i te ssao kootou e nnoho see iloa atu kiaa Ia. ☆

Te parapol inaa poe e lua
(Lk 12.41-48)

⁴⁵ “Te poe e atamai aa elono te taratara raa, teenaa kotetama nitukua tana hakamau raa ki roorosi naa mee i tana hare. A ia naa e tukua hoki ki vaevae ake naa tuuhana kaikai aaraa poe te hakamau raa i naa aso laatou e tukua ki too kaikai. ⁴⁶ Te poe naa ma ki hiahia iloo ki mee maa tana hakamau raa e au ki hare no kite i ana vana e mee naa! ⁴⁷ Maaoni iloo, nau e vanaatu ki kootou: te poe naa ma ki tukua tana hakamau raa ki roorosi i ana hare ma ana kerekere hakkaatoa.

⁴⁸ “Aa ki mee maa teenaa se poe e hakallika, a ia ma ki noho no maanatu maa tana hakamau raa ma ki hakatuai, ⁴⁹ teenaa a ia ma ki huri no taaia a ia aaraa poe te hakamau laatou, aa a ia hoki ma ki sare unu peenaa ma naa tama e unu sara. ⁵⁰ Teenaa te hakamau raa ma ki ahe ake i te aso tana poe naa ku see iloa atu kia ia. ⁵¹ Te hakamau raa ma ki mee pakavaina a ia te poe naa no kerekereia ki hano no hakallono isu ma naa tama e kaikailua. Teenaa ko te kina naa tama naa ma ki ttani ka kakarati naa niho laatou.

25

Te parapol i te taka sinahuru taupu

¹ “I te ssao naa, te Nohorana te Lani raa ma ki mee ma ni taupu e sinahuru ni too naa lamu karu ka oo no mee kimmata i te taupera e mee ki aavana.* ² Ttakarima i naa taupu naa ni tama e sosorina vvare, aa telaa takarima iaa e atammai. ³ Naa taupu e sosorina vvare naa ni too ake naa lamu laatou, tevana iaa laatou ni see hai sunu hoki

* 25.1 Lk 12.35

ni ppiki ake, ⁴ aa naa taupu e atammai raa iaa ni ppiki ake naa huaarani sunu ma naa lamu karu laatou. ⁵ Tetaupeara e mee ki aavana raa ni nnase te hanake, teenaa naa taupu naa ni laavea te turemoe no mmoe maaoni iloo.

⁶ “I te tuaapoo raa, te tama raa ku varo ake, ‘Te taupeara raa ku tae mai! Kootou oomai no mmata iaa ia!’ ⁷ Naa taupu naa ni massike no lellere iloo kihakaura naa lamu laatou. ⁸ Teenaa ki ffuri naa taupu e sosorina vvare raa no mee ake kitelaa takarima, ‘Kaumai ni sunu maa naa lamu maatou; naa lamu maatou nei ka mmate, ilaatou ku pakuppaku.’ ⁹ Naa taupu e atammai raa ki mee ake, ‘Seai! Naa sunu maatou nei see tau te vvae ma taatou hakkaatoa. Kootou oo notaavimai ni sunu ma kootou.’ ¹⁰ Teenaa oo iloo te takarima e sosorina vvare naa no taavi naa sunu laatou. Tesaaita laatou ni oo raa, tetaupeara e mee ki aavana raa ku tae ake. Naa taupu ni nnoho ma naa lamu laatou e ura raa ni massike atu no uru hakapaa iloo laatou ma te taupeara raa kiloto te hare te kaikai naa. Teenaa ppui iloo te tootoka.

¹¹ “Teenaa ttae ake iloo te takarima ni oo no taavi sunu. Naa taupu naa ni ttae ake no pakuukuu iloo i te tootoka raa ka varo atu ki hare, ‘Te ariki, te ariki! Taaraki mai te tootoka raa ki uru atu maatou ki hare!’ ¹² Te taupeara raa ki mee ake, ‘Nau see iloa i kootou.’”☆

¹³ Jesus ki hakaoti ake ana taratara, “Kootou nnoho tanattana, i kootou see illoa i te aso Te Ariki kootou raa ma ki au.

Te parapol i naa poe e toru
(Lk 19.11-27)

14 “I te ssao naa raa, te Nohorana te Laniraa ma ki mee ma setanata hakamaatua ni hano kite henua emmao; a ia ni aruake ki naa tama e heheuna ia ia raa no kauake ana mane ki oo laatou no heheunatia itana saaita e hano. 15 Te tanata naa ni hakatuu ake i naa tiputtipu naa tama naa no vaevae atu ana mane: te tama mua raa a ia ni kauake naa simata e rima, telaa tama e kauake ia naa simata elua, aa telaa tama e kauake ia te simata tokotasi. Teenaa masike iloo ia no hano. 16 Ttama mua raa ni too ana simata e rima naa no heheunatia no lavaa te ffuti ana simata e rima hoki. 17 Ttama ni too ana simata elua raa ni ffuti hoki ana simata e lua. 18 Ttama ni too tana simata raa ia ni hano no kerite rua raa no tanu naa mane tana hakamau.

19 “Ku rooroa ake iloo raa, te hakamau naa tama naa ni aheake no mee ki hakatonu ana mane naa. 20 Ttama e heheuna ni too naa simata e rima raa ni too ake naa mane tana hakamau naa hakapaa ma ana simata e rima ni ffuti. A ia ki mee ake, ‘Te ariki. Koe ni kaumai naa simata e rima, aa te nei aku simata e rima ni lavaa te ffuti.’ 21 Tana hakamau raa ki mee ake, ‘Taukareka, koe se tama e taukareka e hakannoo ki aku taratara. Koe ni roorosi hakaraa oi iloo ki naa tamaa mane aaku ni kauatu. Aa te nei koe kutukua a nau ki roorosi koe i naa mane tammaki. Kau no hakahiahia ma nau!’

22 “Te tama ni too ana simata elua raa ni hanake no mee ake kite hakamau laatou, ‘Te ariki, koe ni kaumai naa simata elua, aa te nei aku simata elua ni ffuti.’ 23 Tana hakamau raa ki mee ake, ‘Taukareka,

koe se tama e taukareka e hakannoo ki aku taratara. Koe ni roorosi hakaraa oi iloo ki naa tamaa mane aaku ni kauatu. Aa te nei koe kutukua anau ki roorosi koe inaa mane tammaki. Kau no hakahiahia ma nau!

24 “Teena hana ke iloo te tama ni too tana simata raa no mee ake, ‘Te ariki, nau ni mataka iaa koe se tama e haaeo. Naa mee aaraa tama etuku raa, koe etoo, aa naa mee aaraa tama etori raa, koe e vasi.’ 25 Nau ni mataka iaa koe, teena hano iloo nau no tanumia oo mane nei iloto te kerekere. Mmata mai, te nei oo mane ni kaumai kiaa nau.’

26 “Tana hakamau raa ki mee ake, ‘Tama e sosorina hakallika e matanaena! Eaa? Koe ni see iloa maa nau maraa etoo aku mee ni see tuku, aa maa nau e vasi aku mee ni see tori?’

27 Ai koe ni see heheunatia ai koe naa mane naa? Ki mee raa nau ni hakaahema i aku mane naa hakapaa ma naa tamaa mane aau ni lavaa te ffuti i taku saaita ni ahema.’ 28 Teena huri iloo ia no mee ake ki naa tama e ttuu i te kina naa, ‘Too naa mane raa iaa ia no kauake ki te tama ni lavaa ana simata e sinahuru.’ 29 Te hakamau raa ki mee ake, ‘Naa tama e illoa te roorosi hakaraa oi ki aku mee ni kauake ki laa tou raa, nau ma ki kauake hoki aaraa mee ki hakapaa atu ki naa mee e nnoho maa laa tou; aa naa tama see illoa te roorosi hakaraa oi ki aku mee ni kauake raa, teena naa tamaa mee e nnoho maa laa tou naa ma ki toa hakkaatoa nau.’

30 Kootou oo mai no toa te tama e matanaena nei no peesia ki te pouri ana i haho; tana kina ma ki moe no kakarati ana niho.’

✧ 25.29 Mt 13.12; Mk 4.25; Lk 8.18 ✧ 25.30 Mt 8.12; 22.13; Lk 13.28

Te Hakatonu Te Atua

31 “Te saaita Ttama te Henua ma ki au ma se Tuku ma ana ensol raa, a Ia ma ki noho i aruna tana nohorana maatua. ✧ 32 Naa tama i naa henua hakkaatoa ma ki kkutu atu i mua aana. Teenaa naa tama naa ma ki vaaea a Ia no hakattuuria ki naa vasi elua, e mee pee kotetama eroorosi naa sipsip e vvae ana sipsip raa i ana gout. 33 Naa tama e ttonu naa ora laatou raa ma ki ttuu ki tana vasi hakamaatau, aa aaraa tama iaa ma ki ttuu ake i tana maavii. 34 Teenaa te Ttuku raa ma ki mee ake ki naa tama e ttuu ake ki tana maatau, ‘Oo mai, kootou naa tama e haia hakaraaoina taku Tamana. Kootou oomai nonnohoria te nohorana teelaa ni tukua atu Te Atua maa kootou i te mahaa mai ana te maarama nei. 35 Itaku saaita ni hiikai raa, nau ni hanaia kootou; itaku saaita ni hiiunu raa, nau ni hakaunumia kootou ki te vai; niaaina maa kootou ni see illoa iaa nau raa, nau ni hakaauruhia atu kootou kiloto naa hare kootou. 36 Itaku saaita ni taka hua raa, nau ni hakataraina kootou; itaku saaita ni maki, kootou ni anaana mai kiaa nau, aa itaku saaita ni moe i te hare karapusi raa, kootou ni asi ake kiaa nau.’

37 “Teenaa naa tama e ttonu naa ora laatou raa ki mee ake, ‘Te Ariki, i te saaita hea maatou ni kkite maa koe ni hiikai raa ooatu iloo maatou no hanaia koe? Aa i te saaita hea maatou ni kkite maa koe ni hiiunu raa ooatu iloo maatou no hakaunumia koe? 38 I te saaita hea maatou ni kkite maa koe se horau no ooatu maatou no toa koe ki naa hare maatou? Aa i te saaita hea hoki maatou ni kkite iaa koe e taka hua no ooatu maatou no hakataraina koe?’

✧ 25.31 Mt 16.27; 19.28

³⁹ I te saaita hea maatou ni kkite maa koe ni maki aa maa koe ni moe i te hare karapusi no oo atu maatou no asi atu kiaa koe?’ ⁴⁰ Te Ttuku raa ki hakahe ake, ‘Nau e vanaatu ki kootou, i naa saaita kootou ni hakasura te tiputipu nei ki naa tamavare i taku haanauna nei raa, kootou naa e mee mai kiaa nau.’

⁴¹ “Te Ttuku raa ma ki huri atu ki naa tama e ttuu ki tana maavii raa no mee ake, ‘Kootou hakattaha iaa nau, kootou etakkoto ilaro naa haaeo TeAtua! Kootou oo kite ahi eura see mate, te kina etukua mai maa Satan ma ana ensol. ⁴² Itaku saaita ni hiikai raa nau ni see hanaia kootou; taku saaita ni hiiunu raa nau ni see hakaunumia kootou. ⁴³ Itaku saaita ni hanatu iaa nau ni see hai kina ki noho raa, nau ni see hakauruhia kootou kiloto naa hare kootou, aa itaku saaita nitaka hua raa, nau ni see hakataraina kootou; itaku saaita ni maki aa ni moe iloto te hare karapusi raa, kootou ni see oomai no asi iaa nau.’

⁴⁴ “Teena naa tama naa ma ki mee ake kiaa Ia, ‘TeAriki, i te saaita hea maatou ni kkite maa koe ni hiikai ka hiiunu, aa sei ma koe ni au ki naa hare maatou, aa sei ma koe nitaka hua, aa sei ma koe ni maki, aa sei ma koe ni moe iloto te hare karapusi, aa maa maatou ni see tokonaki atu kiaa koe?’ ⁴⁵ Te Ttuku ma ki mee ake, ‘I naa saaita kootou ni see fiffai maa kootou e tokonaki ki naa tamavare koi raa, teena kootou ni see fiffai maa kootou e tokonaki mai kiaa nau.’ ⁴⁶ Teena te kaavena naa ma ki kaavea ki oo no hakallono ki te isu peena, aa naa tama e ttonu naa ora laatou iaa ma ki too te ora e ora hakaoti.”✧

⁴⁴ “Teena naa tama naa ma ki mee ake kiaa Ia, ‘TeAriki, i te saaita hea maatou ni kkite maa koe ni hiikai ka hiiunu, aa sei ma koe ni au ki naa hare maatou, aa sei ma koe nitaka hua, aa sei ma koe ni maki, aa sei ma koe ni moe iloto te hare karapusi, aa maa maatou ni see tokonaki atu kiaa koe?’

⁴⁵ Te Ttuku ma ki mee ake, ‘I naa saaita kootou ni see fiffai maa kootou e tokonaki ki naa tamavare koi raa, teena kootou ni see fiffai maa kootou e tokonaki mai kiaa nau.’

⁴⁶ Teena te kaavena naa ma ki kaavea ki oo no hakallono ki te isu peena, aa naa tama e ttonu naa ora laatou iaa ma ki too te ora e ora hakaoti.”✧

26

Jesus ku tarataraina ki taia

(Mk 14.1-2; Lk 22.1-2; Jn 11.45-53)

¹ Te saaita Jesus ni oti te akonaki ake naa taratara nei hakkaatoa raa, a Ia ki mee ake ki ana disaipol, ² “Kootou e illoa maa iloto koi naa aso e-lua raa, teenaa ko te aso te Kaikai te Pasova, aa te Tama te Henua raa ma ki hookina ki naa tama raa ki tuukia ki te kros.”☆

³ Teenaa naa maatua hakamaatua ma naa tama hakamaatua naa Jew raa ki kikutu hakapaa i te hare Kaiapas, te Maatua Hakamau, ⁴ no taratara ki tauhia seemuuna laatou Jesus no taia ki mate. ⁵ Naa tama naa ni tuku laatou taratara peelaa, “Taatou ki see tauhia taatou ttama naa i te ssao te kaikai, i naa tama raa ma ki ffuri mai no hakatautau ma taatou.”

Jesus e aamosia ki te kaakaa manoni i Bethany

(Mk 14.3-9; Jn 12.1-8)

⁶ Te saaita Jesus ni noho i Bethany raa, a Ia ni noho i te hare Simon, te tama nilaavea teleprosi imua. ⁷ Itana saaita ni noho ka kai raa, te ffine tokotasi ni uru ake ma te huaarani ‘alabaster’ e utu ki te kaakaa manoni e taavi mmaha no nnini ki aruna te pisouru Jesus.☆ ⁸ I te saaita naa disaipol raa ni kkite i tana vana ni mee raa, laatou ni lloto iloo ka taratara peelaa, “Te kaakaa nei e nnini pakavaina ttama nei ki aa? ⁹ Te kaakaa nei ni taukareka iloo ki kauake ki tauia se tama aa ku kauake naa mane raa ki naa tama see hai mee. Teenei ko naa kaakaa e taavi mmaha raa iloo!”

☆ 26.2 Ex 12.1-27 ☆ 26.7 Lk 7.37-38

10 Jesus ni iloa i naa taratara naa tama naa e hai, teenaa mee ake iloo Ia, “Te ffine nei e hakameia kootou ite aa? Teenei se vana taukareka iloo te ffine nei e mee kiaa nau. 11 Naa tama see hai mee raa ma ki nnoho lokoi ma kootou, aa nau ia ma ki see noho ma kootou i naa saaita hakkaatoa. 12 Taku haitino ni aamosia te ffine nei ki te kaakaa manoni, teenaa i taku saaita ma ki tanumia raa, taku haitino ku oti te aamosia hakaoti. 13 Aa teenei nau ku kauatu te taratara maaoni nei: I naa kina hakkaatoa te Lono Taukareka nei e tarataraina iloto te maarama nei raa, te vana te ffine nei ni mee kiaa nau nei ma ki tarataraina hoki, teenaa te henua ma ki mannatu ake kiaa ia.”

Judas ehiihai maa ia ehakaariake Jesus ki naa hakamau
(Mk 14.10-11; Lk 22.3-6)

14 Teenaa te disaipol tokotasi, tana inoa ko Judas Iscariot, ni hano ki naa maatua hakamaatua raa no mee ake, 15 “Ki mee maa Jesus ehakaarina atu nau ki kootou, se aa kootou ma ki kaumai?” Naa tama naa ki ttau ake naa mane siliva e matatoru no kauake iloo kiaa ia. 16 Anaa teenaa tokatoka iloo Judas se saaita ma ana elavaa ki hakaarina ake Jesus ki naa tama naa.

Te Kaikai te Pasova
(Mk 14.12-21; Lk 22.7-13,21-23; Jn 13.21-30)

17 I te aso mua te Kaikai te Haraoa See hai Iis raa, naa disaipol raa ni oo ake ki Jesus no vasiri ake, “Maatou ki oo no mee mai te kaikai te Pasova raa i hea?”

✧ 26.11 Deut 15.11 ✧ 26.15 Zech 11.12

18 Jesus ki mee ake, “Koorua ooatu ki te tanata tokotasi iloto te matakaaina naa no vanaake kiaa ia, “Ttisa raa emee maa, Taku sao ni tukua mai raa kutae; maatou ma aku disaipol raa ma ki kkai te kaikai te Pasova raa i too hare.’”

19 Naa disaipol raa ni oo no mee pee ko Jesus ni vanaake, araa mee mai hakaoti iloo te kaikai te Pasova.

20 I te poo raa Jesus ni noho ma ana disaipol raa ki kkai. 21 I te saaita laatou ni noho ka kkai raa, Jesus ki mee ake ki laatou, “Nau ku taratara atu ki kootou: se tama tokotasi i kootou ma ki hakattaki mai naa hakamau raa no tauhia nau.”

22 Ana disaipol raa nillee hakaoti naa mouri laatou, teenaa te tama koi ki huri atu no vasiri peelaa, “Koe e taratara raa ko ai? Ko nau?”

23 Jesus ki mee ake, “Ttama e ttoko tana haraoa raa hakapaa ma nau iloto te peesini raa, teenaa ko ia.* 24 Ttama te Henua raa ma ki mate pee ko naa taratara iho te Laupepa Tapu; tevana iaa nau e aroha iloo i te tama ma ki mee tana vana tipua ki Ttama te Henua! E taukareka iloo maa te tama naa ni see haanauria mai!”

25 Araa Judas ku mee ake, “Te Tisa nei, koe e taratara raa ko ai, ko nau?”

Jesus ki mee ake, “Teena koi koe e taratara naa.”

Te Kaikai Hakaoti Te Ariki

(Mk 14.22-26; Lk 22.14-20; 1 Cor 11.23-25)

26 Te saaita laatou nikkai raa, Jesus ni too te haraoa raa no taku ki Te Atua. Teena

* 26.23 Ps 41.9

ttohi iloo te haraoa raa no kauatu ki ana disaipol, no taratara ake peelaa, “Too te haraoa nei no kkai. Teenei ko taku haitino.”

²⁷ A Ia ki too hoki te kapraa no taku ki TeAtua, araa kauake hoki ki naa tama naa no mee ake: ²⁸ “Teenei ko taku ttoo teelaa e pesi ki uiaa naa haisara te lopo tama. Te purepure hoou TeAtua e mee maa te ssao nei e hakattino ki taku ttoo nei.”

²⁹ Nau e kauatu te taratara maaoni nei: nau ma ki see lavaa hakaoti te unu te wain nei, ki tae iloo ki taku saaita ma ki unu te wain hoou i te Nohorana TeAtua.”

³⁰ Ki oti raa hua iloo laatou te mako te lotu tokotasi, teenaa oo iloo laatou ki te Mouna naa Oliv.

Jesus e taratara maa Peter ma ki huu maa ia see iloa iaa Ia

(Mk 14.27-31; Lk 22.31-34; Jn 13.36-38)

³¹ Jesus ki mee ake ki ana disaipol, “I te poo nei raa kootou hakkaatoa ma ki ffuro ka tiiake nau. E mee pee ko naa taratara te Laupepa Tapu raa peelaa, ‘Te tama e roorosi i naa sipsip raa ma ki taia TeAtua, teenaa ana sipsip raa ma ki masseu huri.’” ³² Tevana iaa i taku saaita ku oti te hakamasikeria mai i te mate raa, nau ma ki hano imua kootou ki Galilee.”

³³ Teenaa ki mee ake Peter ki Jesus, “Niaaina maa naa tama nei hakkaatoa ma ki ffuro iaa koe raa, koe ma ki see lavaa nau te tiiake!”

³⁴ Jesus ki mee ake, “Nau ku kauatu te taratara maaoni nei: I te saaita te rua te moa

✧ 26.28 Ex 24.8; Jer 31.31-34 ✧ 26.31 Zech 13.7 ✧ 26.32 Mt 28.16

i te tahaata nei sekittani raa, koe ma ki vana oo saaita iloo e toru maa koe see iloa iaa nau.”

³⁵ Peter ki hakaaha ake, “Niaaina maa nau e taia no mate hakapaa ma koe raa, nau ma ki see lavaa iloo te pesi se taratara maaku peenaa!”

Teena aaraa disaipol hoki nippesi naa taratara laatou peenaa.

Jesus e taku iloto Gethsemane

(Mk 14.32-42; Lk 22.39-46)

³⁶ Teena masike iloo Jesus no hano ma ana disaipol raa ki te kina e ttpa ma ko Gethsemane, araa mee ake iloo Jesus kilaatou, “Kootou nnoho ake i te kina nei ki hano nau no taku mai i te kina raa.”

³⁷ A Ia kitoo Peter, James, aa ko John ka oo laatou; tana manava ni puni hakaoti itana aroha, ³⁸ teena a Ia ki mee ake kinaa tama naa, “Nau ka mate koi i te aroha e takoto i taku manava nei. Kootou nnoho ka roorosi i te kina nei.”

³⁹ A Ia ni sare ki mua hakamaarie no pesi iloo no moe i te kerekere ka taku ki TeAtua: “Abba. Taku Tamana! Naa mee hakkaatoa e hainauhie iaa koe. Hanaa naa mmaha nei iaa nau. Tevana iaa koe seetuku mai ki taku hiihai, nau e tuku atu koi ki too hiihai.”

⁴⁰ A Ia ni ahe no kite i te takatoru disaipol raa e mmoe mannuu. Teena ffano iloo Ia ki Peter no mee ake, “Kootou takatoru ni see lavaa peehea te ara ake ma nau se tamaa saaita koi? ⁴¹ Kootou nnoho ka roorosi, aa kootou ku taku ki see usuhia kootou ni vana e hakallika. Naa hakataakoto kootou e makkaa, kootou iaa e tino mmate.”

⁴² Araa Jesus ku ahe hoki no taku, “Taku Tamana, ki mee maa koe iloo e hiihai

maa nau ki hakallono isu, nau e tuku atu koi ki too hiihai.” ⁴³ Jesus ni ahe atu hoki no kite i naa mmoe mannuu naa tama naa; naa tama naa ni see lavaa iloo te tallaki naa karamata laatou.

⁴⁴ Jesus ni ahe hoki no taku pee ko mua i te ttoru ana saaita. ⁴⁵ Ki oti raa ahe ake iloo Ia ki ana disaipol raa no mee ake, “E aa? Kootou koi mmoe iloo ka hakamalolloo? Kootou mmata! Te ssao Ttama te Henua ki hookina ki naa tama e hakallika raa ku tae mai. ⁴⁶ Kootou massike, taatou ki oo. Te tama e mee tana vana hakallika naa ku tuu mai!”

Jesus ku tauhia

(Mk 14.43-50; Lk 22.47-53; Jn 18.3-12)

⁴⁷ I te saaita Jesus koi tuu ka taratara raa, Judas ku tae ake. Judas naa se disaipol i te taka sinahuru maa ttakarua disaipol e ttaka ma Jesus. Aia ni hanake ma te kaavena ni heunatia ake naa maatua hakamaatua raa ma naa tama hakamaatua naa Jew. Naa tama naa ni oo ake ma naa hana laatou. ⁴⁸ Judas ni vanaake hakaoti ki naa tama raa peelaa, “Taku tama ma ki vaisioni raa, teenaa ko te tama kootou e ssee. Kootou tauhia ttama naa.”

⁴⁹ Judas ni hanatu tonu ki Jesus no mee ake, “Rabai, telaoi Te Atua ki noho ma koe!” araa vaisioni iloo ki Jesus.

⁵⁰ Jesus ki mee ake, “Naasoa, hakavave no mee too vana ni au no mee naa!”*

Teena oake iloo naa tama naa no tauhia laatou Jesus. ⁵¹ Te tama tokotasi i naa tama e ttuu i te kina naa ni ffana tana komu

* **26.50** Naasoa, hakavave no mee too vana ni au no mee naa! e mee hoki maa Naasoa, koe e-aa i te kina nei?

taa tama raa no tuutia a ia te kautarina
 te poe te Maatua Hakamau raa no motu
 hakaoti. ⁵² Teenaa ki mee ake Jesus kiaa ia,
 “Tuku too komu naa. Naa tama e hetaa
 ma naa komu raa ma ki taaiia ki te komu. ⁵³ E aa,
 koe e maanatu maa nau see lavaa te kannaa
 ki taku Tamana raa ki kkave mai ni kaavena ensol
 e sinahuru maa rua no tokonaki mai kiaa nau?
⁵⁴ Aa ki mee maa nau ni hiihai ki tokonaki mai
 taku Tamana, naa taratara te Laupepa Tapu raa
 ma ki ttino peehea?”

⁵⁵ Teenaa ki huri Jesus no taratara ake
 ki naa tama e kkutu i te kina naa, “Ai kootou
 e oomai ai ma naa hana kootou naa no mee
 ma ki tauhia nau, e mee pee konau setama
 e hakappore? I te kau aso nau ni noho
 ka akonaki te henua iloto te Hare Tapu raa,
 kootou ni see anaana ma ki oomai no tauhia
 nau. ✧ ⁵⁶ Tevana iaa naa vana nei ni ssura ki ttino
 naa taratara te Laupepa Tapu.”

Teenaa naa disaipol raa ni tiiake laatou Jesus
 no massike kato no ffuro.

Jesus e tuu i mua te Kansol

(Mk 14.53-65; Lk 22.54-55,63-71; Jn 18.13-14,19-24)

⁵⁷ Jesus nitaakina naa tama naa ki te hare
 Kaiapas, te Maatua Hakamau. Teenaa naa tisa
 naa Loo aa ma naa tama hakamaatua naa Jew raa
 e kkutu i te kina naa. ⁵⁸ Peter ni hanake
 vaamuri, tevana iaa a ia ni see hakataupiri ake;
 a ia nitaakai ake iloo i te mataahare te hare
 te Maatua Hakamau. A ia ni uru atu no noho iloo
 ma naa wasi raa ki mmata ia ma se aa ma ki mee
 ki Jesus. ⁵⁹ Naa maatua hakamaatua raa

✧ 26.55 Lk 19.47; 21.37

ma naa tama katoou te Kansol raa ni sessee ni vana e ssara ki hakapperu atu ki Jesus, kilavaa te taia laatou Jesus ki mate. ⁶⁰ E tammaki naa tama ni oo ake no mee naa taratara hakallesi laatou maa ni vana hakallika Jesus ni mee, tevana iaa te Kansol raa ni see hai vana ni illoa ki mee. Teenaa massike iloo te takarua taanata no taratara ake ki te Kansol raa peela, ⁶¹ “Te tama nei ni taratara peela, ‘Nau elavaa te sua a nau te Hare Tapu Te Atua nei kilaro, aa iloto naa aso e toru nau ku hakamasike hoki ki aruna.’”[✠]

⁶² Te Maatua Hakamau raa ni masike ki aruna no mee ake ki Jesus, “Koe see hai taratara i naa taratara naa tama nei e mee iaa koe?”
⁶³ Jesus ni tuu seemuu koi.

Te Maatua Hakamau raa ki mee ake hoki, “Iloto te inoa Te Atua e ora koe kikaumai se taratara maaoni ki mee ma koe ko te Mesaea, te Tama Te Atua.”

⁶⁴ Jesus ki mee ake, “Uee, tevana iaa nau e vanaatu ki kootou hakkaatoa: e kaamata i te saaita nei kootou ma ki kkite i te Tama te Henua e noho i te vasi hakamaatau Te Atua Haimahi aa e au vaaruna naa uruaoa telani!”[✠]

⁶⁵ Te Maatua Hakamau raa ni huri no ssae loko i tana kkaahu ka mee peela, “Taatou ku see toomai hoki ni tama kikaumai ni taratara ma laatou! Kootou ku oti tellono i naa taratara ttama nei maa ia ko Te Atua!”
⁶⁶ Kootou e mannatu ma ttama nei ki haia peehea?”

Naa tama naa ki mee ake, “Ttama naa e tau te taia ki mate.”[✠]

⁶⁷ Teenaa ffuri atu iloo naa tama naa
no sasaavarea ana karamata ka patupatua

✠ 26.61 Jn 2.19 ✠ 26.64 Dan 7.13 ✠ 26.66 Lev 24.16

tana pisouru; naa tama ni papaakia laatou
 tana pisouru raa ni taussua atu peelaa, ☆
 68 “Te Mesaea nei, taratara mai ma te nei ko ai
 ttama e lliki iaa koe!”

Peter e huu maa ia see iloa i Jesus

(Mk 14.66-72; Lk 22.56-62; Jn 18.15-18,25-27)

69 I te saaita naa raa Peter e noho i te mataahare
 i haho, teenaa hanake iloo te ffine tokotasi
 i naa haahine e heheuna i te Maatua
 Hakamau raa kiaa ia no mee ake, “Koe hoki
 se tama e taka ma Jesus, te tama i Galilee!”

70 Tevana iaa Peter ni huu imua naa tama
 katoo e ttuu i te kina naa; a ia ni mee ake peelaa,
 “Nau see iloa itoo mee e taratara naa.” 71 Araa
 hano iloo ia no tuu i te kina te tootoka. Telaa ffine
 e heheuna hoki i te kina naa ni ttoka atu
 no kite iloo iaa ia, teenaa a ia ki mee ake,
 “Ttama nei ni taka ma Jesus, te tama i Nazareth.”

72 Peter ni huu hoki no mee ake, “Nau see iloa
 ittama naa!”

73 See rooroa koi raa, naa tama e ttuu
 i te kina naa ni ffuri atu katoo no mee atu
 kiaa ia, “Te nei se vana maaoni! Koe hoki
 e hai inaa tama naa; koe naa e taratara iloo pee
 ko naa tama naa!”

74 Teenaa ki mee ake Peter, “Nau e taratara
 maaoni iloo. Nau see iloa i te tama naa, aa
 ki mee ma nau e hakareeresi, Te Atua ki tuku mai
 ana haaeo kiaa nau!”

Saaita naa lokoi, te moa raa ku tani. 75 Teenaa
 maanatu ake iloo Peter i naa taratara ake Jesus
 kiaa ia peelaa, “Saaita te moa te tahaata
 seki ttani raa, koe ma ki taratara oo saaita iloo

☆ 26.67 Is 50.6

e toru maa koe see iloa iaa nau.” Teenaa hano iloo ia no tani i haho.

27

Jesus ku toa kimua Pilate

(Mk 15.1; Lk 23.1-2; Jn 18.28-32)

¹ I te tahaata raa, naa maatua hakamaatua aa ma naa tama hakamaatua naa Jew raa ni taratara hakapaa ki tukua laatou Jesus ki mate. ² Teenaa saisaitia iloo laatou naa rima Jesus ki naa seni raa no taakina ki Pilate, te hakamau te kaaman Rome e roorosi i te kina naa.

Te mate Judas

(Acts 1.18-19)

³ I te saaita Judas, te tama ni taakina ake ia naa hakamau no tauhia Jesus, ni lono maa Jesus ku tukua kitaia raa, a ia kitoo naa mane siliva e mata toru raa no hakaaha ake ki naa maatua hakamaatua raa ma naa tama hakamaatua naa Jew. ⁴ Teenaa aia ni mee ake kilaatou, “Nau ni hakasara taku vana i Te Atua; nau ni mee taku vana hakallika ki te tama ni seai iloo tana sara, aa te nei ttama naa kumee kitaia ki mate!”

Naa tama naa ki mee ake kiaa ia, “Te mee naa e aa imaatou? Teenaa se vana aau ni ssee soko koe.”

⁵ Teenaa huri atu iloo Judas no pesi atu naa mane siliva raa kiloto te Hare Tapu, araa hano iloo no llava ua soko ia.

⁶ Naa maatua hakamaatua raa ni too naa mane naa ka taratara peela, “Naa mane nei see lavaa taatou te tukua hakapaa ma naa mane te Hare Tapu, i naa Loo taatou raa e ppui

te mee nei. I te aa, i teenei ni mane ni taavi te tama ki mate.”⁷ Teenaa tuku iloo laatou taratara ki too laatou naa mane naa no tauia te kerekere ettapa ma ko te Kerekere te Ppota, ki mee ma se kava naa horau.⁸ Teenaa ko te vana te kerekere naa e taapaa ma ko ‘te Kerekere te Ttoo’ i naa aso nei.✧

⁹ Teenaa naa taratara TeAtua ni tarataraina Jeremiah raa ni ttino maaoni:

“Naa tama naa ni too te mata toru mane siliiva, te kooina te kanohenua Israel ni tuku ki taavi ki taia te tama naa ki mate,

¹⁰ no taavi te kerekere te ppota, ki tautari ki naa taratara TeAtua ni kaumai kiaa nau.”✧

Pilate e vasiria a ia Jesus

(Mk 15.2-5; Lk 23.3-5; Jn 18.33-38)

¹¹ I te saaita naa raa, Jesus e tuu i mua Pilate, te hakamau te kaaman Rome. Teenaa Pilate ki vasiri ake kiaa Ia, “Koe naa ko te tuku naa Jew?”

Jesus ki hakahe ake, “Teenaa koe e mee mai naa.”¹² Tevana iaa i te saaita Pilate ni kauake naa taratara naa maatua hakamaatua aa ma naa tama hakamaatua naa Jew e mee iaa Ia raa, Jesus ni tuu seemuu koi.

¹³ Teenaa ki mee ake Pilate kiaa Ia, “Koe see lono i naa taratara hakallika naa tama naa iaa koe?”

¹⁴ Tevana iaa Jesus ni seai iloo se taratara ni hakahe atu, teenaa ni oho ai te hakamau naa.

Jesus ku tukua ki taia ki mate

(Mk 15.6-15; Lk 23.13-25; Jn 18.39—19.16)

15 Inaa setau hakkaatoa, i te ssao te Kaikai te Pasovaraa, Pilate maraa e ffana se karapusi tokotasi; setama e hiihai ai naa Jew ki hanaa.

16 Te saaita naa raa, teelaa se karapusi tokotasi e ilotia te henua hakkaatoa, tana inoa ko Barabas.

17 Teenaa i te saaita te henua ni kktu ake raa, Pilate ni vasiri ake kilaatou, “Ko ai te karapusi kootou e fiffai maanau ki ffana no kauatu ki kootou? Kootou e fiffai ki kauatu nau Jesus Barabas? Seai? Nau ki kauatu Jesus, te tama e ttpa ma ko te Mesaea?” 18 Pilate ni iloa maa Jesus ni hookina ake naa tama hakamaatua naa Jew raa i laaou ni manava haaeo iaa Ia.

19 I te saaita Pilate ni noho i tana kina e hakannoo ki naa koti raa, tana aavana raa ni kktave ake tana taratara peelaa: “Koe seai too vana e mee ki te tama see haisara naa; nau ni miti hakallika iloo i te tama naa i te poo.”

20 Naa maatua hakamaatua ma naa tama hakamaatua naa Jew raa ni usuhia laaou naa tama e kktu i te kina naa ki vanaake ki Pilate ki hanaa Barabas aa ku tukua Jesus ki mate. 21 Teenaa Pilate ki vasiri ake ki naa tama, “Ko ai te tama i te takarua nei ki hanaa atu ki kootou?”

Naa tama raa ki varo ake, “Hanaa mai Barabas.”

22 Araa Pilate ku vasiri ake, “Kootou e fiffai maa te tama e taapaa kootou ma se tuku naa Jew nei ki haia a nau peehea?”

Naa tama naa ki varo atu, “Tuukia ttama naa ki te kros!”

23 Araa Pilate ku vasiri ake hoki, “Aiaa? Teenei se ssara peehea ttama nei ni mee?”

Naa tama naa ni tanitani varo atu vaaruna iloo, “Tuukia ttama naa ki te kros!”

24 I te saaita Pilate nikite maa naa tama raa ma ki see lavaa iloo te hakannoo, ka massike te henua no hetaa huri raa, a ia ki huihui ana rima i mua naa karamata naa tama raa hakkaatoa ka taratara ake ki laatou, “Kootou see tuku mai te ssara te tama nei kiaa nau. Teenei ni vana kootou e mee soko kootou!”[☆]

25 Te henua hakkaatoa ni hakatoo atu peela, “Tuku mai te ssara ttama naa ki maatou ma naa tamalliki maatou!”

26 Teena Pilate ki tiiake atu Barabas ki naa tama naa; a ia ia ku vanaake ki ana soldia raa ki sarua Jesus aa ku taakina no tuukia ki te kros.

Naa soldia raa e tautaussua i Jesus
(Mk 15.16-20; Jn 19.2-3)

27 Jesus ni taakina naa soldia Pilate raa ki loto te hare Pilate, teena kktutu atu hakkaatoa naa soldia raa i ana vasi. ²⁸ Naa tama naa ni hanaa laaou naa kkahu Jesus raa no hakao ake te kkahu e mmea kiaa Ia. ²⁹ Teena penapena iloo laaou hau ki te laakau tuitui no hakaoria ki tana pisouru, aa te tokotoko raa e hakappikitia laaou ki tana rima; araa ttuu iloo ki naa turi laaou no taratara taussua kiaa Ia, “Te Ttuku naa Jew!” ³⁰ Naa tama naa ni ffuri atu no sasaavarea Ia, araa too iloo te laakau raa no lliki ki tana pisouru. ³¹ Te saaita naa tama naa ni oti te tautausuaina laaou Jesus raa, uiia iloo laaou te kahu maatua raa no hakao atu hoki ana kkahu raa kiaa ia. Teena taakina iloo laaou ki toa no tuukia ki te kros.

[☆] 27.24 Deut 21.6-9

*Jesus ku tuukia ki te kros**(Mk 15.21-32; Lk 23.26-43; Jn 19.17-27)*

³² I te ara raa, naa tama naa nittiri te tanata haka Sairin, tana inoa ko Simon. Teenaa tauhia iloo laatou te tama naa no haia ki amo ake te kros Jesus. ³³ Naa tama naa ni oo no ttae ki te kina ettapa ma ko Golgota, teenaa ko te taratara e mee maa, ‘Te Kina te Ivi te Pisouru Tama’. ³⁴ I te kina naa raa, naa soldia raa ni mee ma ki kauatu te wain e hakauru ma te marasini emmara, araa nei Jesus ni see unumia a Ia te wain naa i tana saaita ni oti te mmitia a Ia.✧

³⁵ Araa teenaa, tuukia iloo laatou Jesus ki te kros ka mee laatou taffao ki naa tamaa hatu ki vaaea laatou ana hekau ni hakao.✧ ³⁶ Ki oti raa nnoho iloo naa tama naa ka roorosi kiaa Ia. ³⁷ Naataratara nei ni sissia laatou ki te ppaa no tuukia ki aruna tana kros: “TEENEI KO JESUS, TE TUKU NAA JEW.” ³⁸ Teenaa tuukia iloo laatou te takarua ekailallao inaa vasi Jesus; te tama i tana maatau, aa telaa tama i tana maavii.

³⁹ Naa tama ni llaka ake vaararo no ttoka atu inaa tautau mai Jesus raa ni ffuri atu no mee naataratara hakallika laatou i Jesus:✧ ⁴⁰ “Koe ni mee maa te Hare Tapu nei ma ki seua a koe aa ku hakatuuria hoki koe iloto naa aso etoru! Hakasao soko koe ki mee maa koe ko te Tama Te Atua! Kau kilaro te kros!”✧

⁴¹ Naa maatua hakamaatua ma naa tisa naa Loo, aa ma naa tama hakamaatua naa Jew raa ni hakaere kato o ia a peelaa, ⁴² “Aaraa tama ni hakassaoria a ia, aa

✧ **27.34** Ps 69.21 ✧ **27.35** Ps 22.18 ✧ **27.39** Ps 22.7; 109.25✧ **27.40** Mt 26.61; Jn 2.19

tana tino iaa see lavaa te hakasao soko ia! E aa? Teenei seai kotetuku Israel? Kimee maa ia e au kilaro ite kros ite saaita nei raa, teenaa maatou ma ki illoa maa ia setuku maaoni!

⁴³ A Ia etaaohi manava i Te Atua aa ehai maa ia ko te Tama Te Atua. Aa teenei taatou ku mmata ki mee maa Te Atua ma ki au no hakasaoria ia!” ✧

⁴⁴ Naa tama kailallao teelaa ni tuukia hakapaa ma Jesus raa ni ffuri atu hoki no sasaakiria Ia.

Te mate Jesus

(Mk 15.33-41; Lk 23.44-49; Jn 19.28-30)

⁴⁵ Te saaita te mee raa ni tae ki te laaraatea raa *, te henua ni poouri no tae iloo ki te ttoru ite laasuru. ⁴⁶ Ite ttoru telaasuru raa, Jesus ni tanitani varo peelaa, “Eli, Eli, lema sabaktani?”

te taratara e mee maa, “Taku Atua, taku Atua, nau ni tiiake ai koe?” ✧

⁴⁷ Naa tama ni ttuu ka llono i ana tanitani varo raa ni taratara peelaa, “Te tama naa e kakannaa ki Elijah!” ⁴⁸ Teenaa tere ake iloo te tama tokotasi i laatou no hakapara te tapaa maro raa ki te wain e mmara no saisai ki te mata telaakau. Teenaa usu atu iloo ki naa maaisu Jesus ki unu. ✧

⁴⁹ Naa tama e ttuu i te kina naa ki mee ake, “Ttari ki mmata taatou ma ki mee ma Elijah e au no hakasaoria ttama nei!”

⁵⁰ Teenaa Jesus ki kappisi hoki ana varo no pesi tana maanava hakaoti.

⁵¹ Te maro e tautau iloto te Hare Tapu raa ni saaea iloto ttonu, e kaamata mai iaruna no hakasopo kilaro. Te kerekere raa ni rue,

✧ 27.43 Ps 22.8 * 27.45 telaaraatea: teenaa te saaita te peeloo te kkai ✧ 27.46 Ps 22.1 ✧ 27.48 Ps 69.21

naa hatupaa ni maffaa, ⁵² naa taaruma raa ni kareva ka ttuu tallaki, aa te lopo tama TeAtua teelaa ni mmate raa ni hakamassikeria no ora. ⁵³ Naa tama ni mmate raa ni massike mai i naa taaruma laatou, aa i te saaita Jesus ni hakamasikeria raa, naa tama naa ni oo ki te Henua e Tapu; te kina te lopo tama ni kkite laatou.

⁵⁴ Ite saaita te hakamau naa soldia aa ma naa soldia e ttuu maa ia raa ni llono i naa rue te mahuke, ka kkite hoki i naa vana ni ssura naa raa, naa tama naa ni mattaku hakallika iloo. Naa tama naa ni taratara peelaa, “Tama nei maaoni ko te Tama TeAtua!”

⁵⁵ E tammaki naa haahine ni ttuu ake i te kina naa; naa tama naa ni ttuu ake hakammao ka ttoka. Teenaa ko naa haahine ni oo ake hakapaa ma Jesus i Galilee ka tokonaki kiaa Ia.

⁵⁶ E ffai iloto naa haahine naa raa, teelaa ko Mary Magdalene, Mary te tinna James laaua ma Joseph, aa ko te aavana Sebedii. ⁵⁷

Te haitino Jesus ku toa no tanumia

(Mk 15.42-47; Lk 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁵⁷ Ite laasuru raa Joseph, te tama hai mee i Arimatia, ku tae ake; a ia naa se disaipol hoki Jesus. ⁵⁸ Joseph ni hano ki Pilate no mee ake ia ia e mee maki too te haitino Jesus. Teenaa vanaake iloo Pilate ki ana soldia raa ki kauake te haitino Jesus ki Joseph. ⁵⁹ Teenaa hano iloo Joseph no too te haitino Jesus ni mmini ki te maro makkini hoou. ⁶⁰ Araa toa iloo ia te haitino Jesus no ponotia ki loto tana kava ni keru hoou. Ki oti raa hakatipe atu iloo te hui te hatu raa

no ppuu i te mata te kava, araa hano iloo ki tana hare. ⁶¹ Mary Magdalene laua ma te ffine e taapaa hoki maa ko Mary raa iaa ni nnoho i te kina naa ka ffuri atu ki te kava.

Naa wasi e roorosi te kava

⁶² I te ssoa te aso raa, teenaa ko te Sabat. Teenaa naa maatua hakamaatua ma naa Faarisi raa ni oo no mmata i Pilate no mee ake, ⁶³ “Te hakamau nei, maatou e illoa maa i te saaita te tama e taratara kailaarao nei koi ora raa, a ia ni pesi tana taratara peela, ‘Nau ma ki hakamasikeria i te mate imuri naa aso etoru.’” ⁶⁴ Heunatia oo soldia raa ki oo no roorosi hakaraaoi iloo i te kava kilava iloo naa aso etoru, teenaa ki seelavaa ana disaipol raa te oo no huuina laatou te haitino te tama naa aa ku oo no hakaea ki te heuna maa te tama naa ni hakamasikeria i te mate. Teenaa naa taratara hakallesi naa tama naa ma ki mee raa ma ki hakallika iaa i naa taratara te tama naa ni hai imua.”

⁶⁵ Teenaa Pilate ki mee ake, “Kootou too ni wasi ka oo ma kootou, aa kootou ku mmata ki roorosi hakaraaoi iloo naa tama naa i te kava.”

⁶⁶ Teenaa oo iloo naa tama naa no hakammau hakaraaoi iloo te kava raa ka tuku laatou hakailona, araa hakanoho iloo laatou naa wasi i te kava raa ki noho ka roorosi.

28

Jesus e hakamasikeria i te mate

(Mk 16.1-10; Lk 24.1-12; Jn 20.1-10)

¹ I te saaita te aso te Sabat nilaka raa, Mary Magdalene laua ma telaa ffine ettapa hoki

✧ **27.63** Mt 16.21; 17.23; 20.19; Mk 8.31; 9.31; 10.33-34; Lk 9.22; 18.31-33

ma ko Maryraa ni oo no asi ki te kava.
² Te mahuke elasi raā ni hakateki no rue
 ite saaita naa lokoi; teena te ensol TeAtua raā
 ni au itelani no hakatipe iloo te hatu eppui
 ite mata te kava raā hakavasi no noho ia
 i aruna. ³ Te ensol naa ni hakasura ake pee
 ko naa kke mo te uila, aa ana hekau e hakao raā
 e makkini hua iloo. ⁴ Naa soldia e roorosi
 ite kava naa nippore inaa mattaku laatou,
 teena naa tama naa ni mmoe pee ko naa tama
 ku mmate.

⁵ Te ensol raā ki mee ake ki naa haahine:
 “Koorua see mattaku. Nau e iloa i koorua
 essee i Jesus, te tama ni tuukia ki te kros.
⁶ Ttama naa ku see moe ite kina nei; ttama naa
 ku oti te hakamasikeria ite mate, e mee pee ko Ia
 ni taratara. Koorua uru mai no mmata i tana kina
 ni moe. ⁷ Aa koorua oo hakavave ite saaita nei
 lokoi no taratara ake pe laa ki ana disaipol, ‘Jesus
 ku oti te hakamasikeria ite mate. A Ia ku hano
 ki Galilee imua kootou; kootou ma ki llave iaa Ia
 ite kina naa!’ Hakamaarona lokoi ki aku taratara
 ni kauatu nei.”

⁸ Te takarua naa ni mee ma e mattaku,
 te vana iaa laaua ni fiafia iloo ite vana
 laaua ni krite naa. Teena massike iloo
 te takarua haahine naa ite kava no ffuro ki oo
 no taratara ake ki ana disaipol.

⁹ Ttakarua naa ni hakatekia i Jesus ku tuu ake
 imua laaua; Jesus ki mee ake, “Te aso
 taukareka.” Ttakarua naa ni oo atu kiaa Ia
 no taaohi iloo ki ana vae no lotu kiaa Ia. ¹⁰ Jesus
 ki mee ake, “Koorua see mattaku. Koorua oo
 no taratara ake ki aku taaina raā ki oo ki Galilee;
 nau ma ki mmata i laatou ite kina naa.”

Naa taratara naa soldia ni roorosi i te kava

¹¹ I te saaita naa haahine naa ni ffuro ka oo raa, aaraa soldia teelaa ni roorosi i te kava raa ni ahe ki Jerusalem no taratara ake ki naa maatua hakamaatua raa i naa vana ni mee i-te kava. ¹² Teenaa ki kkutu naa maatua hakamaatua ma naa tama hakamaatua naa Jew raa no taratara i te vana laatou ki mee; naa tama naa nikauake te hui te mane ki naa soldia raa ¹³ no taratara ake peela, “Kootou oo no hakatere telono raa maa naa disaipol Jesus raa ni oo atu i te poo no huuina tana haitino ite saaita kootou nimmoe manuu. ¹⁴ Ki mee maa te taratara nei e tae ki Pilate, kootou see mannatu, maatou ma ki taratara ake i kootou e taratara maaoni.”

¹⁵ Naa soldia raa ni too naa mane naa no mee iloo laatou vana naa. Aa teenaa ko te taratara e tere vaaroto naa Jew no tae mai ki te aso nei.

Jesus ku hakasura ake ki ana disaipol

(Mk 16.14-18; Lk 24.36-49; Jn 20.19-23; Acts 1.6-8)

¹⁶ Te sinahuru maa ttama tokotasi i naa disaipol Jesus raa ni oo kite tamaa mouna i Galilee Jesus ni taratara ake kilaatou.✧ ¹⁷ I te saaita naa tama naa nikkite i Jesus raa, laatou ni ffuri katoo nolotu kiaa Ia, niaaina maa aaraa tama ilaatou ni mamannatu tammaki. ¹⁸ Jesus ni hakkuu atu kilaatou no mee ake, “Naa mahi katoo itelani ma te kerekere nei ku oti katoo te uiia mai Te Atua kiaa nau. ¹⁹ Kootou oo ki naa kanohenua katoo iloto te maarama nei no hurisia naa manava naa tama naa ki tautari mai laatou kiaa nau.

✧ **28.16** Mt 26.32; Mk 14.28

Hakaukau tapuria naa tama naa iloto te inoa te Tamana, te Tama Te Atua, aa iloto naa mahi Te Aitu Tapu. ☆ 20 Kootou akonaki atu naa tama naa ki illoa i akutaratara hakkaatoa ni kauatu. Teenaa nau makittaka hakapaa taatou no tae iloo ki te hakaoti te maarama nei.”

☆ **28.19** Acts 1.8

**Na Taratara TeAtua i naa taratara Takuu
The New Testament in the Takuu language of North
Solomons Province, Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Takuu long Niugini**

Copyright © 2009 Translation Committee of Takuu, Mortlock Community

Language: Takuu

Translation by: Translation Committee of Takuu, Mortlock Community

Contributor: Isles of the Sea

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-04-15

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 7 Jun 2022

78ef068e-b7cb-5f13-bf46-55a4db12e0f1